

EMLÉKEZÉS POLITIKAI FOGLYOKRA ÉS ÁLDOZATOKRA

Emléktáblák és emlékművek Magyarországon

ELŐSZÓ

EMLÉKEZÉS POLITIKAI FOGLYOKRA ÉS ÁLDOZATOKRA

Emléktáblák és emlékművek
Magyarországon

NEMZETI ÖRÖKSÉG
INTÉZETE

© Nemzeti Örökség Intézete, 2017

A kiadásért felel: Radnainé dr. Fogarasi Katalin főigazgató
Írta, összegyűjtötte és szerkesztette: Magyarai Sándor István, a Nemzeti Örökség Intézete munkatársa
Borító: Boros Máttyás
A kötetben szereplő fotókat készítették: Zrínyi Katonai Filmstúdió, Derzsi Elekes Andor (67. oldal), Szeder László (91. oldal) és archív Minden jog fenntartva!

A kiadásban közreműködött a HM Zrínyi Nonprofit Kft. – Zrínyi Kiadó
Felelős vezető: Benkóczy Zoltán ügyvezető
A Zrínyi Kiadó mb. vezetője: Isaszegi János
Cím: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/B
Honlap: www.honvedelem.hu
E-mail: kiado@armedia.hu

A könyv kiadását az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő támogatta.

Kiadja a Nemzeti Örökség Intézete

X 264302

ISBN 978 615 80441 3 4

Vezető szerkesztő: Kiscelli Piroska
Kiadói szerkesztő: Kiss Zoltán
Műszaki vezető: Sztáryné Benkő Krisztina
Tördelő: Dancs Katalin
Képfeldolgozás: Gróf István

Nyomdai kivitelezés:
HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.,
Sokszorosítóosztály
Felelős vezető: Pásztor Zoltán

SZTE Klebelsberg Könyvtár

J001212962

ELŐSZÓ

Jelen könyv közel száz emlékművet és emléktáblát mutat be Magyarországon és a határokon túl. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő nyílt pályázatot hirdetett a „Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére” a Gulág-emlékévkben. A kiírás egyik célja az volt, hogy lehetővé tegye emléktáblák állítását minden településen, ahonnan magyar állampolgárokat hurcoltak el a Szovjetunióba, politikai fogolyként vagy hadifogolyként, illetve emléktáblák kihelyezését az egykori gyűjtő- és hadifogolytáboroknál. Az emlékévk során számos emléktáblát és emlékművet állítottak, ezeket dokumentálja ez a könyv.

A Gulág áldozatai közül talán a legsajátságosabb sorsa Huszár Károlynak, ismertebb nevén Huszár Pufinak volt. A csaknem 100 hazai és külföldi film-ben szereplő színész (ismertebb filmjei: *Mabuse*, a játékos, 1922, rendező: Fritz Lang, valamint *A kék angyal*, 1930, rendező Josef von Sternberg) 1941-ben, ötvenhét évesen útra kelt az Amerikai Egyesült Államokba.

Az Atlanti-óceánon átkelni akkor majdnem lehetetlen volt, ugyanis Karl Dönitz tengernagy „szürke farkasai”, a német haditengerészet tengeralttjárói a személyszállító hajókra is veszélyt jelentettek. A polgári légi közlekedés sem nagyon működött, ezért Huszár Károly úgy döntött, hogy Japánból áthajózik a Csendes-óceánon az Amerikai Egyesült Államokba.

Repülővel utazott Moszkváig, onnan a Transzszibériai vasúttal indult tovább Vlagyivosztokba. A városba 1941 júniusában jutott el, ám a kikötőbe nem érkezett meg. A tengelyhatalmak megtámadták a Szovjetuniót, ezért őt ellenséges ország állampolgáraként elfogták és a Gulág egyik táborába, Karagandába küldték, ahol a rossz bánásmód és elégtelen táplálkozás miatt július végén meghalt.¹ Nagy valószínűséggel ő volt a Gulág első magyar áldozata.

Ugyancsak különös sorsa volt Placid atyának, aki kilenc évet töltött a Gulágban. 1946. június 5-én letartóztatták és az Andrassy út 60.-ba szállították. Három hét múlva átkerült a Markó utcai fogházba, a politikai foglyok közé.

Az Államvédelmi Hatóság szeptemberben átadta Placid atyát a szovjet katonai bíróságnak. Koholt vádak alapján a Szovjetunió Büntető Törvénykönyve

¹ <http://www.charlespuffy.com/> (Letöltés: 2017. május 25.)

58. paragrafusa 2., 8. és 11. pontja alapján ítélték el tíz év Gulágon letöltendő szabadságvesztésre. A 2. pont rendszerellenes propagandára, a 8. pont: terrorcselekményre, a 11-es pont összeesküvésre való felbújtásra vonatkozott.²

A Gulágon rájött küldetésére: „Én nem diákokat fogok tanítani, ahogy elterveztem. Nekem az lesz a dolgom, hogy tartsam a lelket a fogolytársaimban. Ez volt a hivatásom a lágerben tíz évig. Ezért voltam én a legboldogabb ember az egész Szovjetunióban, mert rámtalált az életfeladatom.”³

Placid atyát 1955. szeptember 25-én repatriálták, de nem rehabilitálták. Ez azt jelentette, hogy nem gyakorolhatta papi és tanári hivatását.

A Gulágra hurcoltak közül talán a legfiatalabb Horváth László volt. Őt hároméves korában, 1945-ben vették el a szovjetek nagyszüleitől. Különböző gyermekotthonokban nevelkedett, majd az olajipari középiskola elvégzése után a Kaszpi-tenger környékén dolgozott a számára kijelölt munkahelyen. Édesapja a Vöröskereszt keresőszolgálatának segítségével találta meg. Csak felnőttként térhetett vissza családjához Magyarországra.⁴

A Gulágra olyanok is kerültek, akik azelőtt megjárták a koncentrációs táborokat, vagy munkaszolgálatosok voltak. A munkaszolgálatosok közül azok, akik úgy vélték, hogy szovjet földön a szabadság, és hátrányos megkülönböztetés nélküli élet vár rájuk, átszöktek a határon. Azonban, ami valóban várt rájuk, az öt év javító-nevelő munka volt a Gulág táboraiiban „tiltott határátkelés” miatt.

A második világháború után a deportálásból hazatérők egy részét itthon, másokat pedig még a szovjet megszállási zónájában fogtak el. Koholt vádak alapján kerültek a Gulágra, főként kémkedéssel vádolták őket. Az is elég volt oknak, ha a néhai deportáltak olyan koncentrációs táborból tértek haza, melyet az angolok vagy az amerikaiak szabadítottak fel, és erről angol nyelvű igazolványuk is volt.⁵

Örkény István is megjárta a Gulágot, 1943 januárjában – mint munkaszolgálatos – hadifogságba esett. Két évet (1943–1944) Tambovban töltött gyűjtőtáborban, s újabb kettőt (1945–1946) a Moszkva melletti Krasznogorszkban. Meggyőződése az volt, hogy az élet a Gulágon „Kemény sors, de csak kemény kövön csiszolódik a jellem. Hiszek abban, hogy akik elviselték a fogság próbáját, elviselik a nehezebbet, a szabadság próbáját is.”⁶ 1946 karácsonyán térhetett haza.

Meghökkentő sors jutott Keményfi Bélának, akit nyomorékon, átlótt gerinccel hurcoltak el a szovjetek 1945-ben a Gulágra, ahol nyolc évet töltött. Hónapokkal a háború vége után, 1945. november 15-én a magyar és orosz

² Ézsiás Erzsébet: *A hit pajzsa. Olofsson Placid atya élete*. Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár – a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza (PPEK) – állományában, 19–23.

³ Ézsiás Erzsébet: *id. mű*, 25.

⁴ http://mult-kor.hu/20131125_elrabolt_gyermekkor_egy_magyar_gyermek_a_szovjet_unioban (Letöltés: 2017. június 7.)

⁵ Botos János: *Magyar zsidók a szovjet táborrendszerben, 1939–1956*. <http://szabadsag.ro/-magyar-zsidok-a-szovjet-taborrendszerben-1939-1956> (Letöltés: 2017. május 25.)

⁶ Örkény István: *Lágerek népe*. http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=000015736&secId=0001167685&mode=html#Orkeny_Istvan-Lagerek_nepe-Emlekezo-000510 (Letöltés: 2017. május. 25.)

katonai nyomozók tartóztatták le és a szovjet politikai rendőrség börtönébe került. Néhány társával szökni próbált, de menekülés közben meglőtték, és örökre megbénult. Mozgásképtelensége sem befolyásolta a szovjeteket abban, hogy „nevelő célzattal” tíz évre a Gulágra szállítsák, ahol büntetése felét a béna lába miatt, fekvé töltötte le.⁷

A Gulág táboraiiba több mint 800 ezer magyar állampolgár került, és közülük mintegy 200 ezren soha sem tértek haza. A számok azért csak megközelítőek, mert a szovjet hatóságok nem vezettek pontos nyilvántartásokat és a táborokba való szállítás során is sokan meghaltak. Azokról sincs pontos kimutatás, akik ugyan visszatértek Magyarországra, de a munkatáborokban szerzett betegség, illetve a kíméletlen bánásmód és az elégtelen táplálkozás miatt saját hazájukban haltak meg.

Az elhurcoltak többsége csak Sztálin halála után tudott hazajönni. A hazatérőket azzal fenyegették meg, ha bárkinek beszélnek a múltból, visszaszállítják őket a Gulágra. A szovjet hatóságok rehabilitálták ugyan a visszatérteket, de sokan rendőri felügyelet alá kerültek és csak segédmunkásként dolgozhattak.

⁷ Dr. Molnár Erzsébet: *Keményfi Béla: Magyar leventék a Sarkkörön túl*. <http://gknt.hu/tanulmanyok/kemenyfi-bela/> (Letöltés: 2017. május 3.)

EMLÉKTÁBLÁK ÉS EMLÉKMŰVEK

*Hol zsarnokság van,
ott zsarnokság van*

Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról

*Bármilyen elzárt lyukba csukják is a rabokat,
az igazság valamilyen módon mindig beszivárog!*
Alekszandr Szolzsenyicin: Rákostály

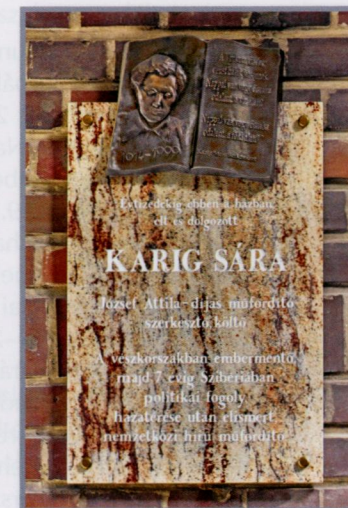
BUDAPEST

KARIG SÁRA (1914–1999)

„Én már tudom azt, hogy a börtön és a láger nem a legszörnyűbb, ami az emberrel történhet. Az egyetlen szörnyű, ami az emberrel történhet, az, ha nem tud sem tükörbe, sem önmagába nézni.”⁸

Az 1947-es választásokon választási biztos volt a II. számú szavazóközetben, aki azonnal jelentette a választási csalást a kék cédulákkal. Másnap a kémelhárítás letartóztatta. Budapestről Baden bei Wienbe került, majd hosszú hónapokat töltött el a neukircheni gyűjtőfogházban, később Lvivben a gyűjtőtáborban. Végül a komiföldi Vorkutába került, ahol több mint hat évet töltött agyag- és szénbányákban felszíni fejtésen dolgozva.

Szibériában tanult meg oroszul és ukránul. Itt írta verseit, melyeket *Sarkövezet* címmel 1995-ben jelentette meg. Vorkuta volt az a hely, ahol a nehéz körülmények mindenkin rajta hagyták nyomukat.

⁸ Szibéria nincs olyan messze. Karig Sára-interjú, 1987. november 21. Digitális Irodalmi Akadémia, <http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/GERGELY/gergely00678/gergely00716/gergely00716.html> (Letöltés: 2017. május 22.)

„A huszadik századi embernek legtraumatikusabb élménye az izoláció. Háború, hadifogság, börtön, láger. S mennyien izolálódtak, mert az általuk szeretett ember eltűnt! Mint az anyám. Vagy az apám, aki belehalt abba, hogy engem elvittek. Mikor hazajöttem 1954-ben, az volt az érzésem, hogy fölösleges vagyok idehaza, de a család és a baráti kör szeretete, valamint az, hogy Domokos János már akkor a bizalmába fogadott, amikor még nem is voltam rehabilitálva, és fölvetett szerkesztőnek az Új Magyar Könyvkiadóhoz, a későbbi Európához, kárpótolt engem az egyéni élet teljes hiányáért.”⁹

Itthon megtanult bolgár nyelven, és műfordító lett. 1956-tól főszerkesztő az Európa Könyvkiadónál. A következő évtizedekben több kitüntetést és díjat kapott munkásságáért, valamint közéleti tevékenységéért. Fontos eseménye volt életének, hogy megismerkedett Károlyi Mihállyal, akivel közösen gondozta a Károlyi-hagyatékot.

Emléktábláját a Gulág Emlékbizottság állította 2016. november 9-én a Ponty utca 14. szám alatt.

„A Vorkuta vizében,
ezüst halak játszanak.
Nappal van vagy éjszaka,
odalent a víz alatt?
Nappal van vagy éjszaka
odalent a föld alatt?”

Karig Sára: Fehér éjszakák

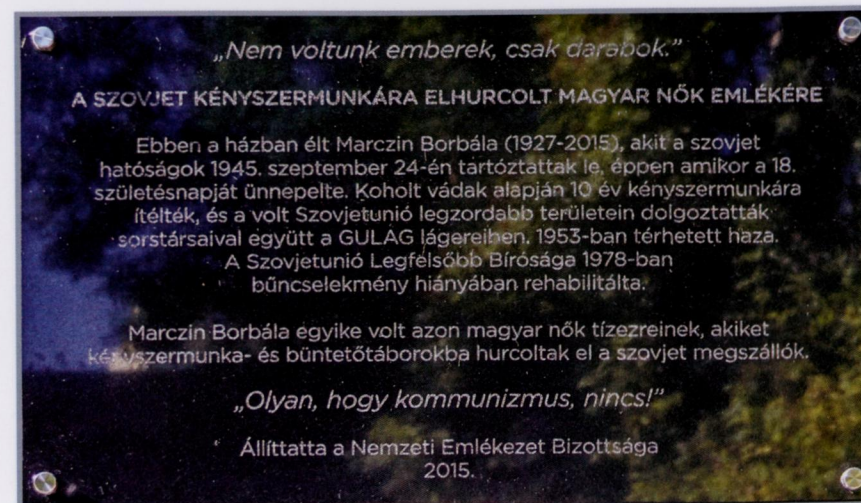
EMLEKTÁBLA A SZOVJET KÉNYSZERMUNKÁRA HURCOLT MAGYAR NŐK EMLÉKÉRE

A szovjet kényszermunkára elhurcolt magyar nők emlékére, köztük Sabján Ferencné Marczin Borbálának állított emléktáblát a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2015. szeptember 24-én a Budapest XI. kerület, Ercsi út 15. szám alatt. Az emléktábla alkotója Nagy Mihály.

„Nem voltunk emberek, csak darabok.” Marczin Borbálát (1927. szeptember 24. – 2015. február 19.) 1945. szeptember 24-én hurcolták el Ercsi úti otthonából a szovjet katonai hatóságok, éppen amikor családja körében tizennyolcadik születésnapját ünnepelte. 1945. október 27-én tartóztatták le. A harckocsizó gárdahadsereg katonai törvényszéke 1946. január 30-án tíz év kényszermunkára ítélte. Ő volt az O-235-ös számú rab, aki azért került Szibériába, mert szerepelt a neve egy barátjának a naplójában, aki 1945 szeptemberében ki akart szökni Ausztriába. Vádlott-társa volt az akkor tizenhét éves Rohr Magdolna.

A lvi gyűjtőtáborból Tajmírba, majd a sarkkörön túli Norilszk környéki táborba került, ahol nehéz fizikai munkára kényszerítették. Csak 1953-ban térhetett haza Magyarországra.

⁹ Uo.

A lágerekben töltött időszokról így emlékezik: „Amíg kint voltam, közel 9 évig, nem ettem mást, mint búzát, árpát, zabot, rozsot. Kása, kása, kása, ugyanolyan leves, ugyanolyan kása.”¹⁰

„Nem haragszom, de a lelkemből nem tudom kiűzni a fájdalmat. Az életemet kettétörte. Rajz szakos tanárnak készültem, és nem lett belőlem semmi. A BHG-ben lettem raktárvezető. Ártatlanul ítélték el. Ezt az sem enyhíti, hogy a Szovjetunió Legfelsőbb Bírósága 1978. december 27-én hatálytalanította a 7. harckocsizó gárdahadsereg katonai törvényszékének 1946. január 30-i ítéletét, és az ügyemet bűncselekmény hiányában megszüntette. Kaptam egy igazolást a Szovjetunió Legfelsőbb Bíróságának vezetőjétől, Mironova aláírással, hogy Marczin Borbálát, azaz engem, rehabilitáltak. Visszakaptam kilenc évet, papíron. Mit kezdjek vele?! ”¹¹

Technikai adatok:
méret: 85×130 cm,
anyag: gránit,
alkotó: Nagy Mihály,
helyszín: Budapest XI. kerület, Ercsi út 15.,
avatás: 2015. szeptember 24.

MENCZER GUSZTÁV (1921–2011)

Menczer Gusztávot 1945 szeptemberében az orosz titkosrendőrség kémkedés vádjával letartóztatta. Tíz év kényszermunkára ítélték. Letartóztatásának körülményeiről saját maga mesélt. „Anyám elmondta, hogy valaki keresett,

¹⁰ Bárány Krisztián: Az asszony, aki túlélte Sztálin halálát. Magyar Nemzet Online, 2012. április 5.

¹¹ Stefka István: Marczin Borbála, az O-235-ös Gulág-fogoly Tajmir nyomorúságos csodájáról. Magyar Nemzet Online, 2003. július 26.

majd később visszajön. Ebéd után lementünk anyámmal vásárolni, s szemben a másik oldalon várt az az ember, aki keresett. Megörült nekem, kimentünk a felrobbantott Margit hídhöz. Ott állt két drabális pasas. Az egyik pisztolyt nyomott az oldalához, és a tolmács útján közölte, hogy le vagyok tartóztatva.”¹²

Három hétig tartó vonatozás után került a Gulágra. A harkovi lágerben a borzalmas körülmények, az étkezés hiányosságai és a kiszáradás miatt a testsúlya harminchat kilóra csökkent. Számos lágerben raboskodott: építette a Bajkál–Amur vasútvonalat, illetve Kolimára is elkerült a leghírhedtebb táborba.

Politikai rabként csaknem kilenc évet töltött a Gulágon, csak Sztálin halála után, 1953. december 3-án térhetett vissza Budapestre. „Jószerevével elvesztettem a talajt a lábam alól. Átmentem Budára egy 6-os villamossal. Jött egy kalauz, elővettem a négy forintomat és kértem egy jegyet. »Milyet?« – kérdezte. »Nem tudom!« Végignézett rajtam, legyintett és ment tovább!”¹³

Menczer 1990-től 2006-ig volt a Kárpótlás Társadalmi Kollégiumának elnöke, amely sokat tett a politikai foglyok rehabilitációjáért, életük megkönnyítéséért. Ő alapította 1989-ben a Szovjetunióban Volt Magyar Politikai Rabok és Kényszermunkások Szervezetét (SZORAKÉSZ), melynek tagjai a túlélők és az elhurcoltak özvegyei és gyermekei, s amelyet jelenleg lánya, Menczer Erzsébet vezet.

A SZORAKÉSZ 1994 és 2016 között a Gulágra elhurcoltakat idéző emléktáblákat állított Balatonfüreden a zeneiskola falán, Budapesten a Tolnai Lajos utcai rendőrség épületén és a Városligeti fasor 4. szám alatt, Csetényben, Gyöngyösön az alsóvárosi templom falán, Jásdon, Jászberényben a volt börtön falán, Kaposváron, Komáromban a Monostori erőd falán, Kompolton a helyi templom falán, Nagyalásonban az emlékparkban, Nagykanizsán, Nyíregyházán a Krúdy Szálló falán, Sopronkőhidán a börtön falán, Szombathelyen a Bagolyvár falán, Tésen az emlékparkban, valamint Veszprémben.

Menczer Gusztáv a Gulágon való tartózkodásáról „A Gulág rabtelepei – A bolsevizmus népiirtásának színtere” címmel könyvben is megírta emlékeit, amely 2007-ben és 2016-ban is megjelent.

Menczer Gusztáv a politikai üldözöttekért végzett áldozatos tevékenységéért 2011. június 29-én megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetését.

¹² mult-kor.hu, 2008. február 26. <http://mult-kor.hu/cikk.php?id=19841> (Letöltés: 2017. április 17.)

¹³ Menczer Gusztáv: *A Gulág rabtelepei – A bolsevizmus népiirtásának színtere*. Századvég Kiadó, 2016.

Emléktábláját – melynek alkotója ifj. Szabó Kornél – hajdani lakóházának falán, a Frankel Leó utca 6. szám alatt a SZORAKÉSZ és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága képviselői leplezték le 2016. szeptember 8-án.

Technikai adatok:

méretei: 40×70 cm,

anyag: carrarai márvány,

alkotó: ifj. Szabó Kornél,

helyszín: Budapest II. kerület, Frankel Leó u. 6.,

avatás: 2016. szeptember 8.

ROHR MAGDOLNA PINTÉR KÁROLYNÉ (1928–2007)

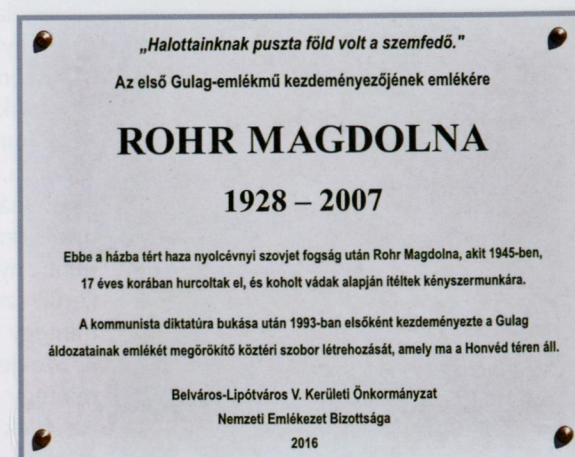
Rohr Magdolnát 1945-ben tartóztatták le kémkedés, hazaárulás és a szovjetek elleni szervezkedés (koholt) vádjával, mert nevét megtalálták egy disszidálás közben elfogott férfi noteszében.

Tizenhét éves korában indult el a Gulág felé vezető úton. Először Szombat helyre, majd Kismartonba került, végül Balatonfüredre vitték, ahol 1946-ban tízévi javító-nevelő munkára ítélték.

1947-ben Sopronkőhidáról az ukrainai, lvivi elosztótáborba került; Gulág-körútjának következő állomásai pedig Donbasz, a szibériai Tajset, majd Bratszk voltak. Embertelen körülmények között mezőgazdasági munkát végzett, varrodában és fakitermelésen dolgozott, később vasutat épített, valamint máriauveget hasított. Többször megbetegedett, maláriás is lett.¹⁴

A Gulágon ismerkedett meg leendő férjével, Pintér Károllyal, akit levonteként hurcoltak el a Gulágra. 1953. november 26-án érkezett haza. Sóstón, Nyíregyháza mellett a fogadóbizottság vezetője, Ladvánszky Károly (a későbbi belügyminiszter-helyettes) kiállt a hazatérők elé bőrkabátban, és azt mondta, hogy ha bárkinek beszélnek a múltáról, akkor ugyanott találják magukat, ahol voltak.¹⁵

A nyolc év utáni találkozás szeretteivel azonban nem volt olyan egyszerű, ahogy erről beszámolt egyik interjújában. „A fejemen kendő, a lábamon bakancs, rajtam pufajka. Anyám nyitott ajtót. Én hátrébb húzódtam, a vőlegényem lépett be: köszönt, és megkérdezte anyámtól, hogy mit szólna, ha hazajönne a lánya. Mindkét bátyám fogságban volt, az egyik már hazakerült, a más-

¹⁴ Szöllősy Marianne: *Újpestről jöttünk*. Kossuth Kiadó, 2010.

¹⁵ Gereben Ágnes: *Beszélgetések a GULAG-ról*. Helikon, 2008, 289.

kat kitelepítették Németországba, rólam meg semmit nem tudott. Azt hitte, meghaltam, misét is mondatott, ezért anyám kérte a számára ismeretlen férfit, hogy hagyja őt békén. Ekkor előléptem. Úgy kellett leültetni, mert majdnem elájult. Percekig sírtunk egymás vállán.”¹⁶

Rohr Magdolna hozta létre A „GULÁG-okban Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítványt”, hozzá kötődik az 1993-ban az V. kerületi Honvéd téri Gulág- emlékmű felállítása, amely az első ilyen emlékmű volt a világon. Az alapítványt jelenleg lánya, Nagyné Pintér Jolán vezeti.

Emléktáblája az V. kerületi Alkotmány utca 4. szám alatt található, ebbe a házba tért vissza nyolcévnyi szovjet fogság után. A Móczár Gergely által készített táblát a Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. Kerület Önkormányzata és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága állította, 2016. december 14-én leplezték le.

Technikai adatok:

mérete: 100×80 cm,

anyag: moleanos mészkő,

alkotó: Móczár Gergely,

helyszín: Budapest V. kerület, Alkotmány u. 4.,

avatás: 2016. december 14.

HONVÉD TÉRI EMLÉKMŰ

A budapesti Honvéd téri „Gulag áldozatainak emlékkövét” 1993 novemberében avatta fel a GULÁG-okban Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvány. „A megkötözött” címet viselő emlékmű cararai márványból készült, kifaragott stilizált emberalakot ábrázol. A mellette található márványtábla feliratán olvasható: „Szovjet kényszmunkatáborokban / elpusztult honfitársaink / emlékére.” Az emlékmű Veszprémi Imre Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása.

A második világháborús harcok és Magyarország megszállása következtében több mint nyolcszázezer magyar állampolgár került szovjet munkatáborokba, és közülük mintegy kétszázezer soha nem tért haza. A Szovjetunió területén a magyar foglyok mintegy kétezer táborban raboskodtak. Az évek múltán épségben hazatérteket a magyar államvédelmi hatóságok megfélemlítették és hallgatásra kötelezték. Szen-

¹⁶ Stefka István: *Elrabolt ifjúság, avagy egy serdülő lány a Gulágon*. Magyar Nemzet, 2001. január 8.

vedéseikről a rendszerváltozásig nyilvánosan nem eshetett szó.

A háromméteres emlékmű az emberi szenvedés és az áldozatok mementója. A világon elsőként állítottak itt emléket a kényszmunkára elhurcolt áldozatoknak. Az emlékművet a honvédelmi miniszter katonai tiszteletadással avatta fel. Jelen volt több nagykövet, a különböző vallások és nemzetiségek képviselői, hiszen az elhurcoltaknál nemre, vallásra vagy nemzetiségre sem voltak tekintettel. 1993 óta minden évben számos megemlékezést tartanak itt.

A 2015-ben kezdődött és 2017. február 25-ig tartó GULAG-GUPVI-emlékév méltó módon irányította rá a figyelmet a Gulág-sorstörténetekre, ezáltal Magyarország első Gulág- emlékművére is.¹⁷

EMLÉKTÁBLA A SZOVJET FOGSÁG XI. KERÜLETI ÁLDOZATAINAK EMLÉKÉRE

Az emléktáblát a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata állíttatta a szovjet fogság XI. kerületi áldozatainak tiszteletére, a XI. kerület Polgármesteri Hivatala épületének homlokzatán.

Technikai adatok:

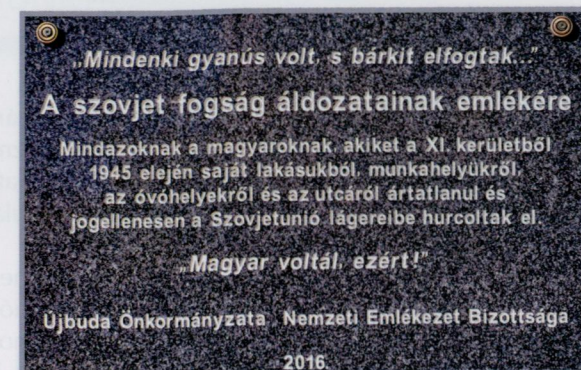
méret: 60×80 cm,

anyag: gránit,

alkotó: Strausz György,

helyszín: Budapest XI. kerület, Bocskai út 39–41.,

avatás: 2016. szeptember 21.

¹⁷ Forrás: Dr. Kovács Emőke történész.

FERENCVÁROSI MÁLENKIJ ROBOT EMLÉKPARK

Emlékmű avatására került sor 2017. február 26-án Budapest-Ferencváros pályaudvarnál. Az emlékművet a Kommunizmus Bűnei Alapítvány állította, elkészültét Magyarország Kormánya támogatta. A hely kijelölése Ferencvárosi Önkormányzata, a MÁV illetékesei és a Gulág Emlékbizottság tagjainak megálapodása alapján történt.

A helyszín választásának oka, hogy innen, illetve ezen a pályaudvaron keresztül szállították a foglyokat a Szovjetunióban lévő lágerekbe. Az emlékhely létesítésének célja „örök mementó” létrehozása a málenkij robot háromszáz-ezer, bírósági ítélet nélkül elhurcolt magyar, illetve a Kárpát-medencei áldozata számára. Alkotója Párkányi Raab Péter szobrászművész volt.¹⁸

EMLÉKTÁBLA A KISPESTRŐL A SZOVJETUNIÓBA ELHURCOLT POLITIKAI, ILLETVE HADIFOGLYOKRÓL

A Városháza Árpád utcai falánál, a Templom téren avatták az elhurcolt kispes-tiek emlékművét.

¹⁸ Göröntsér Vera: *Málenkij robot-emlékmű*. https://www.kozterkep.hu/~30483/Malenkij_robot_emlekmu_Budapest_2017.html (Letöltés: 2017. 04. 15.)

Dél-Pestről 1945. január 6-ától kezdődően vitték el kényszermunkára a civil lakosságot: több Pest melletti településről nem a munkaképes férfiakat, hanem főleg a német nemzetiségű, illetve német nyelvű személyeket. A büntető jellegét erősítette, hogy az elhurcolások a nőket is érintették. Ahogy egyre többen hagyták el az óvóhelyeket, úgy vált fokozatosan az utca az elhurcolás helyszínévé.

Az emléktábla szövege: „Az 1945-ben Kispeszt városából elhurcolt lakosok emlékére állította Kispeszt Önkormányzata a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére alkalmából 2017.”

Technikai adatok:

méret: 60×90 cm,

anyag: bézs színű mésző,

alkotó: Vénusz Gergely,

helyszín: 1195 Budapest, Városház tér 18–20.,

avatás: 2017. február 24.

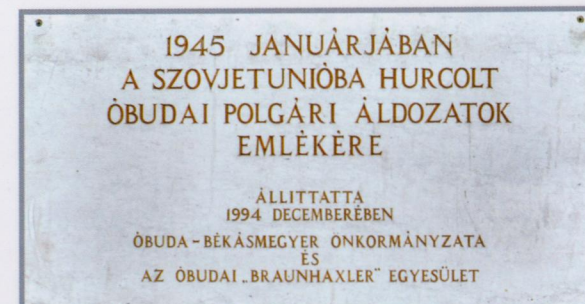
SZOVJETUNIÓBA ELHURCOLT MAGYAR POLITIKAI RABOK ÉS KÉNYSZERMUNKÁSOK EMLÉKTÁBLÁJA KŐBÁNYÁN

2016. október 8-án avatták az Állomás utca 2. számú ház falán lévő emléktáblát, amely őrzi a kényszermunkára elhurcolt kőbányaiak emlékét.

ÓBUDA

Az emléktáblát 1994 decemberében állította Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata és a „BRAUNHAXLER” Óbudai Német Hagyományokat Ápoló Egyesület. A két nyelvű (magyar–német) emléktábla az Óbudai Fő tér 3. szám alatt található épület falán helyezkedik el.

REZSŐ TÉRI EMLÉKMŰ

A Rezső téri Magyarok Nagyasszonya templom oszlopcsarnokában, a főbejáratától balra helyezkedik el a Kárpát-medencéből 1944 őszétől ártatlanul elhurcolt több százezer magyar és más nemzetiségű – az éh- és fagyhalál, járványos betegségek és más kegyetlenségek – áldozatainak emlékére állított emlékmű.

Az emléktáblát a Budapest VIII. kerület Golgota téri egykori keresztút VI. stációja – Veronika kendőt nyújt Jézusnak – spiáter domborműve (840×900 mm) díszíti. A domborművet és az emléktáblát süttői világos mészkő keretezi, mely a templom főbejáratí mész kő keretét idézi.¹⁹

¹⁹ Vargha Miklós Péter érdemes esperes, plébános (Tisztviselőtelepi Magyarok Nagyasszonya Plébánia) közlése.

ELHURCOLT SOROKSÁRIAK EMLÉKMŰVE

Soroksárról 1945-ben mintegy kétezer-ötszáz svábot hurcoltak el málenkij robotra a Szovjetunióba. Az „Elűzetés” című szoborkompozíció alkotója Kligl Sándor szobrászművész. A kitelepítések 1946. január 19-én kezdődtek, az első vonat Budaörsről indult. Az első hullám a Budapest környéki falvak német lakóit érintette, majd a Dunántúl, a Duna-Tisza köze és a Tiszántúl következett.

Az Országgyűlés 2012 decemberében a magyarországi németek elhurcolásának és elűzetésének emléknapjává nyilvánította január 19-ét, arra emlékezve, hogy 1946-ban ezen a napon hagyta el Magyarországot az elűldözött német lakosokat szállító első vonatszerelvény.

BÁCS-KISKUN MEGYE

KECSKEMÉT

Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata 2017. február 25-én, a kommunizmus áldozatainak emléknapján avatta fel a Gulág Emlékbizottság támogatásával létrehozott, Kecskemétről málenkij robotra elhurcoltak emlékére készült emlékoszlopot.

Az emlékoszlop művészi koncepciója: ez az emlékoszlop egy vizuális jel, egy szimbolikus megfogalmazás, amely egy kicsit emberi torzó, kicsit kereszt, kicsit keresztre feszítés, és így módon hordozza az elhurcolt, kiszolgáltatott emberek tragédiájának emlékét. Egy mementó, hogy a múlt idő sodrásában feledésbe merült őseink tragédiáját, élni akarását, kitartását, hitét és reményét felidézze a késői nemzedékek előtt. A kő szövegét is egy olyan grafikai megoldás övezi (történelmi segítséggel), amely egy hadifogoly²⁰ jegyzetfüzetéből származó rajzocská felhasználásával készült egy szögesdróton éneklő kismadárról.

Ennek a szabadságra teremtett kis énekesmadárnak és a szögesdrótnak a találkozási olyan kontraszt, amely sokat elmond a fogvatartottak szabadságvágyáról. A gondolatkör tovább gazdagítja egy a kőbe beültetett pecsétével, amely valószínűleg ebben a korban készülhetett a kecskeméti téglagyárban, ahol a deportáltakat

A Kecskemétről málenkij robotra elhurcoltak emlékére állított emlékoszlop

A foksányi táborban készült rajz Szabó István tanári zsebkönyvének egy lapján őrződött meg az utókor számára
Forrás: Kecskeméti Katona József Múzeum történeti gyűjteménye.
Gyűjtötte: Hajagos Csaba

őrizték, és akik elhurcolásukig az emlékmű közelében ma is meglévő téglagyári munkásszállásokon laktak.

Az emlékoszlop elhelyezkedése: 6000 Kecskemét, Rendőrfalu városrész, Lőcsei utca 4. szám.

Technikai adatok:

méret: magassága 193 cm, legnagyobb szélessége 65 cm, vastagsága 20 cm, anyag, kivitelezés: kemény mész (kanfanar), fényezett felülettel, a betűk és a grafika homokfúvással, festéssel, az emlékbizottság logója tűzzománcozott vörösréz kivitelben készült, helyszíni rögzítés módja: beton tömbalap, 80 cm mélységben, talpkő és emlékoszlop fagyálló, flexibilis csemperagasztóba ágyazva, acélcsapok kőragasztóval rögzítve.²¹

HARTA

A hartai emléktáblát, amelyet Gottschall Walter helyi kőfaragó mester készített el és amely a Községháza falán található, 2016. október 30-án szentelte fel Halasi László evangélikus lelkész. Az emléktábla a Hartáról elhurcolt kétszázharminckét személynek állít emléket. Az emléktáblát Gottschall Walter helyi kőfaragó készítette el.

Az elhurcolt személyek neve: Allgeier Katalin, Arnold Márton, Arnold Salamon, Arrasz András, Arrasz Anna, Arrasz Boldizsár, Baier Frigyes, Baier Henrik, Baier János, Baier János, Baier Márton, Barth János, Barth Katalin, Barth Krisztina, Barth Péter, Bernert János, Brenner Henrik, Brenner Magdolna, Brenner Margit, Brenner Márton, Dollenstein Krisztina, Dollenstein Péter, Égel János, Égel Krisztina, Égel Magdolna, Égel Mária, Eichhammer Henrik, Eichhammer Henrikné, Énisz Henrik Albert, Énisz Katalin, Énisz Magdolna, Énisz Margit, Énisz Mária, Énisz Márton, Énisz Salamon, Feicht Péter, Flick Henrik, Flick János, Frei András, Frei János, Frei Krisztina, Frei Márton, Frits Henrik, Frits Henrik, Frits János, Frits Katalin, Frits Margit, Frits Péter, Fröhlich András, Fröhlich Ilona, Gallé András,

²⁰ Id. Szabó István (1896. 09. 17.–1945. 10. 27.), a kecskeméti piarista gimnázium rajz szakos tanára 1945. április 12-én esett fogságba Grosspetersdorfnál (Ausztria). Foksányban, az elosztó táborban hastífuszt kapott, majd 1945. 10. 25-én a betegszállítmánnyal került haza Kecskemétre. Másnap – 10. 26-án – a kimerültség és a betegség következtében életét vesztette.

²¹ Forrás: Hajagos Csaba történész-muzeológus, Balanyi Károly közreműködésével, Kecskeméti Katona József Múzeum.

ték össze. Kiskunhalason 1944 decemberében tizenkilenc férfi és tizenöt nő volt, akiket sváb származásúnak nyilvánítottak és a Szegedi úti volt tűzérési laktanya területére vittek. Ez az épület már nincs meg. 1944-ben – a kiskunhalasi német származásúakról – készített névsoron mintegy kétszázhuszonnégy személy nevét sorolták fel. Így valószínűleg közel ötven személyt érinthetett a málenkij robotra történt hurcolás.²²

Helyszín: Kiskunhalas, kiskunhalasi vasútállomás (Kiskunhalas, Kossuth u. 49.).
Avatás: 2016. október 21.

KUNSZENTMIKLÓS

Az emléktábla a Kunszentmiklósi Polgármesteri Hivatal épületének falán helyezkedik el, amelyet 2016. október 23. avattak fel. Alkotója Gyalus István kőműves és kőfaragó.

1944–45-ben tízenegy nőt hurcoltak el málenkij robotra, de az ő nevük ismeretlen. Az elhurcolt száznegyvenhat férfi neve viszont fennmaradt.

Az elhurcolt férfiak neve²³: Balatoni András, Balla József, Bernát István, Bernát László, Bernát Gábor, Borbély Mihály, Bolega János, Eifeld József, Fábián Ferenc, Hajdú András, Juhász Imre, Kánisz Ignác, Kiss Gergely, Pozsári János, Priczel Vilmos, Pusztai István, Reisz Miklós, Virág András, Berta Gábor, Bodelay Sándor, Búcsú Mátyás, Faragó József, Fekete János, Jásztóth Gyula, Juhász Gergely, Juhász László, Jutkovics Béla, Kapui Béla, Kaszala Imre, Koplányi Kálmán, Kovács Ferenc, Krémer József, Leismann Pál, Mezei Bálint, Müller Antal, Naszvadi Pál, Pelikán Ferenc, Siroki Antal, Somodi József, Sonkoly Károly, Sztojka Róbert, Tábori Ferenc, Takács Pál, Tankó Miklós, Tenke András, Tóth Imre, Lovistyek Ferenc, Kádár Károly, Kunszentmiklósi János, Polánszki András, Szappanos Bálint, Szappanos Imre, Szappanos Ferenc, Zátrok Ferenc, Szórádi László, Géczy József, Szula Ferenc, Kálóczi Ferenc, Kanyik László, Alföldi József, Alföldi Sándor, Szabados Sándor, Varga Lajos, Sutus János, Horváth László, Stirczula Gyula, Mészáros Ferenc, Kiss Imre, Halmi Mihály, Szappanos László, Siroki Sándor, Sebestyén Zsigmond, Knul Ferenc, K. Bernáth Lajos, Czágányi József, Bukovics János, Németh János, Mészáros Dezső, Samu József, Tóth József, Samu István, Duzmath János, Pék György,

Antal, Naszvadi Pál, Pelikán Ferenc, Siroki Antal, Somodi József, Sonkoly Károly, Sztojka Róbert, Tábori Ferenc, Takács Pál, Tankó Miklós, Tenke András, Tóth Imre, Lovistyek Ferenc, Kádár Károly, Kunszentmiklósi János, Polánszki András, Szappanos Bálint, Szappanos Imre, Szappanos Ferenc, Zátrok Ferenc, Szórádi László, Géczy József, Szula Ferenc, Kálóczi Ferenc, Kanyik László, Alföldi József, Alföldi Sándor, Szabados Sándor, Varga Lajos, Sutus János, Horváth László, Stirczula Gyula, Mészáros Ferenc, Kiss Imre, Halmi Mihály, Szappanos László, Siroki Sándor, Sebestyén Zsigmond, Knul Ferenc, K. Bernáth Lajos, Czágányi József, Bukovics János, Németh János, Mészáros Dezső, Samu József, Tóth József, Samu István, Duzmath János, Pék György,

Emléktábla a Szovjetunióba politikai fogolyként vagy hadifogolyként elhurcoltak emlékezetére

²² Forrás: Végső István (Pásztortűz Kulturális és Hagyományápoló Egyesület Kiskunhalas).

²³ Forrás: Horváth Pálma (Polgármesteri Hivatal, Kunszentmiklós).

T. Rácz Albert, Takács István, Tóth Sándor, Kálomista Gábor, Bajnóczi János, Bognár Lajos, Kontha Gábor, Hajdu László, Acsai Imre, Török Imre, Novák Sándor, Dobrai József, Miklós János, Takács János, Nánási Péter, Rácz Miklós, Tóth István, Rácz János, Czégány József, Hegedűs István, Takács Kálmán, Párisz András, Hingyi József, Mészáros Imre, Szórádi László, Tóth Béla, Antal József, Orgonás Sándor, Heli János, Tóth István, Duzmath Zsigmond, Vörös László, Kovács Imre, Sebestyén Lajos, Kercsuly Imre, B. Tóth Mihály, Csik János, Juhász János, Juhász István, Jász Tóth János, Rácz Ambrus, Zátrok László, Mikus Mihály, Kasza István, Vass Gábor, Kánisz László, Vass Gábor, Kánisz László, Hajdu Sándor, Szűcs László, Pusztai János, Hegedűs Pál, Stróbl László, Oszlánszki Pál, Csörgő Ignác, Szűcs József, ifj. Molnár István, Rózsa Imre, Hörömpő Károly, Szomora Zoltán, Radics Károly, Rupa Kálmán.

VASKÚT

A községháza előtt leplezték le az elhurcoltak tiszteletére állított emlékművet 2017. február 19-én. A málenkij robot során közel százharmincezer német nemzetiségű embert vittek el a szovjetek kényszermunkára. A történelmi feljegyzésekből kiderült: mindössze hatvanhatezren éltek túl a légerek megpróbáltatásait. Vaskútról háromszázhet embert deportáltak a Szovjetunióba.

Emléktábla a Vaskút községből elhurcolt háromszázhet lakos emlékére

BARANYA MEGYE

BABARC

A deportálásokat a Vörös Hadsereg 1944. december 22-én kiadott 0060. számú parancsa indította el: ennek alapján gyűjtötték össze és hurcolták el (első sorban a német nevű) férfiakat tizenhét évestől negyvenöt éves korig, valamint a nőket tizennyolc évestől harminc éves korig.

A Dél-Dunántúlon már a parancs kiadásának napján, 1944. december 22-én elkezdődött az érintettek összegyűjtése. A Baranya megyei Babarcról aznap nyolcvannégy főt vittek el. December 23-án Magyar-telek következett, december 25-én Csikóstóttós, majd a többi környező településről gyűjtötték az embereket, még a karácsonyi ünnepek alatt is. Pécsen és Siklóson december 26-án hirdették ki a parancsot, Palotabozsokon szintén ezen a napon történt az összegyűjtés.

Az emléktáblát Buzády Károly pécsi kőfaragó készítette.²⁴

ENDRŐC

A Szovjetunióba elhurcolt politikai foglyok és kényszer munkások emlékére emléktáblát helyeztek el az Endrőc, Fő u. 33. szám alatti imaház falára. Ünnepléses keretek között – istentisztelet, majd a tábla megszentelése, valamint a kényszer munkára elhurcolt még élő személyek köszöntése – került sor a tábla avatására 2005. december 26. napján.

Technikai adatok:

méret: 63×126 cm,

anyag: fekete gránit, arany betűkkel,

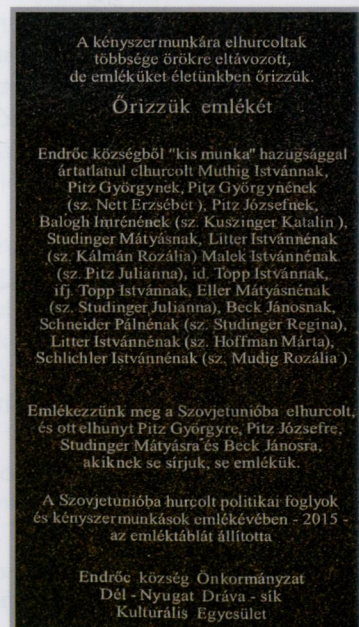
alkotó: Kassai József kőfaragó mester,

helyszín: 7630 Pécs, Zsolnay u. 42.,

avatás: 2005. december 26.²⁵

²⁴ Forrás: Samu Mónika (Pécsi Városfejlesztési Nonprofit Zrt.).

²⁵ Forrás: Polgármester Hivatal Endrőc, Teklafalu.

FAZEKASBODA

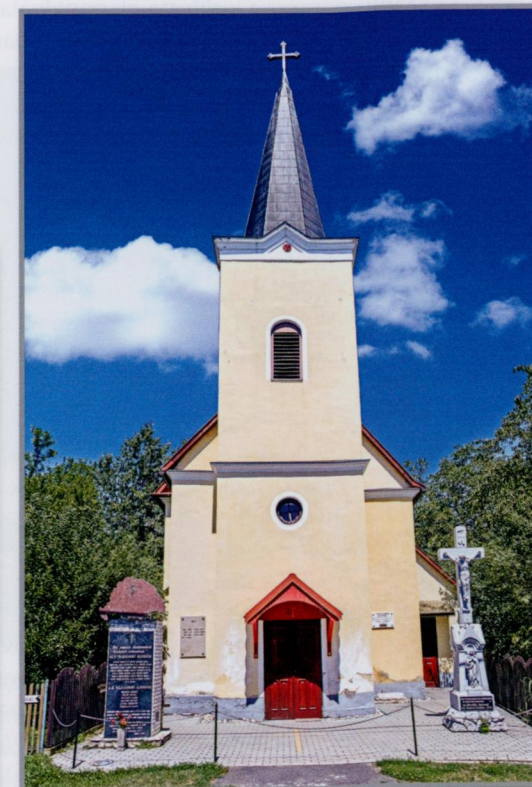
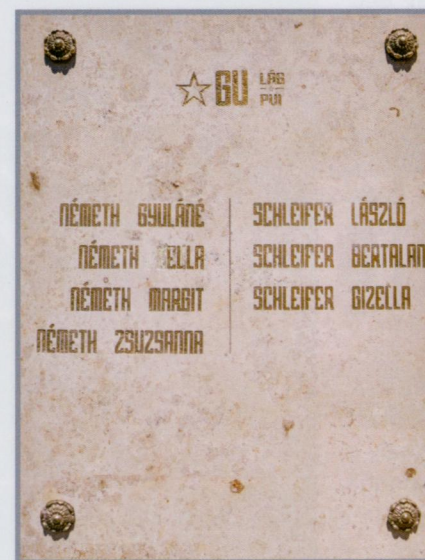
Fazekasboda Község Önkormányzata 2009-ben emlékhelyet alakított ki, ahol emlékkövet állított a múlt áldozatainak tiszteletére. Az emlékhelyen Fazekasboda Német Nemzetiségi Önkormányzata, egy kegyeleti helyet kialakítva, a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszer munkások emlékére alkalmas emléktáblát helyezett el a Fazekasbodáról elhurcolt ötven lakos emlékére.

Az emlékhely a fazekasbodai Kossuth utca és a Rét utca találkozásánál fekvő közterületen lévő emlékparkban található.

KEMESTARÓDFA

A helyi önkormányzat és a Kulturális és Faluszépítő Egyesület által szervezett falunap keretén belül emléktáblát avattak a Kemestaródfáról elhurcolt áldozatok emlékére.

PÉCS

Az emlékművet Trischler Ferenc szobrászművész tervezte és készítette el. A szobrász számára is megrázó volt ez az élmény, mert Németbólyból, a családjából is hurcoltak el embereket több évre, de szerencsére ők hazatérhettek.

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közgyűlése az emlékmű helyszínül a pécsi Kolozsvár utca és Mártírok útja kereszteződést jelölte ki.

Emberi arcok sora villan fel gondolatként: fiatal és idősebb, nő és férfi, akiknek hasonló sorsot szántak. Ezek a portrék egy féldomborművön, mintegy szalagszerűen helyezkednek el. A felirat szövege: „Emberi Arcok – Emberi Sorsok”. Nagybetűvel, bronzba foglalta.

Az oszlop, amelyen áll 2,80×0,90×0,45 m méretű. Anyaga látszóbeton, mely a struktúrájával és színével kiemeli a bronzból készült portrészorozat-reliefszalagot. A talpazat anyaga is látszóbeton, színe szürkés.

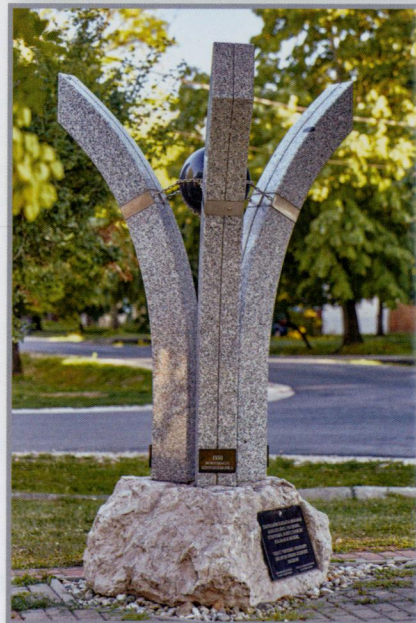
A deportálásokat itt is a Vörös Hadsereg már említett, 1944. december 22-én kiadott 0060. számú parancsa indította el: ennek alapján gyűjtötték össze és hurcolták el (elsősorban a német nevű) férfiakat tizenhét évestől negyvenöt éves korig és a nőket tizennyolc évestől harminc éves korig. A rendelkezésre álló dokumentumok és a túlélők beszámolóai alapján az egész országból összesen több mint százharmincezer embert vittek el. Sajnos pontos adatok az elhunytak számáról nincsenek, egyes becslések és szovjet katonai dokumentumok alapján a halottak száma a hatvanhatezer főt is jelentősen meghaladta.

A Dél-Dunántúlon már a parancs kiadásának napján, 1944. december 22-én elkezdődött az érintettek összegyűjtése. Az internálások Baranya megyében főként a délebbi településekről, továbbá Pécsről és Siklósról történtek.

Baranya megyében több mint kétszáz községből hurcoltak el civileket, ebből negyvenkilenc a siklósi és a szentlőrinci járásra esett. A gyűjtőpont a pécsi Lakits-laktanya volt. Ide szállították az embereket, majd vonattal továbbvitték őket. Ennek megfelelően a baranyai megyeszékhely a málenkij robotra szállítások egyik fő hazai pontja volt.²⁶

VILLÁNY

Az emlékmű (alsó kép) Gusztáv Attila kőfaragó alkotása. Villány központjában, a Baross Gábor és a Dózsa György utcák találkozásánál lévő kis

parkban áll. A három ívesen hajló kőelem talán az elűzötteket jelképezi. A lánc a kötelék, amely őket a városhoz, a szülőföldhöz kapcsolja. A központban lévő gömb lehet akár a város is, amely ő általuk, nekik köszönhetően létezik.

Az emlékmű a Villányból elhurcoltak három csoportjának állít emléket: a málenkij robotra elhurcoltaknak, a kitelepített németeknek és a Hortobágyra kitelepített „kulákoknak”. Az emlékmű felirata német és magyar nyelvű. A magyar szöveg: „Történelmünk igazságtalanságainak áldozatul esett, hazájukból, otthonukból elűzött, elhurcolt polgárainak emlékére.” Közadakozásból állíttatta a Villányi Polgári Egyesület.

A három ív talpánál a kis táblákon három dátum szerepel: 1945 Malenkij robot, 1946 Kitelepítés és 1950 Hortobágyi kényszermunka.²⁷

TEKLAFALU

„Egy aljas kor aljas titkai” felirattal a Szovjetunióba elhurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére emléktáblát állítottak a teklafalui római katolikus templom falára. Az emléktábla készítője a Global Factoring Invest Kft. volt. Címe: 7635 Pécs, Nagyszkókói út 12. Anyaga: yellow rock gránit.

²⁶ Forrás: Samu Mónika (Pécsi Városfejlesztési Nonprofit Zrt.).

²⁷ Forrás: Orbán Róbert (https://www.kozterkep.hu/~/20888/Elhurcoltak_emlekmuve_Villany_2012.html). (Letöltés: 2017. május 12.)

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN
MEGYE

BEKECS

A tábla az 1945 januárjában Bekecsről elhurcoltaknak, illetve más környéki falvakba elszármazott és onnan elhurcolt bekecsieknek állít emléket. Az emléktábla – amelyet a helyi református templom homlokzatára helyeztek fel, Bekecs, Béke út 4. szám alatt – alkotója Ekker Robert szobrászművész.²⁸

EDELÉNY

2016. április 28-án a város önkormányzata emléktáblát helyezett el az 1945. január 19-én a Szovjetunió kényszermunkatáborába málenkij robotra elhurcolt edelényiek emlékére annak az épületnek a falán, amelyből elvitték az összegyűjtött embereket (Családsegítő Szolgálat, István király útja 58.). Régi adósságát törlesztette a város akkor, amikor emléktáblát avatott a negyvenegy elhurcolt edelényi polgára emlékére. Az emléktáblán a következő felirat található: „Az 1945-ben Edelény községből elhurcolt 41 lakos emlékére.”²⁹

²⁸ Forrás: Bodnár László, Bekecs község polgármestere.

²⁹ Forrás: Száz Anett (Edelényi Közös Önkormányzati Hivatal).

HERCEGKÚT

A málenkij robotra elhurcolás hetvenedik évfordulója alkalmából emlékhelyet alakítottak ki Hercegkúton, ahol felavatták Molnár Levente szobrászművész kifejező és érzelmeket felkavaró szoborcsoportját. Ezt megelőzően – január 2-án – a hetven évvel ezelőtt málenkij robotra elhurcoltak nevét fekete gránit-táblára vésték, amelyet a helyi iskola épületének oldalán helyeztek el.

A szoborcsoport két embert ábrázol, akik családként érzelmileg szorosan kötődnek egymáshoz. Erre a kapcsolatra utal a kezek finom mozdulata is.

A szobor az elválás pillanatát ábrázolja. A női alak egyszerű ruhában áll a férfi mellett, tartása nyugalmat áraszt, de ez csak a felszín. Arcának finom mimikája a bánatot és elkeseredettséget mutatja. Jobb kezében rózsafüzért szorongat, amely a reményt fejezi ki. A bal kezének finom mozdulata az elválás és bánat jelképe. A férfi hiányos és rendezetlen öltözké arra utal, hogy a begyűjtésre nem lehetett felkészülni, hirtelen, váratlanul történt. Ezt mutatja az a kis batyu is, amit a bal kezével magához szorít. Arca elfordul a szeretett nőtől, nem akarja, hogy lássa a félelmet és keserűséget rajta. Jobb kezének gesztusa nála is az elválás szimbóluma. Az egész alakja a reménytelenséget fejezi ki.

A kompozíció szimbolikus eleme a sánpár is. A nő oldalán a sánpár rendezett, mely az elhagyott otthon békés környezetét jelképezi, míg a jobb oldali összetört, rendezetlen, és a végeinél kereszt formájú, mivel ez a hosszú út sokaknak a halált jelentette a messzi idegenben.

Molnár Levente szerint a kompozíció egy művészileg megfogalmazott felkiáltójel, ami arra hívja fel a figyelmet, hogy a munkatáborok borzalma és az ahhoz hasonló események ne történjenek meg soha többé.³⁰

OND

Az Ond községből elhurcolt lakosok emlékére emléktáblát állított Szerencs Város Önkormányzata és Szerencs Város Német Nemzetiségi Önkormányzata a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére alkal-

³⁰ Forrás: Kis Katalin (www.kozterkep.hu/~27342/Az_elhurcoltak_emlekmuve_Hercegkut_2015.html). (Letöltés: 2017. május 12.)

mából 2017-ben. Az emléktáblákat 2017. január 28-án avatták fel az az ondi ravatalozónál.³¹

„Az én életemet az mentette meg, hogy volt vastag ruhám és egy dunám is” – emlékszik vissza egy túlélő, a nyolcvanhat éves ondi Dayka Erzsébet. „Eljöttek a hivatalból, hogy háromnapos munkára visznek. Az őr rendes volt, mondta édesanyámnak, hogy igen hideg van ott, ahová utazni fogunk, ezért jó meleg ruhákat csomagoljon nekem” – emlékszik vissza az idős hölgy, aki elhurcolása idején alig volt tizenhét esztendő.

„Az utolsó darabig mindent eladtam egy kis kenyérért, egy bögre tejért” – meséli az asszony, akit Szerencsen vagoníroztak be 1945 februárjában, és csak két évvel később, 1947 novemberében térhetett haza csontsoványan, betegen. A három nappól ugyan közel három év lett, de úgy vélekedik, ő legalább hazatért, barátai közül ugyanis sokan nem éltek túl a kényszermunkatáborot. „Már az utazás is embertelen körülmények között zajlott, marhavagonokban vittek minket, WC sem volt. A szükségleteinket úgy tudtuk elvégezni, hogy kivájták a vagon alját az egyik sarokban, azt használtuk” – meséli elkomorulva az ondi asszony.³²

SÁROSPATAK

1945. január 2-án kora hajnalban orosz katonák kordont vontak Hercegkút köré. A hajnali időpontban munkába igyekvőket puskával bírták maradásra, de jelentős erővel védtek a faluból kivezető utakat is. Senkit nem engedtek távozni a településről. Az 1915 és 1926 között született nőket, illetve az 1900 és 1927 között született férfiakat állíttatták elő az iskolában, ahol azt a tájékoztatást kapták, hogy csak néhány napra kell elmenniük dolgozni.

Többen igyekeztek kibúvót találni, menekülni, de a fizikai és lelki terror maradásra bírta őket. Az internáltak még ezen a napon búcsút mondtak családtagjaiknak, és kozák lovasok őrizete alatt elindultak a faluból. Dermesztő hidegben érkeztek meg a sárospataki katonai laktanyába (amely ma már szociális otthonként működik). Padlóra szórt szalmán, szigorú őrizet mellett hajtották álomra fejüket az emberek. Másnap reggel a Szatmár megyei, Romániához

³¹ Forrás: Árvay Attila (Szerencs város Német Nemzetiségi Önkormányzatának elnöke).

³² Kégl Ildikó: *Emlékezzünk a Gulágra!* Magyar Hírlap, 2014. november 25.

elszakított részen lévő Szaniszlóba indították el a menetet. Tokajon, valamint Nyírbátoron keresztül érkeztek meg január 6-án a gyűjtőhelyre.

Marhavagonokban őrizték a foglyokat, majd január 10-én indultak el a hírhedt gyűjtőtáborig. Az ezernyolcszáz kilométeres kimerítő utazás végén, január 26-án érkeztek meg a Donyec-medencébe. Itt négy lágerbe osztották a hercegkútiakat, akik embertelen körülmények között, bányákban és építkezéseken dolgoztak. Az ott megélt szörnyűségekről részletesen beszámolnak a túlélők a „Szülőfalunk – Hercegkút” sorozat III. kötetében, „Hercegkútiak kényszermunkán a Szovjetunióban 1945–1949” címmel. A megpróbáltatások 1946 júniusáig tartottak, akkor megkezdődött az elhurcoltak hazaszállítása, mely 1949 októberéig tartott. A túlélők testileg-lelkileg meggyötörve érkeztek haza, szervezetük legyengült, néhányan hamarosan meghaltak.

Az elhurcolásról történő megemlékezés kapcsán készültek el a Gulág- emléktáblák Sárospatakon, melyek százharminchat nevet tartalmaznak. A táblák elhelyezésének helyszíne az 1945-ben katonai laktanya funkciót betöltő, jelenleg szociális otthonként működő épület kőkerítésénél kialakított terület lett. A falfelületen öt darab, a pályázati szabályzatban előírt táblát helyeztek el. A családtagok kérésére a felsorolt neveken túl a lánykori néven szereplők asszonynevét is feltüntették.

Az elkészült emléktáblák avatására és a történelmi egyházak közreműködésével történő megáldására 2017. február 3-án került sor.³³

³³ Forrás: Vighné Fehérvári Zsuzsanna.

SZERENCS

Az emléktáblákat az 1945-ben Szerencs nagyközségből elhurcolt lakosok emlékére állította Szerencs Város Önkormányzata és Szerencs Város Német Nemzetiségi Önkormányzata a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszer munkások emlékére alkalmából. Az emléktáblákat 2017. január 28-án avatták fel az egykor gyűjtőhelyként szolgáló Szerencsi Járásbíróságon.

Szerencs és környéke civil lakosságát is tömegesen deportálták a GULAG-GUPVI lágereibe. Szerencs, Sárospatak, Sátoraljaújhely (Károlyfalva), Rakamaz, Rátka, Hercegkút és Gávavencsellő térségéből több mint négyezer személyt, nagy számában nőket és tizenéveseket hurcoltak el sváb származásuk vagy annak indoka alapján.

TAKTABÁJ

A Taktabájról a Gulág táboraiiba elhurcolt helyi lakosokat idéző emlékművet Soltész József épületszobrász és Hutkai Henrik szobrász készítette.³⁴

³⁴ Forrás: Virág Zoltánné polgármester (Polgármesteri Hivatal, Taktabáj).

VILYVITÁNY

A második világháborúban szovjet hadifogságba esett és a málenkij robotra elhurcolt katonák emlékét idézi az emlékmű.

1944. december 26-án hurcoltak el a faluból hetven férfit és fiút. Az emlékükre az özvegyasszonyok kezdeményezték az emléktábla felállítását, amely a templomkertbe került fel az egyház támogatásával.

A művész, aki a diadalívet megálmodta az emlékmű kiegészítéseként, ke-reteként, illetve azt kivitelezte, Benedek Sándor László faragó művész volt.³⁵

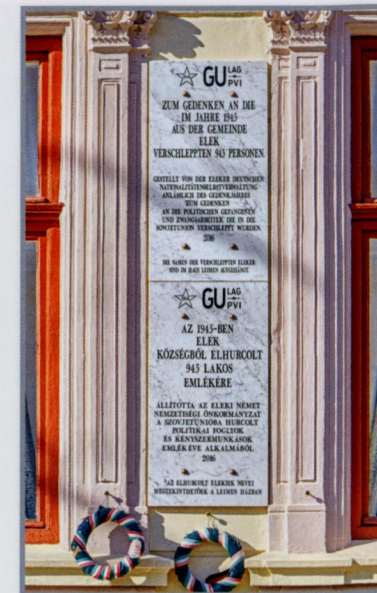

³⁵ Forrás: Kovács Edina (Vilyvitányi Fiatalokért Egyesület).

BÉKÉS MEGYE

ELEK

A második világháború végén, illetve azt követően az eleki német lakosság egy részét, kilencszáz-negyvenöt embert hurcoltak el jóvátételi munkára. A közel ezer eleki származású lakosból több mint száz fő soha többé nem tért haza. A település központjában található az Eleki Németek Egyesületének tulajdonában álló, az egyesület és az eleki Német Nemzetiségi Önkormányzat által közösen fenntartott Leimen-ház, melynek falán található az emléktábla magyar és német felirattal. Az emléktáblák avatására 2016. augusztus 6-án 12.30 órakor került sor. Az elhurcoltak névsora a Leimen-házban tekinthető meg.³⁶

GYOMAENDRŐD

1945. január 2. napján a százhatvankilenc német nevű személyt Gyomán az Őri kaszinó épületében, illetve az akkori Tanácsházán gyűjtötték össze. Az 1941. évi népszámlálási adatok alapján jelentkezniük kellett azoknak a személyeknek, akik származásuk miatt apai vagy anyai ágon németnek minősültek, függetlenül attól, hogy beszélték-e az adott nyelvet, vagy sem. „Minden német származású munkaképes személy mozgósítandó és jelentkezni tartozik: férfiak 17-től 45, nők 18-tól 30 éves korig.”

³⁶ Forrás: Szelényi Ernőné (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Elek).

A kényszers munkára elhurcoltak emléktáblájának avatására 2017. január 6-án került sor az evangélikus (német) templom falán (5500 Gyomaendrőd, Fő út 178.).

A táblára százhatvankilenc fő nevét vésték fel, akikről tudták, hogy a málenkij robot elszenvedői voltak. Az elhurcoltak közül negyvennégy fő nem tért haza szeretteihez, idegen földben, jeltelen sírban nyugszik. Miért? Származásuk miatt! Sváb nevük volt, de magyarnak vallották magukat.

A táblákat Neibort Sándor műkőfaragó készítette. Öt darab 60×90 cm-es bézs színű márványtáblára, arany betűkbe foglalva került fel az elhurcolt személyek neve. A tábla felső részében található az emlékév logója, mely utal a „Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszers munkások emlékévére”.³⁷

³⁷ Forrás: Hack Mária (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Gyomaendrőd).

GYULA

Emlékmű épült a Szovjetunió bányáiba kényszers munkára ártatlanul elhurcolt több mint ötszáz gyulai német származású polgári lakos emlékére. A németvárosi templom mellett található fekete gránit emlékművet Szőke Sándor szobrászművész és Csőke Péter kőfaragó készítette.

Az emlékműavatáson elhangzottak a szobrász gondolatai, amelyek szépen leírják az alkotást: „Az emlékmű rusztikus megjelenésével igyekszik feleleveníteni a rábízott emlékeket. Sírközszerűsége az elsődleges, de az itthon maradók utolsó emlékképét, a távolodó marhavagonok sziluettjét, sőt egyúttal a bányák sötét üregét is felidézi. Az oldalsó látvány már egy újabb kép, oszlopokat és szűrős drótot imitál – a tábori élet kellékeit. Ez, az emléktörödékekkel átszőtt kő végül egy ereklétartóvá áll össze. Egy orosz bányából hazamentett bányász lámpát őriz szívéként, mint a fény forrását jelképezve a sötétséggel szemben.”³⁸

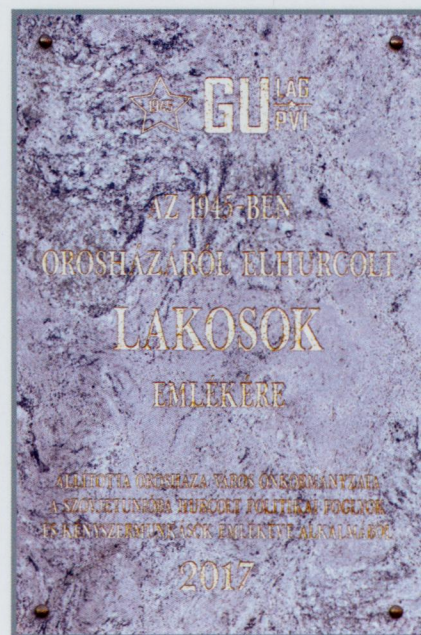
³⁸ Forrás: Nyúl Imre (https://www.kozterkep.hu/~26068/Malenkij_robot_emlekmuve_Gyula_2015.html?nc) (Letöltés: 2017. május 5.)

OROSHÁZA

Az emléktáblát, amely lehetőséget biztosít az áldozatokra történő méltó megemlékezésre, az orosházi Polgármesteri Hivatal állította.

Technikai adatok:

méret, anyag és kivitelezés: 90×60 cm-es fehér gránittábla, a felirat 22.2 karátos laparannyal készült, alatta 60×10 cm-es fehér gránittáblából koszorúakasztó (3 db akasztóval), alkotó: Bánfi Antal kőfaragó, kőszobrász, helyszín: 5900 Orosháza, Szabadság tér 4–6., az orosházi Polgármesteri Hivatal épületének külső homlokzata.³⁹

³⁹ Püspöki-Sinka Edit (Polgármesteri Hivatal, Orosháza).

FEJÉR MEGYE

SZÉKESFEHÉRVÁR

Székesfehérváron a második világháború alatt két helyszínem, a Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház, valamint a légvédelmi tüzérségi laktanya (a mai Nagysándor József-laktanya) területén volt hadifogolytábor.

A két tábor egyenként negyven-ezer fős volt, amelyekből – nem csak Székesfehérvárról, hanem a Dunántúl más helységeiből származó – több tízezer civilt hurcoltak szovjet hadifogságba. A táborokból elhurcoltakról nem maradt fenn névsor, és az áldozatok pontos száma sem állapítható meg.

Az emléktáblákat a Gulág- emlékévként Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 2017. február 24-én avatta fel a kórház és a laktanya területén, az 1945-ben elhurcolt lakosok emlékére.⁴⁰

⁴⁰ Forrás: dr. Cser-Palkovics András, Székesfehérvár Megyei Jogú Város polgármestere.

HAJDÚ-BIHAR MEGYE

DEBRECEN

A második világháború eseményei során a Debrecen is elfoglaló szovjet csapatok ebben a városban is hadifogolytábort állítottak fel. Az ország területén – köztük Debrecenben – tíz olyan tábor volt, ahol húszezernél is több foglyot őriztek. A debreceni hadifogolytáborban meghalt magyar katonák egy részét a Honvédtemetőben (Hősök temetője), illetve a Köztemetőben temették el. A debreceni hadifogolytábor a „Pavillon” császári és királyi gyalogsági laktanyában létesített épületegyüttes volt.

A debreceni hadifogolytáborban 1945. január 10-én alakult meg elsőként az 1. magyar vasútépítő ezred, melynek katonái a 2. Ukrán Front utánpótlási útvonalainak helyreállításán munkálkodtak, ahol gyakorlatilag kényszmunkát végeztek. A sztálinizmus, illetve a gulágok rendszere nemcsak a huszadik század, hanem az egész történelem egyik mélypontja volt.

Az elhurcoltakról általában nem készült nyilvántartás. Sem a kiszállított tömegekről, sem pedig az elhunytakról. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZE) 1945. március 18-án kelt 26. számú rendeletére elkészítették azt a listát, amely a szovjet katonaság által elszállított magyar állampolgárok névsorát, személyi adatait, vagyoni helyzetét és pártállását tartalmazta. Majd az idők folyamán ezeket a forrásértékű dokumentumokat leselejteztek, illetve szándékosan megsemmisítették. A negyvenéves diktatúra lehetetlenné tette a kollektív gyázmunkát, ezért is fontos a történetek felidézése.

A Szovjetunióból hazaszállított foglyokat 1946 júniusától regisztrálták hitelt érdemlő módon. 1946 júniusa és 1948 decembere között a Debreceni Hadifogoly Átvevő Bizottság 202 ezer visszatérő foglyot vett számba. 1949–1951 között mintegy 20–25 ezren tértek vissza. Magyar források alapján a visszatérők összlétszáma 330–380 ezer főre tehető. A szovjet táborvilágban, illetve az oda vezető úton elpusztult magyarokat, továbbá az átmenő táborokban és a szállítás közben elhunytakat a szovjet örök nem regisztrálták. Debrecenben a Hadifogolygondozó Kirendeltség tevékenységéről listák vagy más hitelt érdemlő iratok nem maradtak fenn. 1950-ig az elhurcoltaknak körülbelül fele tért vissza Magyarországra.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 1993-ban emléktáblát helyezett el a második világháborús hadifoglyok emlékére. Az emléktábla Debrecenben a Csengő utca 4. szám alatt található, a Debreceni Egyetem Kossuth Lajos

Emléktábla a Debrecen városából elhurcolt közel húszezer lakos emlékére

Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola bejáratának jobb oldalán. A műalkotás márványból készült, alkotója Hornyák és fia.

A város a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszmunkások emlékére alkalmából újfent emléktáblát helyezett el „Az 1944/45-ben Debrecen városából és a »Pavillon« Cs. és kir. gyalogsági laktanyában létesített gyűjtőtáborból Szovjetunióba elhurcoltak emlékére”. Az emléktábla avatására a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai foglyok és kényszmunkások emléknapján, 2016. november 25-én került sor. Állította Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszmunkások emlékére alkalmából 2016-ban. Az emléktáblát dr. Kövér József szobrászművész készítette.⁴¹

Technikai adatok:

méret: 60×90cm,

anyag: márvány,

szín: bézs,

betűszín: arany,

a tábla szövege: Az 1945–1946 között Debrecen városából elhurcolt közel 20 ezer lakos emlékére,

helyszín: 4029 Debrecen, Csengő utca, a Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola épületének külső homlokzati fala,

alkotó: dr. Kövér József szobrászművész,

avatás: 2016. november 25.

HAJDÚBAGOS

A hajdúbagosi lakosok megpróbáltatásai 1943-ban kezdődtek. A doni áttörést követően hadifogságba esett katonákat és munkaszolgálatosokat hadifogolytábor helyett munkaszolgálatra vitték, „bírósi” ítélettel vagy anélkül, közülük többen csak nyolc év után térhettek haza, ha megérték.

A megpróbáltatás 1944 októberében folytatódott, az emlékezetes hajdúbagosi páncéloscsata következményeként, amelynek számos lakóház mellett a templom is áldozatul esett. Több helyi lakost is elhurcoltak kinti munkatáborokba, illetve számos kivégzés helyszíne is volt Hajdúbagosa. A szovjet munkatáborokból szabaduló bagosiakat több esetben nem engedték haza szülőfalujukba az akkori magyar hatóságok, hanem most már ők hurcolták el őket magyarországi kényszmunkatáborokba.⁴²

⁴¹ Forrás: Aranyosi-Varga Alida (Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Kulturális Osztály).

⁴² Forrás: Szabó Lukács Imre, Hajdúbagosa polgármestere.

HAJDÚNÁNÁS

Hajdúnánást 1944. október 30-án éjjel hagyták el a visszavonuló német és magyar csapatok. Nyomukban 1944. október 31-én érkezett meg a Vörös Hadsereg. A szovjetek megérkezése felszabadítás helyett újabb, az egész várost megrendítő szenvedéseket eredményezett. Az elkövetett bűnök, a fosztogatások, az erőszakos cselekmények és gyilkosságok azonban sokáig nem szerepeltek a hivatalos történetírásban.

1944. november 3-án éjjel a szovjetek még a legkegyetlenebb bánásmódra számító hajdúnánásiakat is meglepték. Szovjet katonák házról házra járva gyűjtötték össze az otthon talált férfiakat, fiatalokat és öregeket. Az elhurcolások pontos oka nem volt tisztázott, az viszont bevett gyakorlat volt a szovjet hadseregben, hogy – amennyiben katonákat nem tudtak – polgári személyeket ejtettek fogságba, hogy hadifogolyként szállítsák el őket.

A begyűjtött embereket Debrecenbe vitték. A háromszázötven hajdúnánásit onnan szállították tovább. Az ártatlanul elhurcolt civilek a Foksányban létrehozott elosztótáborba, majd onnan a Dnyeszter partján fekvő benderi hadifogolytáborba kerültek. Végül mindössze húszan maradtak életben és tértek haza szeretteikhez.⁴³

HEVES MEGYE

KISNÁNA

Kisnána község lakói közül az 1944–45-ös évben többen kerültek politikai vagy katonai megítélésük miatt hadifogoly- vagy munkatáborokba. Az elhurcoltak és hozzátartozóik felkutatására 2015-ben háromfős bizottság jött létre. Kutatásuk eredményeként megállapították, hogy a fenti években huszonhat fő volt a Kisnánáról internáltak száma. Az emlékmű elkészülte után, újabb információk birtokában még három nevet véstek fel az emlékműre. A huszonkilenc főből három sajnos sosem tért vissza Magyarországra.

Az emlékművet Kisnána község egyik központi részén alakították ki, nem messze a templomtól és az iskolától. Ebben a parkban található az első és a második világháborúban elesettek emlékműve és a kisnánai szlovákok betelepítésének háromszázadik évfordulójára állított kopjafa.

Technikai adatok:

emlékmű: 3×2m-es sziklatömb a kisnánai Tarnóca kőbányából,

emléktáblák: 60×90 cm márvány,

kivitelező: Mátra-Rosa Kft.,

helyszín: 3264 Kisnána, hrsz. 267/1, Szabadság és Petőfi utca kereszteződése.⁴⁴

⁴³ Forrás: <http://kitaszitottak.hu/virtualis> (Letöltés: 2017. április 5.)

⁴⁴ Forrás: Krizsóné Kakuk Éva könyvtáros (Kisnána).

KERECSEND

Kerecsendről huszonnégy német és magyar nemzetiségű lakost hurcoltak el málenkij robotra 1944. november 22-én. Az elhurcoltak emlékére az emléktáblákat Békési Gyula kerecsendi sírkő- és műkőkészítő készítette el.

A Kerecsendről elhurcoltak emléktáblái

Kerecsenden frekventált helyen, a római katolikus templom (3396 Kerecsend, Fő út 71.) melletti plébánia falán helyezte el a kerecsendi Német Nemzetiségi Önkormányzat a magyar és német nyelvű emléktáblákat. Az emléktáblák avatása 2016. november 22-én történt.

A világháború kitörése után is folytatódott a békeidő. Még 1941-ben sem érződött a háború hatása. Az első nagyobb esemény a magyar 2. hadsereg Szovjetunióba indulása volt. Majd az „urovi áttörés” volt a csúcspont, 1943 januárjában. Itt a kerecsendi katonák egy része hősi halált halt, a másik része fogságba esett.

1944 októberében Karácsond településen létrehoztak egy lágert és ott gyűjtötték a civileket; aki akart, az mehetett nyugatra a visszavonuló csapatokkal. Volt, aki Mosonmagyaróvártól visszafordult, de két nap itthonlét után az oroszok már vitték is őket. 1944. november 12-én jöttek be az oroszok Kerecsendre. A visszavonuló német csapatok (tudva, hogy a szovjetek mindent leszerelnek és visznek haza) a téglagyár, a malom, a templom és a patakhíd felrobbantását tervezték, amely háromnegyed részben sikerült is. Túl nagy örömmel nem várták az orosz csapatokat. A hírük megelőzte őket.

Az emberek a pincékben, biztos helyeken húzták meg magukat. A fiatal lányok és asszonyok az öregek ruháit vették fel, az arcukat korommal kenték be, mert féltek az erőszaktól. Az első világháborús fogságból hazajött katonák

beszéltek oroszul, ami ekkor jól jött. Egy-két nap alatt a „36-os parancs” alapján vagy száz főt tereltek össze a községháza udvarára. A gyenge őrizet vagy a bor, valamint az orosz nyelvtudás következtében sokan haza tudtak szökni. Másnap a maradék útnak indult Füzesabony irányába málenkij robotra. Menet közben az első világháborúkor itt maradt Klekó Péter megállította a menetet, beszélt az oroszokkal és a tizenhét év alattiakat, úgy hét-nyolc főt kivett a sorból. Így huszonnégyen indultak tovább.

Útközben a vagon alját felszedték, de csak Hidasi (Hágen) Sándor jött haza. Kecsmár József Foksányban, Kecsmár József tizenhét éves vasipari tanuló pedig Ukrajnában hunyt el. Volt olyan kerecsendi, akit Budapestről, Liliom Sándort Kárpátaljáról, Kecsmár Istvánt pedig román területről vitték el. Amikor már megvolt a hazaengedési időpontja, Kecsmár tifuszos lett. Egy orosz őrnök köszönhette életét, aki erővel szénporral etette, így hazajött. Román Károly 1954-ig a Krímben maradt.

Közben itthon magyarosítási láz következett. Az elhurcolástól való félelem következtében ez a kerecsendi svábokat is elérte. Az ideiglenes kormány még Debrecen városában székel. Volt olyan család, ahol a nyolc gyermekből három fiú nem magyarosított, pusztán azért, mert a Szovjetunióban voltak. Az apa csak a tizennyolc év alatti gyermek helyett írhatta alá a beadványt. Ez így van a mai napig is a leszármazottaknál. A mostani gyermekek és ifjak kérdéseire, hogy ez miért van így, legalább már az igazságot lehet válaszolni.⁴⁵

⁴⁵ Forrás: Semperger Csaba (elnök, Német Nemzetiségi Önkormányzat, Kerecsend).

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE

JÁSZFELSŐSZENTGYÖRGY

Málenkij robot – Jászfelsőszentgyörgyön ez huszonhárom ember évekig tartó szenvedését és sokuk halálát jelentette. A településen 1944. november 14-én jelentek meg a szovjet erők, és a legelső dolguk az volt, hogy összeszedjék a fiatal, munkára képes férfiakat.

Nyilvántartást nem vezettek, de a helyi hagyomány úgy tudja, hogy huszonhárom életerős férfit hurcoltak el a községből málenkij robotra. Pontos névsor nem áll rendelkezésre (a névsor 90 százalékban biztos, de a néhány bizonytalan név miatt nem publikus). A huszonhárom elhurcoltból csupán három fő tért haza, ők is beteg, össze-
törve.

Többségüket Dnyepropetrovszkba szállították, ahol a termőföldeken és a város újjáépítésén dolgoztak, embertelen körülmények között. Enni alig kaptak, és a kemény fizikai munkától kimerültek. A legkisebb kihágást is szigorúan büntették. Szállításuk olyan volt, mint amelyet az állatok kapnak vagy annál is rosszabb. Aratott köztük a halál, szenvedéseiket leírni sem lehet.

Erre az elhurcolt huszonhárom jászfelsőszentgyörgyi polgárra emlékeztek a helyiek 2016. november 13-án, a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszmunkások emlékére alkalmából állított emléktábla avatásával. A megemlékezés a helyi templomban 11 órakor szentmisével kezdődött, az emléktábla avatásával és megszentelésével folytatódott, majd a parókia épületében zárult, ahol állófogadással tisztelték meg az egybegyűlteket. A parókiaán a korszakhoz kötődő helyi dokumentumokból kiállítás is nyílt.

A táblát Tóásó Tibor, helyi kőfaragómester készítette.⁴⁶

KÖTELEK

1944. november 7. Ma már ismert, hogy akkor már a végéhez közeledett a második világháború, de akik akkoriban Magyarországon éltek, nem tudták ezt, és azt sem, hogy a magyar hátszág lakossága számára még ezután

szovjet katonákat mérgezték meg. A felszabadítók-megszállók közül valóban meghaltak néhányan, de halálukat nagy valószínűséggel mohóságuk okozta: a borospincében zsákmány után kutatva óvatlanul szén-monoxid-mérgezést szenvedtek a forrásban lévő újbör révén.

A bosszúra szomjazó szovjetek azonnal összefogdostak néhány helybélit, akiket megtorlásul a falu temetőjében akartak kivégezni. A tolmács lélekjelentének köszönhető, hogy az ötvenhét civilt és a harminc, az ország más vidékeiről származó, Kőteleken állomásoztatott munkaszolgálatos foglyot végül „csak” elhurcolták a Szovjetunióba, úgynevezett málenkij robotra, ahonnan mindössze heten térhettek vissza.

Az érintett családok körében régóta élt a szándék, hogy emléket állítsanak az elhurcoltaknak, amelyet a falu vezetése is felkarolt, azonban finanszírozási lehetőség hiányában sokáig nem valósulhatott meg.

Az emlékmű a Szent István téren helyezkedik el úgy, hogy – csatlakozva a trianoni emlékműhöz, valamint az első és második világháború hősi halottjainak emléket állító szoborhoz és a fából faragott székelkapuhoz – ez zárja a Kőteleki Emlékezés Körét.

Az emlékmű tartószerkezetén egy, a második világháború időszakában a deportálásoknál általánosan használt és ezáltal szimbolikussá vált szállítóeszköz, egy marhavagon „életnagyságú” tolókapus részlete látható, jelképezve az elhurcolás tényét, körülményeit. A tolóajtót elhúzza válnak láthatóvá a márvány emléktáblák az elhurcoltak neveivel. Az emlékmű terveit dr. Holló József készítette.

Elhurcolt civilek (ötvenhét fő):

Bene István, Bene József, Berényi István, Bodor József, Bózsó Ferenc, Bózsó Ferenc, Bózsó István, Bózsó István, Bózsó Kálmán, Bózsó Kálmán, Csapláros János, Csík György, Csikós István, Csikós József, Csontos György, Csurdi Mihály, Egyed Ferenc, Egyed Imre, Egyed Károly, Egyed Lajos, Egyed Máttyás, Egyed Zoltán, Fazekas Pál, Földes Ferenc, Földes Imre, Földes István, Földvári Máttyás, Garaguly Sándor, Gál Albert, Góder Imre, Hajnal Béla, Horváth Illés, Horváth Mihály, Katona István, Kálmán István, Király Mihály, Kis

⁴⁶ Forrás: Ménkú János (József Attila Művelődési Ház, Jászfelsőszentgyörgy).

György János, Kovács József, Lévai József, Lovász Ferenc, Lovász József, Lovász Lajos, Márkus Lajos, Nagy András, Nagy Imre, Nagy László, Pálinkó János, Póta Ferenc, Sinka József, Szabó Károly, Szabó László, Takács Győző, Tóth Károly, Tóth Lajos, Ungvári Károly, Vékás Gergely.

A második világháború kőteleki katona áldozatai (harminc fő):

Bazsó Károly, Bocsó Imre, Bozóki János, Bozsó Imre, Bozsó Péter, Csánki János, Egyed Gáspár Menyhért, Egyed István, Egyed József, Egyed Lajos, Egyed Lajos, Földes Lajos, Göcő Imre, Gődér Mátyás, Jerkovics József, Kádár János, Kálmán István, dr. Kerényi Dezső, Kovolács János, Lesták Ferenc, Lovász Péter, Márkus Imre, Pongrácz János, Szabados Kálmán, Szabó Albert, Tancos Alajos, Tóth Imre, Ungvári János, Varga István, Vereb István.⁴⁷

KŐTELEK

⁴⁷ Forrás: dr. Holló József (Kőtelek Községi Önkormányzat Gazdasági Ellátó Szervezet vezetője).

NÓGRÁD MEGYE

SZENDEHELY

A Gulág-korszak politikai üldözéseire emlékezve készült az emlékmű, mely az 1945 januárjában Szendehely községből Ukrajnába elhurcolt százötvenegy embernek állít emléket.

1945. január 2-án százhusz fő tizenkilenc és ötven év közötti férfit, valamint tizenkilenc és negyven év közötti nőt vittek el Hatvanba „útjavításra”. 1945. január 19-én újabb harmincegy személyt szállítottak el, mint utóbb kiderült, az ukrajnai Sztalinóba bányá- és segédmunkára. Volt, aki egy év, volt, aki öt év után jöhetett haza, legtöbbször betegen, jobb esetben csak legyengülve.

A szobrot Tóth Béla szobrász készítette, ugyanitt az elhurcoltak névsora is megtalálható.

Az emléktábla 60×90 cm méretű, anyaga márvány.⁴⁸

⁴⁸ Forrás: Altsach Ignác, Szendehely község polgármestere.

PEST MEGYE

CEGLÉDBERCEL

Ceglédbercelről hatszáznegyven személyt hurcoltak el. A málenkij robot-emlékmű Varga Gábor szobrászművész alkotása.

ÉRD

1945. január 6–10. között tragikus események helyszínévé vált Érd. A településről és környékéről közel háromezer embert (férfiakat és nőket is), többségében polgári személyt gyűjtöttek össze és hurcoltak el a volt Szovjetunió hadifogoly- és munkatáborába a bevonuló Vörös Hadsereg katonái. Parancsot teljesítettek, és az értelmetlen parancsnak lettek áldozatai az ártatlan érdiek, akik úgy tudták, hogy rövid ideig tartó, „kis munkára” viszik őket. Abban a hitben voltak, hogy hamarosan hazatérhetnek, ám ez csak keveseknek sikerült.

Az elhurcoltak alsó korhatára mindössze 14–18 év volt. Így begyűjtötték azokat a fiúkat, akár gyerekeket is, akik idősebbnek tűntek, s testalkatuk, erőnlétük alapján alkalmasnak mutatkoztak a nehéz fizikai munkára. Az elhurcoltak közül mintegy négyszáz fő soha nem térhetett haza.

Sokak nevét nem ismerjük, sorsukról keveset tudunk. A hallgatás oka a tudatosan előidézett ismerethiány. A kommunista államhatalom 1945-től évtizedeken keresztül azt a hamis látszatot keltette, hogy szovjet fogságba csak harci cselekmények közben elfogott katonák kerültek. Valójában a foglyok harmada kényszermunkára elhurcolt civil volt. Nagy számban kerültek magyar állampolgárok koholt vádak alapján a Gulág táboraiába. A hadifoglyokat és a civil internáltakat évekig dolgoztatták a Szovjetunió kényszermunkatáboraiában.

Technikai adatok:
méret: 60×90 cm,
anyag, kivitelezés: bézs színű kemény mészkő, Cambria, aranyozott betűkkel,
tartószerkezet: 170–190 cm magas vasbeton és szürke műkő,
alkotó: Szilasi László kőfaragómester,
helyszín: 2030 Érd, Budai út, Hrsz. 22263.⁴⁹

Az „Elhurcoltak emlékműve” Érd

⁴⁹ Forrás: Csollány Henrietta (Érd Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala).

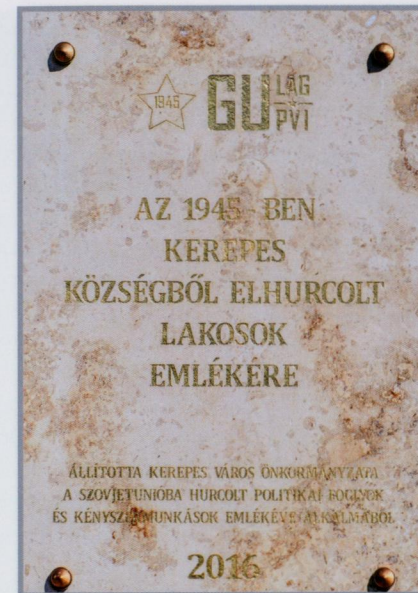
KEREPES

Az emléktábla a körülbelül tíz kerepesi illetőségű, név szerint nem ismert, Szovjetunióba elhurcolt személy emlékét őrzi.

Az emléktábla a kerepesi Művelődési Ház falán található, jól látható helyen. Kivitelezője a Varga és Fia Kőtermékeket Gyártó és Forgalmazó Kft. Mérete, anyaga: 60×90 cm, 3 cm vastag márvány, bézs színben, csiszolt felülettel.⁵⁰

KISMAROS

Kismarosról 1945. január 2-án és 5-én, két csoportban összesen nyolcvanöt fiataalt hurcoltak el a Szovjetunióba málenkij robotra. A Kál-Kápolnáig történő gyalogos menetelés, a marhavagynos szállítás és a kint eltöltött egy-három éves borzalmak után először a betegek tértek haza, majd később a többiek.

Emléktábla az 1945-ben Kerepes községéből elhurcolt lakosok emlékére

A kismarosi elhurcoltak teljes névsorát tartalmazó tábla

⁵⁰ Forrás: Dr. Fila László (Polgármesteri Hivatal, Kerepes).

Tizenegy fiatal már soha nem láthatta otthonát, mert nem bírták a nehéz munkát, a hideget, az elhelyezés szörnyű körülményeit, a súlyos betegségeket, az elégtelen étellemezést és gyógyszerellátást, a lelki megaláztatásokat, valamint a sok egyéb szenvedést.

A hazatérteknek még azt is megtiltották, hogy a kényszerszolgálat borzalmait itthon elmondják. Az unokáik unszolására az 1990-es években kezdtek el nagy nehezen beszélni a málenkij robot borzalmairól.

A kismarosi elhurcoltak teljes névsorát tartalmazó emlékmű a Ciszterci Nővérek Boldogasszony Háza Monostor kismarosi mozgásszervi szakrendelője (Kossuth Lajos út, 1727 hrsz., 1945-ben Herth-ház) előtt, a kiegészítő emléktábla pedig a Köztársaság tér 3. szám alatt álló ház falán lett elhelyezve, mivel ezekben a házakban tartották fogva a kismarosi fiatalokat a Kál-Kápolnáig tartó gyalogmenetre való elindításuk előtt.

Technikai adatok:

az emlékmű méretei, anyaga: magassága 177 cm, szélessége 140 cm, mészkö,
a beillesztett emléktábla méretei, anyaga: magassága 100 cm, szélessége 140 cm, vastagsága 3 cm, mészkö,
a kiegészítő (kis) emléktábla méretei, anyaga: magassága 35 cm, szélessége 55 cm, vastagsága 2 cm, mészkö,
alkotó: (Böjte) Horváth István szobrászművész.⁵¹

NAGYMAROS

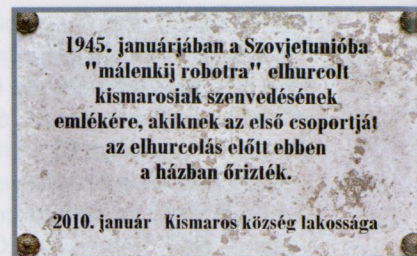
Az 1944-ben Nagymaros községből elhurcolt háromszázhatvan kilenc lakos emlékére állított emléktábla a nagymarosi temetőben lévő emlékhelyen található.

Technikai adatok:

méret: 60×90×2 cm,
anyag: bézs színű márvány,
betűszín: arany.

⁵¹ Forrás: Dr. Dabóczi Ákos gyűjteményvezető, titkár (Kismarosi Sváb Muzeális Gyűjtemény Kismarosi Falumúzeum Alapítvány).

TAKSONY

2004. július 24-én Taksonyban, a Szent Anna-templom mellett emlékművet avattak a málenkij robotra elhurcoltak és a kitelepítettek emlékére. Az emlékművet hatvan évvel azután emelték, hogy a málenkij robotra elhurcolták az áldozatokat, és ötvenkilenc évvel azután, hogy a kitelepítések megtörténtek. Az emlékművet, amely Papp Lajos kőfaragó munkája, a Keresztény Értelmisségek Szövetségének Taksonyi Csoportja állíttatta.

Taksonyból hétszázhatvanhárom főt vittek el a Szovjetunióba, közülük százhatvan kilencen már nem térhetett haza. A hazatérő elhurcoltak közül sokakat ezután kitelepítettek, akik pedig maradtak, félelemben, rettegésben éltek.

Az emlékmű avatásán negyvenhatan tudtak részt venni a valamikori elhurcoltak közül.

Az emlékmű rozsdamentes acélból készült keresztjének betűkkel áttört szárán Wass Albert sorait olvashatjuk. A keresztet gránitlap keretezi, alatta víz folyik keresztül, ami a Dunát jelképezi, melyen a svábok hazánkba érkeztek. Az emlékmű elején az elhurcoltak neveit olvashatjuk a mészkő talapzatba építve. A neveket oly módon örökítették meg, hogy a fémből készült lapok, amire a nevek felkerültek, mint egy könyv lapjai, lapozhatóak. Az elhurcoltak, kitelepítettek neveit a templomtól jobbra található kisebb épület falán, egy fekete gránittáblán is feltüntették.

Taksonyban már 1965-ben emléket állítottak az elhurcoltak emlékére, egy jelöletlen keresztet a temetőben, melyre 1989-ben az alábbi felirat került: „A távolban elhunyt, ismeretlen helyen nyugvó szerettei emlékére állította a taksonyi nép 1965.” A templomkertben 2004-ben felállított emlékmű fő motívuma szintén a kereszt, a kereszténység legelterjedtebb jelképe.⁵²

TÁPIÓSZELE

Az emléktáblát az Együttműködő Közösségformáló Egyesület állította a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére alkalomból, a Simonffy Kálmán Művelődési Ház falán.

A felirat szövege: „Az 1945-ben Tápiószele községből elhurcolt 57 lakos emlékére.

Állította az Együttműködő Közösségformáló Egyesület a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére 2017.” Készítője: Magyari Tamás kőfaragó.⁵³

TÁPIÓGYÖRGYE

A Györgyei Kalendárium 1998-as számában Németh István írásából tudjuk, hogy a szovjetek 1945. február 12-én közel hetven személyt hurcoltak kényszermunkára a község területéről. Közülük ötven főt Tápiógyörgye mai területéről, a többieket Újszilvás, akkor a községhez tartozó részéről gyűjtötték össze. A foglyokat előbb az Izsold-féle ház pincéjébe zárták, majd Ceglédre kísérték őket, ahol néhány hetes tartózkodás után önkéntesen jelentkezhetek a híd- és vasútépítő

⁵² Forrás: www.kozterkep.hu/~21067/Emlekmu_a_malenkij_robotra_elhurcoltak_es_a, (Letöltés: 2017. május 22.)

⁵³ Forrás: Vállaji Ottóné (elnök, Együttműködő Közösségformáló Egyesület).

brigádba. Akik ezt tették, azoknak szerencsájuk volt. Ők megúszták egy év kényszermunkával, amit Munkács, Komárom, illetve Pozsony környékén, majd Csehszág és Ausztria területein töltöttek le, aztán hazajöhetnek. A többieket, akik Ceglédre nem jelentkeztek önkéntesnek, azokat a Szovjetunió távolabbi vidékeire szállították, sorsukról ez idáig nem sikerült többet kideríteni.

Sajnos az elmúlt hosszú idő rendkívüli módon megnehezítette az áldozatok listájának felkutatását. Újszilvásról eddig nincsenek pontos adatok, Tápiógyörgyén összesen tizenkilenc nevet sikerült a visszaemlékezések alapján beazonosítani. Ők a következők: Barna István, Balázs László, Bene József, Bolgár János, Dömök András, Gál János, Juhász Béla, Kopernecki István, Ladányi Géza, Ladányi István, Lévai István, Megyes János, Miskolczy Béla, Petró János, Potrogya István, Sági János, Sinka Ferenc, Somosvári József és Varró József.⁵⁴

A málenkij robot áldozatainak állított emléktábla a Községháza homlokzatára került, melyet 2011. október 22-én lepleztek le és melynek márványba vésett betűiből az alábbi szöveget olvashatjuk: „MÁLENKIJ ROBOT 1945. február 12-én a szovjetek közel hetven személyt hurcoltak kényszermunkára a község területéről. Az áldozatok emlékére állították a tápiógyörgyei civil szervezetek. 2011.”

ÚJHARTYÁN

„Ártatlanul szenvedtek emlékére”. Ez a mondat állt korábban az újhartyáni „ukrajnások” emlékművén, annak a negyvenkét elhurcoltnak a nevét tartalmazó márványtáblával együtt, akik nem tértek haza a kényszermunkából, a málenkij robotról.

Az emlékmű felállítását Orosz János plébános atya kezdeményezte valamikor az 1990-es évek elején. Az emlékmű létrejötté köszönhető annak is, hogy Sebeni Ilona – aki két könyvet is írt, „Merre van a magyar hazám?” és „Haza fogunk menni” címmel – nyilatkoztatta a hartyáni túlélő-

Az újhartyáni „ukrajnások” emlékműve. 2367 Újhartyán, Grassalkovich tér. Az emlékmű a templom bejáratától északkeletre, a járda és a sírkert kerítése előtt található

⁵⁴ Németh Csaba: Emléktábla avatás a málenkij robot helyi áldozatainak tiszteletére. Tápiógyörgyei Faliújság, 2011. decemberi szám.

ket, akik ettől kezdve bátrabban mertek beszélni a málenkij robot nehézségeiről. János atyának pedig az volt a kérése, hogy jelentkezzenek azok a családok, melyeknek hozzátartozói már kint meghaltak és soha többet nem tértek haza. A márványtábla így negyvenkét nevet tartalmazott.

Arról, hogy hányan haltak meg a fogság éve alatt, pontosabb információ azóta sincs, ellentétben az 1945-ben elhurcoltak neveivel. Néhány éve a Magyar Országos Levéltárban került meg az a lista, amit a fegyverszünetet ellenőrző Szövetséges Ellenőrző Bizottság 1945. március hó 18-án kelt 26. számú rendeletére írtak össze a hartyáni Községházán, és amely az Újhartyánból málenkij robotra elhurcoltak névsorát tartalmazza. Ez a lista százhatvannyolc elhurcolt újhartyáni személy adataiból áll.

Az emlékmű előtt minden év november 5-én gyertyát gyújtanak az Újhartyánból málenkij robotra elhurcoltak emlékére, s ugyanekkor szentmisét is mondatnak a tragikus esemény elszenvedőjéért.⁵⁵

VÁCRÁTÓT

Vácraót település lakosainak életében évtizedek múltán is gyötrő emlék maradt azoknak a személyeknek a kényszermunkára történő elhurcolása, akiknek csupán töredéke érkezett vissza a Szovjetunióból. Vácraóton – jelenlegi ismeretek szerint – tizenegy főt tartanak nyilván, akiket internáltak. Az ő neveiket rögzíti a tábla.

2016. november 27-én volt az emléktábla átadási ünnepsége, s azóta minden év utolsó novemberi szombatján tartanak megemlékezést. Az emléktábla alkotója Stégmár Róbert szobrász.⁵⁶

VECSÉS

Vecsésről több mint háromszáz civil végzett kényszermunkát szovjet lágerekben, részben a donyecki szénmedencében, Baskíriában, részben a Kaukázusban. Az elhurcoltak döntő többségben a vecsési svábok közül kerültek ki.

⁵⁵ Forrás: Lauter Antal (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Újhartyán).

⁵⁶ Forrás: Matyó Anikó, aljegyző (Vácraót Község Önkormányzata).

A névsor összeállítása már a 80-as évek végén elkezdődött, de semmilyen hivatalos forrás nem állt rendelkezésre, így elsősorban a túlélők beszámolóira kellett hagyatkozni. A munkát megnehezítette, hogy Vecsésről 1946-ban ezeröttszáz főt kitelepítettek Németországba, az ő elhurcolt családtagjaikról kevés információ maradt.

Vecsésen 1990-ben rendeztek első alkalommal szentmisével egybekötött hadifogoly-találkozót. Az eseményre szeptember utolsó vasárnapján került sor. A háború utáni években az elhurcoltak és katonafoglyok családtagjai közül sokan vettek részt a budakeszi Fogolykiváltó Boldogasszony-napi zárandoklatokon (szeptember 24.), amely máig a megemlékezés napja.⁵⁷

Az emlékművet Oláh Katalin szobrászművész tervezte

⁵⁷ Forrás: Frühwirth Mihály elnök (Kulturverein-Vecsés).

SZABOLCS-SZATMÁR MEGYE

BARABÁS

A Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére alkalmából, az 1944–1945-ben Barabás községből elhurcolt százharminchét lakos tiszteletére állított emléktábla avatására és megemlékezésre 2016. november 25-én került sor.

A Reformátusok Szatmárért Közhasznú Egyesület állította az emlékművet, alkotója Bíró Lajos szobrászművész.

CSARODA

A második világháború valamennyi áldozata emléket a Csaroda főterén felállított emlékmű őrzi, amelyet a település előljárósága és a település lakosai állítottak a rendszerváltozás után, 1992-ben.

A szépen parkosított területen áll a második világháború elesett hőseinek, magyar katonáknak, zsidó munkaszolgálatosoknak, a málenkij robotra elhurcoltaknak a közös emlékműve. A sast és két bárányt ábrázoló szobor Sebestyén Sándor szobrász alkotása.⁵⁸

⁵⁸ Forrás: Hézser Ákos Pálné polgármester, Csaroda.

ENCSENC

Encsencs községből 1944. október 31-án százötvenhat fő tizenkilenc és hatvan év közötti férfit gyűjtöttek össze a szovjet katonák. Másnap az 50 kilométerre fekvő debreceni „Pavillon” császári és királyi gyalogsági laktanyába kísérték őket gyalog. Onnan néhány nap múlva tehervagonokban a mai moldáviai Bălți (Bölc) városba, az ottani kényszermunkatáborba szállították őket. A viszontagságos úton, illetve a fogolytábor egészségtelen körülményei miatt nyolcvanhárom fő soha nem tért haza Encsencsre. Az 1946–47-ben hazatérők jelentős része is meghalt később a fogságban elszenvedett betegségek miatt.

Encsencs község lakossága közadakozásból, az országban elsőként állított emlékművet a második világháború polgári áldozatainak, a fogolytáborban elhunytaknak 1989 októberében.

Az encsencsi és a báltyi (bölc) emlékmű

Az emlékművet, amely a település központi részén lévő parkban található, minden év halottak napján megkoszorúzzák. Az emlékművet a helyi kőfaragómesterek készítették. Munkájukat dicséri, hogy az elmúlt közel három évtized sem károsította jelentősen. Az emlékmű beton, mészke és márvány felhasználásával készült.

Az encsenci áldozatokra 2001 óta, a már említett moldáviai Bălți-ban is emlékeztet egy emlékmű, melyet az önkormányzat kezdeményezésére épített a moldáviai védelmi minisztérium.⁵⁹

GÁVAVENCSELLŐ

Gulág-emlékmű. Gávavencsellő-Vencsellő, Kápolna út 3/A, hrsz. 1827.

Gávavencsellő Nagyközség Önkormányzata és a nagyközség Német Nemzetiségi Önkormányzata a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszers munkások emlékére alkalmából emlékművet állított Gáván és Vencsellőn azoknak a helyi lakosoknak, akiket a sztálini terror málenkij robotra kényszerített.

A Nagyközségi Önkormányzat és a Német Nemzetiségi Önkormányzat összefogásával a vencsellői Hősi Emlékparkban megépült egy téglából készült, börtönfalat ábrázoló emlékfal, amelyen elhelyezést nyert egy márvány emléktábla, valamint az a négy márványtábla, amelyen a málenkij robotról hazatért kétszáznyolc vencsellői nő és férfi neve olvasható.

⁵⁹ Forrás: Nagy László jegyző (Encsencs Község Önkormányzata).

Gávavencsellő-Gáva, Hősök tere, hrsz. 287.

Annak az ötvenkét áldozatnak a neve, akik nem tértek vissza a Gulágról, az 1991-ben épített emlékmű egyik tábláján olvasható.

Nemre, életkorra való tekintet nélkül 1945. január 24-én Gáváról hatvankét, 1945. január 26-án Vencsellőről háromszázhat ártatlan embert tartottak fogva és juttattak több évi rabságra orosz földre.

Az emlékművek avatására 2017. január 21-én 13 órától került sor. Ezt követően az iskola aulájában ünnepi műsor várta az emlékezőket, valamint egy kiállítás megnyitót. Az emlékművek Ekker Róbert tervei alapján készültek.⁶⁰

NAPKOR

2017. február 22-én avatták fel a Gulág állandó kiállítást Napkoron a harangodi erdőben. A kiállítás tablói a szovjet megszállás által szinte elsőként és következményeiben nagyon súlyosan érintett Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéhez kapcsolódó emlékeket mutatják be.

Elhelyezkedés: 4552 Napkor, külterület 0201/7 hrsz. A kiállítás a Kerekerdő Turisztikai Központ és a Harangodi Erdészeti Erdei Iskola környezetében, a harangodi erdőben található. A Kállói út felől a táblával jelzett irányban közelíthető meg.⁶¹

⁶⁰ Forrás: Csisztu Miklósné (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Gávavencsellő).

⁶¹ Forrás: Támba Miklós, Napkori Erdőgazdák Zrt.

MÉRK

1945. január 3-án gyűjtöttek össze kétszázhatvankét főt a település akkori református iskolájában egy valótlan ürüggyel. Innen a község szélén található (akkori) csendőrlaktanyába, majd három nap múlva a kertek alatt gyalogosan Nagykárolyba (ma Románia) vitték őket, ahonnan vonattal szállítottak el mindenkit „jóvátételi munkára”. Két fő kivételével mindannyian német származású helyi lakosok voltak.⁶²

A Gulág- emlékművet 2016. szeptember 23-án avatták fel

MILOTA

1944. október 29-én Csap és környéke kivételével Kárpátalja szovjet fennhatóság alá került. A szovjet vezetés elrendelte, hogy azokat a német és magyar hadköteles személyeket, akik Kárpátalja megszállt területein élnek, ugyanúgy, mint az ellenség katonáit, le kell tartóztatni és hadifogolytáborba kell irányítani. Az internálásra hivatalos magyarázat természetesen nem volt és ma sincs. „A vájná az vájná” („A háború az háború”), mondta Rákosi 1947-ben, tehát logikájuk szerint ártatlan emberek munkatáborba hurcolása a háború természetes következménye.

⁶² Müller Istvánné polgármester közlése.

1944. november 19–22. között Uszka, Tiszabecs és Milota férfait is tizen-nyolctól ötven éves korig a falusi kisbírók dobszóval toborozták háromnapos munkára. Az okkupáció célja a Tiszaújlak és Tiszabecs között átívelő Tisza-híd és a környező települések Szovjetunióhoz csatolása volt. A becsapott férfiak sokaságát hajtották Sztálin munkatáborába. Fiatalokat, házasságokat, gyermeküket nevelni akaró családapákat, a békés otthont szépítő családfőket, dolgozó munkás és imádkozó kezeket. Milotáról száznyolcvan, Tiszabecsről kétszázhusz, Uszkaról pedig ötvenkét férfit deportáltak. A szatmári málenkij robot olyan értelemben egyedülálló volt Magyarországon, hogy az említett három faluból nem csupán néhány embert ejtettek foglyul, hanem az összes férfit elhurcolták.

Nagy részük soha nem tért vissza családjához. Akik hazakerültek, testi-lelki sérültek lettek. Sokan csak évekkel később, Sztálin halála után térhettek haza szeretteikhez. Kecskési Tibor főhadnagy 1944 őszéig a tiszaújlaki hídfő védelmét látta el. A megszállás után az akkori magyar kormány azzal bízta meg, hogy derítse fel és gyűjtson bizonyítékot a szovjet okkupációról. Miután bejárta a három szatmári és húsz beregi magyar falut, egy éjszakán keresztül utazott fel Budapestre, ahol jelentést tett Nagy Ferencnek, a későbbi miniszterelnöknek. Végül a Szövetséges Ellenőrző Bizottság nyomására Milota, Tiszabecs és Uszka, valamint húsz beregi falu nem kerültek a Szovjetunióhoz.

Többéves kutatómunka után 2016 novemberére a szolvyai Emlékparkba, a mai Magyarország területéről egyedülálló módon, felhelyezték a Milota, Tiszabecs és Uszka községek áldozatainak nevét tartalmazó táblákat. Milotán 2017 márciusában a málenkij robot és Kecskési Tolla Tibor hőstettének emlékére domborművet avattak.⁶³

NYÍREGYHÁZA

A málenkij robotra elhurcoltak nyíregyházi emlékjelei
Összeállította: Ilyés Gábor helytörténész

Állomás tér

Nyíregyházát első ízben 1944. október 21-én foglalták el a Vörös Hadsereg katonái, akik október 31-én végleg kiszorították a németeket. A tényleges felszabadulás helyett azonban újabb megpróbáltatások vártak a nyíregyházi lakosok jelentős részére. Október 31-én Nyíregyháza ideiglenes városi tanácsa nyomtatott röplapon felhívást intézett az itthon maradt lakossághoz az élet újraindítása érdekében. Az emberek visszatértek lakásaikba, az iparosok munkához láttak, a vasutasok elkezdtek a lebombázott nagyállomáson és a kisvasútnál a helyreállítási munkálatokat.

A NYÍREGYHÁZA ÁLLOMÁS HELYREÁLLÍTÁSI MUNKÁIBÓL
A SZOVJET HADSEREG ÁLTAL 1944. NOVEMBER 2-ÁN
ELHURCOLT VASUTASOK EMLÉKÉRE
MAGYAR ÁLLAMVASUTAK
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Az elhurcolt vasutasok emléktáblája

⁶³ Forrás: Pálincás Gyula református lelképásztor (Milota, Uszka).

November 2-án kezdődött meg az emberek összegyűjtése. A város különböző pontjain lévő gyülekezőhelyekről az embereket a törvényszék Bocskai u. 2. szám alatti börtönébe kísérték. Másnap körülbelül 2300 férfit indítottak útnak gyalogmenetben Debrecen felé, ahol a „Pavillon” császári és királyi gyalogsági laktanyában tartották fogva őket. November 19-én vagonírozták be a mintegy háromezer embert, akiket a romániai Focsani érintésével december 6-án a szovjetunióbeli Bölc (Bălți) városka egyik hadifogolytáborába szállítottak. Innen aztán 1946-tól az Urálba, illetve a Kaukázusba vitték a még életben maradtakat kényszermunkatáborokba. Az elhurcoltak közül csak kétszáz-háromszázan térhettek haza a málenkij robotból otthonaikba, a többiek a légerek jeltelen sírjaiban nyugszanak.

A málenkij robotra elhurcolt nyíregyháziak között mintegy háromszáz vasutas is volt. Az ő emlékükre 1995. november 2-án emléktáblát (50×110 cm) lepleztek le az állomás épületén. A márványtáblát az állomás átépítése után, 2002. november 29-én újra elhelyezték az épület falán.⁶⁴

Bethlen Gábor utca

A Nyíregyházáról málenkij robotra elhurcoltak között huszonegy postás is volt, akik közül csupán egyiküknek sikerült visszatérnie, a többiek valamennyien odavesztek. Tiszteletükre 2001. november 2-án bronzból készült emléktáblát (61×42 cm) avattak a nyíregyházi 1-es posta épületének (Bethlen Gábor u. 4.) külső falán. Az emléktábla Nagy Lajos Imre szobrászművész alkotása.⁶⁵

Az elhurcolt postások emléktáblája

Északi temető

Az elhurcoltak emlékműve azoknak a civil áldozatoknak állít emléket, akiket 1944. november 2-ával kezdődően vittek el kényszermunkára a városból és környékéről. Dr. Stark Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézet tudományos főmunkatársának szakvéleménye szerint a megyéből összesen tizenháromezer-négyszázhetvenkét fő civil lakost hurcoltak el, ebből a rendelkezésre álló adatok alapján mintegy hétezer fő volt nyíregyházi és környéki, az akkori közigazgatási területbeosztás szerint. A deportáltak túlnyomó többsége sosem tért vissza. Az emlékmű az ártatlanul elvitt polgári személyek sorsát örökíti meg úgy, hogy a jelenleg ismert mintegy ezerkétszáz áldozat nevét tünteti fel a születési évszámmal. Az emlékkőre a későbbiekben újabb nevek vésetek, ahogy a kutatások ezt lehetővé teszik.

⁶⁴ Forrás: Dr. Fazekas Árpád: *A vasutasok elhurcolása*. Kelet-Magyarország, 1994. december 28., 5.; Dr. Fazekas Árpád: *Elszállított vasutasok*. Kelet-Magyarország, 1995. november 2., 7.

⁶⁵ Forrás: (Sz. A.): *Az elhurcoltak emlékére*. Kelet-Magyarország, 2001. november 3., 5.

Az elhurcoltak emlékműve

Az emlékmű a „STÚDIÓ '90” munkatársa, László Zoltán építész tervei alapján készült. A 7×8 m-es alapon elhelyezkedő három darab, egyenként 130×310 cm-es gránitlapon szerepelnek a nevek. A gránitlapokat vasúti sínekre emlékeztető acélszerkezetek rögzítik. Az emlékhelyet 2004. október 30-án adták át.⁶⁶

A második világháború alatt, illetve a háborút követő hónapokban mintegy hatszázötvenezer estek szovjet hadifogságba. Közel harmaduk civil volt, akiket otthonukból hurcoltak el romeltakarító közmunkák sürgős elvégzésére hivatkozva. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területéről több mint tizenháromezer embert deportáltak. Közöttük lehetett az az ismeretlen civil áldozat is, aki a mai Moldávia területén lévő hadifogolytáborban vesztette életét. A második világháború idején kényszermunkára Moldáviába hurcolt és ott elhunyt édesapja, valamint sorstársai emléke előtt tisztelegve Kővári Ádám nyíregyházi lakos kérelmezte egy ismeretlen magyar áldozat földi maradványainak exhumálását, hazaszállítását és katonai tiszteletadással történő újratemetését.

A második világháború során Moldávia területén elhunyt katonák, hadifoglyok és kényszermunkás honfitársaink emlékműve

⁶⁶ Forrás: *Emlékhely*. Kelet-Magyarország, 2004. november 2., 3.

2006. november 17-én katonai tiszteletadás mellett zajlott a moldovai kényszermunkatáborban elhunyt ismeretlen magyar hadifogoly újratemetési szertartása. A sír fölé emelt gránitlapon Zelk Zoltán Parancs című versének sorai olvashatók. A síremlék az elhurcoltak emlékhelyénél található.⁶⁷

Salamonbokor

Soltész István 1900-ban született Nyíregyházán. A helyi tanítóképző elvégzése után Nagykállóban volt az első munkahelye. Innen mint tanyasi tanító előbb Sóskútra, majd Salamonbokorba került. 1944 novemberében tagja volt a Nyíregyházáról málenkij robotra elhurcoltaknak. 1945 januárjában, Bölc (Báltyi) városában a lágerben pusztító tifuszbajrányban halt meg. Emléktábláját (35×40 cm) egykori munkahelyén, a salamonbokori régi evangélikus elemi iskola falára helyezték el 2000. július 9-én. Az avatón Magyar László gyülekezeti lelkész mondott beszédet.⁶⁸ Felirata:

„Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál,
mint ha valaki életét adja barátaiért.”

János 15,13

SOLTÉSZ ISTVÁN

1900–1945

Evangélikus tanító emléket őrzi e tábla,
aki felelősségtudatból és segítő szeretetből önként ment el
az 1944-ben elhurcolt nyíregyházi férfiakkal,
hogy nyelvtudásával támaszuk
és hazatérésükben segítők legyen.
Nyíregyháza – Kertvárosi Gyülekezet
2000

⁶⁷ Forrás: Vitkai Éva: *Hazai földben nyugodhat*. Nyíregyházi Napló, 2006. november 16., 1.; *Újratemetés*. Kelet-Magyarország, 2006. november 18., 3.

⁶⁸ Forrás: Cselényi György: *Utcát neveztek el Soltész Istvánról Salamonbokorban*. Málenkij robot. In: *A nyíregyházi elhurcoltak*. (Szerk. Ilyés Gábor) Nyíregyháza, Városvédő Egyesület, 2010, 72–73.

Sóstógyógyfürdő

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei málenkij robotra elhurcoltak emlékére 1994. november 2-án emléktáblát helyeztek el az elhurcoltak kőből készült emlékművén. Az avatóünnepségen Mádi Zoltán polgármester mondott beszédet, majd az emléktáblát megáldották az egyházak képviselői. 2006-ig az emlékmű az Országzászló téren állt, ekkor a város tereinek általános rendezése miatt több emlékművel együtt áthelyezték a Sóstói Múzeumfalu látogatókat fogadó bejárata előtt kialakított parkba, ahol jelenleg is látható.⁶⁹

SZAMOSSZEG

A Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére alkalmából az 1944–1945-ben Szamosszeg községből elhurcolt ötvennégy lakos tiszteletére állított emléktábla avatására és megemlékezésre került sor 2017. február 17-én. Az emléktáblát a Reformátusok Szatmárért Közhasznú Egyesülete állította, Bíró Lajos elismert szobrászművész készítette.

⁶⁹ Forrás: Gy. L.: *Emléktáblát avattak az elhurcoltakért*. Kelet-Magyarország, 1994. november 3., 1. Forrás: Ilyés Gábor: *Beszél a márvány*. Nyíregyháza szobrai és emléktáblái. Nyíregyháza, 2008.; *Málenkij robot*. A nyíregyházi elhurcoltak. (Szerk. Ilyés Gábor) Nyíregyháza, Városvédő Egyesület, 2010.

TISZABECS

1944. november 20-án, egyes források szerint százkilencvenkét, más források szerint pedig kétszázhusz férfit vittek el tizennyolc és ötven év között a településről. A kutatások szerint kilencvenöt ember veszett oda, az ő neveik szerepelnek az emlékművön.

Az emlékmű alapját, vázát egy körülbelül 3,5 tonnás mészkőtömb adja, amin – egy 120×80 cm-es gránittáblára vésvé – az elhunytak névsorát olvashatjuk. A gránittáblán egy kép is látható, amelyet egy helyi fiatal képzőművész-tanuló, Pál Noémi tervezett és készített. Azok a bibliai igék – Zsolt. 25.5b, Ézs. 12,2 –, amelyek a táblán szerepelnek, magukban hordozzák a testi szabadságon túl a lelki szabadság vágyát és az örök életbe vetett reménységet.

Az emlékmű telepítési és megmunkálási fázisait Danka Gábor mátészalkai kőfaragómester végezte.⁷⁰

⁷⁰ Forrás: Dajka Csaba (Református Egyházközség, Tiszabecs).

VÁSÁROSNAMÉNY

2004-ben készült az emlékmű, felavatása még ebben az évben megtörtént. Az emlékművet a Mátészalkán élő Bíró Lajos szobrászművész készítette.

Vásárosnaményban, a Kraszna-híd mellett a 41. sz. főközlekedési út szélénél található a monumentális emlékmű, melynek kőbe vésett emberalakjai az elhurcoltakat idézik.

A településről elhurcolt embereknek állít emléket, a tragikus történelmi esemény hatvanéves évfordulójára emelték.

2016-ban az emlékmű környezetét emlékparkká fejlesztették, ahol egy emléktáblát is elhelyeztek, melyet szintén Bíró Miklós készített 2016-ban. Az emléktáblát 2016. november 25-én (1944-ben ezen a napon hurcolták el a település férfi lakosait) avatták fel ünnepélyes keretek között.⁷¹

A tábla felirata szerint 1944 novemberében Vásárosnaményból elhurcoltak tizenöt főt, Gergelyugornyról százhatvannégy főt, Vitkából pedig nyolc főt. Közülük sokan nem tértek vissza a családjukhoz.

A vásárosnaményi Polgárőrség is állított két emléktáblát a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére. Ezek az emléktáblák a levéltári adatok és kutatások alapján összeállított, kimondottan helyi nevek szerepelnek.

A táblák elhelyezése az esemény színhelyéhez kötődik. A Tomcsányi Pál tulajdonában lévő kastélyépület udvaráról 1945-ben negyvenhat embert gyűjtöttek össze és vittek el különböző helyekre. A gyűjtőhely jelenleg a Beregi Múzeum épülete.

Az emléktáblán negyvenhat név szerepel, akik közül két fő viszontagságos körülmények között megmenekült.⁷²

Bíró Lajos: Elhurcoltak emlékműve
Fotó: Derzsi Elekes Andor

⁷¹ Forrás: Kissné Gráf Éva (Beregi Múzeum).

⁷² Forrás: Vass János, a vásárosnaményi Polgárőrség elnöke.

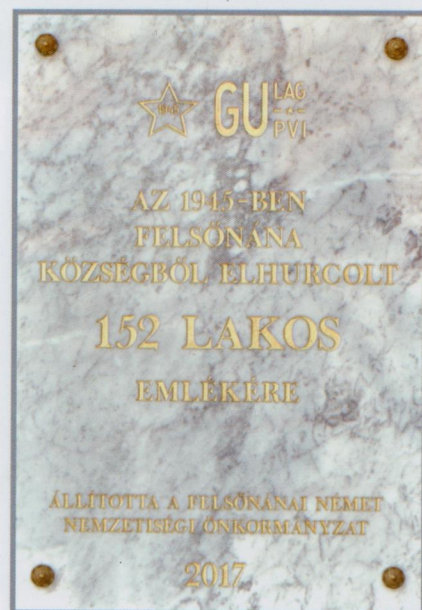
TOLNA MEGYE

FELSŐNÁNA

A Felsőnánán 2017. február 18-án, az evangélikus templom falán elhelyezett emléktábla a településről elhurcolt százötvenkét német nemzetiségű emberről emlékezik meg.

A táblát Forray Lajos bogyzslói műköves mester készítette.

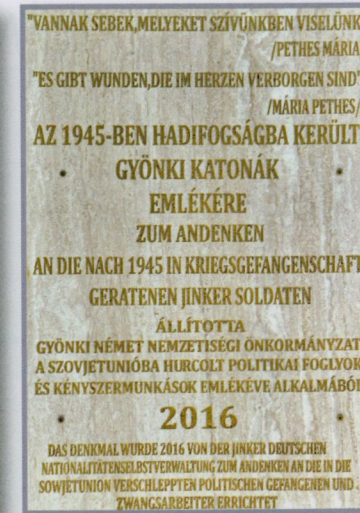
A tábla 60×90 cm nagyságú.⁷³

SZEKSZÁRD

Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzata állította az 1944-ben és 1945-ben a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és hadifoglyok emlékére az emléktáblát.

Az emléktáblát Lohner Gábor kőfaragómester készítette.

GYÖNK

A gyönki Német Nemzetiségi Önkormányzat a gyönki Hősök terén 2016. május 14-én állított emlékoszlopot. Az emlékoszlopra két emléktábla került ekkor. Az egyik a katonaként Szovjetunióba hurcolt hadifoglyok emlékét őrzi. A másik a Gyönkről a Szovjetunióba kényszermunkára elhurcolt kétszázkét fő emlékére készült. Az emlékoszlop harmadik oldalára helyezték fel 2016. október 14-én a Gyönkről kényszerkitelepített nyolcszázharmincnyé fő emléktábláját.

A három esemény, a német nemzetiséget érintő történelmi megtorlás emlékére állította a Német Nemzetiségi Önkormányzat a háromoldalú emlékoszlopot, mely a Hősök terén az első és második világháborús emlékmű szomszédságában található.⁷⁴

⁷³ Forrás: Trautmann Imre elnök (Német Nemzetiségű Önkormányzat, Felsőnána).

⁷⁴ Forrás: Kocsis Sándorné elnök (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Gyönk).

VESZPRÉM MEGYE

HALIMBA

Az emléktábla a Halimbáról elhurcolt harmincegy férfi és nyolc nő emlékét őrzi.

Halimba Veszprém megyében, a Balatontól 35 kilométerre északra, a Déli-Bakony, a Kisalföld és a Balaton-felvidék találkozásánál fekszik. A front ezen a környéken 1945 márciusában volt át. Az itteni súlyos harcokat mutatja, hogy a falu háromszor cserélt gazdát. 1945 végén a Külügyminisztérium Hadifogoly Osztályának nyilvántartása szerint e helyről harmincegy férfit és nyolc nőt vittek el fogolyként. Bár ez a felmérés a távol lévő katonai és levetefoglyokat is deportálként vette figyelembe az elhurcoltak számolásakor, a nők szerepeltetése a jelentésben azt mutatja, hogy a faluban mindenképpen sort kerítettek civil elhurcolásokra is.

Az elhurcolás ideje és körülményei a mai napig tisztázatlanok, így azt sem tudjuk, pontosan hány civil, milyen parancs alapján, milyen eljárással (hadifogoly-kontingens kiegészítése, svábok elhurcolása, málenkij robot, Szovjetunió Büntető Törvénykönyve 58. §) került a Szovjetunióba.

Halimbán nem éltek svábok, de nyolc, még az 1850-es években beköltözött család németes nevet viselt, valamint a szóbeli közlések teljesen magyar nevű elhurcoltakról is megőriztek adatokat.

Tóth Ferenc levettét és Kauker Nándor katonát nem helyben ejtették fogásba. Sorsuk szinte betűre megegyezik: mindketten nagyon leromlott állapotban, 40 kilogramm alatti súllyal értek haza.

A helyből elhurcoltak közül az emlékezet megőrizte Kauker Nándorné szül. Szabó Ilona, és az egyik Torma család nevét. Nevezetes eset a falu bírása, az éppen akkoriban lemondott Tóth Vendel esete, aki szénát szállított volna Devecserbe, de egy őt megismerő ávos elé állt és azzal küldte vissza, hogy „Vendel bácsi, ha maga odamegy, akkor onnan többé nem jön vissza.”⁷⁵

TAPOLCA

2017. február 24-én Tapolcán is sor került a Gulág-korszak emlékét őrző tábla avatására. Az emléktáblát az 1945-ben Tapolcáról elhurcolt huszonegy lakos emlékére állította Tapolca Város Önkormányzata a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszer munkások emlékére alkalmából.

Az emléktáblát Tapolcán, a Hősök terén, a Marton László „Szomorú történelmünk” című alkotása mögött található kőfalra helyezték el.

Elsőként a szovjet 27. hadsereg alárendeltségébe tartozó harcokcsizó és gyalogsági alakulatok érkeztek meg Tapolcára 1945. március 27-én. E nap délelőttjétől a következő nap délelőttjéig zajlott le az a harccselekmény-sorozat, amit nevezhetünk a tapolcai csatának, és amelyet a harcolva hátráló és kivézt német 23. páncélos hadosztály alakulattörődékei vívtak az előretörő szovjet csapatok ellenében.

Aztán 1945. március utolsó napjait követően a második világháború még hátralévő hadieseményei végleg eltávolodtak a nyugati Balaton-felvidék térségétől. Az ideérkezett új politikai rend azonban gyökeret eresztett, bár kezdetben hangsúlyozottan ideiglenes állomásozásnak titulálták jelenlétét.

A katonai megszállással egyidejűleg szinte azonnal megkezdte működését a szovjet politikai rendőrség, az NKVD, és kezdetét vette a letartóztatások, valamint internálások sora. Eddigi ismereteink szerint huszonegy tapolcai és tapolcai kötődésű áldozatot hurcoltak el, akiket koholt vádak alapján hosszú időtartamú, kényszer munkatáborokban letöltendő büntetésre ítélték.

Az eljárások zömét a Szovjet Hadsereg Katonai Törvényszéke, valamint a Balatonfüreden működő 7. Szovjet Gárda Harckocsihadsereg katonai törvényszéke folytatta le. Az elhurcoltak között volt középiskolai tanuló, földműves, segéd munkás, iparos, vasutas, mozdony vezető és ügyvéd is. Hosszú rabságukat

⁷⁵ Forrás: Dr. Kovács Kálmán Árpád történész (Veritas Történetkutató Intézet).

különböző helyeken töltötték, így az Urál-hegység vidékén, Kazahsztánban, Kelet-Szibériában, Mandzsúriában és a Kamcsatka-félszigeten.⁷⁶

Az elhurcoltak zöme Sztálin 1953. márciusi halálát követően hazatért, de volt olyan is, aki csak 1956 végén érkezett meg. Ám a tapolcai Gulág-rabok közül nem mindenki élte túl a megpróbáltatások borzalmait. Büntelenségük hivatalos kimondásáig és emléküik méltó módon való őrizhetőségéig pedig még nagyon sok időnek kellett eltelnie.

TÉS

A településről elhurcolt huszonhét személynek állít emléket az emlékmű. Szimbolikája: „... a kényszerűen ketrecbe zárt ember túlélési ösztöne a kiszabadosulás, az otthonlét vágya, aki, mint sólyom szeretne hazarepülni, de a szögesdrótkerítés gátat szab szándékának, álmainak. Csupán szelleme repülhet haza szereteteihez”.⁷⁷

⁷⁶ Forrás: Hangodi László történész-főmuzeológus (Wass Albert Könyvtár és Múzeum, Tapolca).

⁷⁷ Lugossy László szobrászművész közlése.

VÁRPALOTA

A várpalotai Gulág-emlékművet és -emléktáblát a helyi „Maraton Tömegsport és Környezetvédő Egyesület, Várpalota és Környéke” állította a harmincnycolc elhurcolt lakos emlékére.

ZALA MEGYE

FELSŐRAJK

Felsőrajkról a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére állította az emléktáblákat a helyi önkormányzat.

Felsőrajk községből is hurcoltak el civileket, leventéket 1944–45-ben. Legtöbbjük már elhalálozott, de még van élő áldozat. Kétlépcsős talapzaton egy nagy hasított kő, ezen van elhelyezve a két márványtábla.⁷⁸

KESZTHELY

Az emléktáblát Keszthely belvárosában, a Keszthelyi Magyarok Nagyszonyja Plébániatemplom szomszédságában található Várkertben helyezték el, amelynek parkosított környezetében, padok, pihenőhelyek szomszédságában egy második világháborús és egy 1956-os emlékhely is található. Ezen emlékhelyek közelében méltó helyet kapott a Gulág-emléktábla is,

ahol bárki, bármikor megtekintheti azt és méltóképp leróhatja tiszteletét az áldozatok előtt.

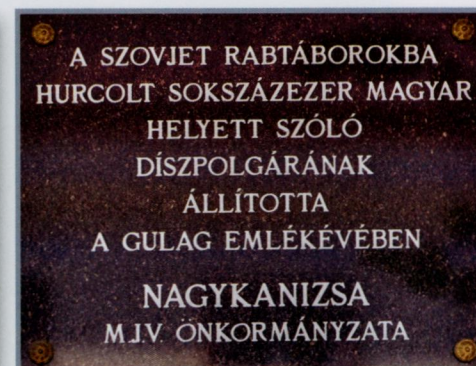
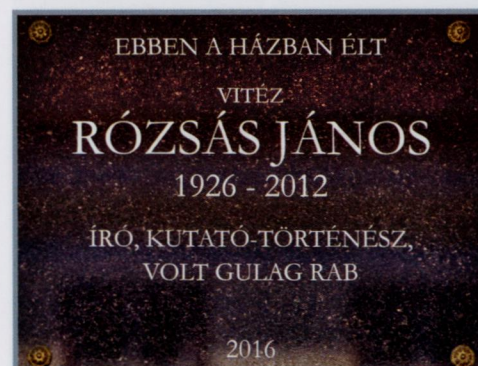
Az emléktáblát Tantó Gusztáv keszthelyi kőfaragómester készítette. A tábla 60×90 cm nagyságú, és világos színű gránitból készült. Elhelyezkedése: 8360 Keszthely, Fő tér 10. szám, Várkert, hrsz. 717/2. Keleti várfal, a délkeleti saroktól a tizenharmadik falfülke.⁷⁹

⁷⁸ Forrás: Horváth Zsuzsanna (Felsőrajk Község Önkormányzata).

⁷⁹ Forrás: Gyetvai Alexandra (Közösségi Értékekért Egyesület).

NAGYKANIZSA

Rózsás János – akit gyakran a „magyar Szolzsenyicinné” is neveznek – 1944 és 1953 között raboskodott a szovjet munkatáborokban. Leventeként hadifogságba esett. Elítélték és a Szovjetunióba deportálták. „A magyar Rózsás János előtt a folyósón olvassák fel, orosz nyelven, a tíz évre szóló ítéletet, és nem fordították le. Aláírta, de nem értette, hogy ez az ítélet volt. Sokáig várt még a bírósági eljárásra, de csak később, a lágerben emlékezett vissza homályosan erre az esetre, és akkor jött rá, mi történt.”⁸⁰

Két évet töltött Ukrajnában, majd éveket az észak-uráli Szolikamszk erdeiben. Az utolsó négy esztendő Kazahsztánban dolgozta le, Karabas és Szpasszk után Ekibasztuz bányászvárosában. Alekszandr Szolzsenyicinnel, a későbbi Nobel-díjas orosz íróval 1951-ben, abban a lágerben ismerkedett meg, ahol az Ivan Gyenyiszovics egy napja című kisregényének történései játszódtak, hitelesen, de megváltoztatott nevekkal. Itt három évet raboskodtak együtt.

„Elfogott az éhség. Biztosan már dél felé járhatott az idő. Órák nem volt, a napot felhők takarták el, de hiszen nem is volt érdekes a napszak. Számunkra megállt az idő, és csupán korgó gyomrom szabta meg gondolataim irányát.”⁸¹ Élményeit szabadulása után közreadta a Keserű ifjúság és az Éltető reménység című önéletrajzi műveiben, verseket írni azonban már a lágerben elkezdett.

„Hosszú éveken keresztül
Nem értem egy jó napot,
S a végtelen nyomorúság
Bennem mély nyomot hagyott.”⁸²

⁸⁰ Részlet Alekszandr Szolzsenyicin: *A Gulag szigetcsoport* című művéből, Rózsás János fordításában. In: Rózsás János: *Keserű ifjúság*. Szabad Tér Kiadó, 1989, 7.

⁸¹ Rózsás János: *Keserű ifjúság*. Szabad Tér Kiadó, 1989, 7.

⁸² Rózsás János: *Rideg, fehér barakkfalak*. Ekibasztuz, 1952. In: Uram... segíts haza minket...! Lágerírások, versek, fohászok, levelek, naplórészletek a sztálini lágerekből (1944–1959) a „malenykij robot” 70. évfordulójára. Ungvár–Budapest, Intermix Kiadó, 2014, 201. <http://mek.oszk.hu/13800/13830/13830.pdf> (Letöltés: 2017. 05. 10.)

A Riadalom van a lágerben... című versében azt a megrázkódtatást ábrázolja, amikor az első híresztelések lábra kaptak a szabadulásról:

„Riadalom van
a lágerben,
megjött a hír,
hogy hazamegyünk,
ősz lombhullásra
otthon leszünk!

Szívünkben titokban,
A láng fellobban?
Hátha az álmok
Valóra válnak,
Tél beálltával
Otthon leszünk...”⁸³

Méltán nevezik Rózsást a „Gulág krónikásának”, mert hazatérte után igyekezett dokumentálni a Gulág-jelenséget. 1989-ig kísérte a hatóság figyelmébe, rendőri felügyelet alatt volt. A rendszerváltás előtti művei csak Németországban jelenhettek meg. Későbbi munkái, mint a Duszja nővér (Nagykanizsa, 1995) és a Gulág lexikon (Budapest, 2000) már Magyarországon kerültek kiadásra.

Zala megye és Nagykanizsa díszpolgára, 2001 augusztusában megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét. 2003-ban a Magyar Művészeti Akadémia aranyérmével tüntették ki. 2011 augusztusában vette át a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét (polgári tagozat) a Gulág szörnyűségeinek – az egyetemes történettudománynak fontos forrásanyagot jelentő – kutatásáért, tapasztalatainak emlékiratokban való megörökítéséért, példaértékű életútja elismeréseként.

Rózsás János születésének kilencvenedik évfordulója alkalmából emléktáblát állított a nagykanizsai önkormányzat egykori, Csengery úti házábanál.

NOVA

Nován 2016-ban készült el az 1945-ben Nováról a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emléktáblája. Az emléktáblát az első és a második világháború novai áldozatainak emléket állító emlékművön helyezték el. Az emléktáblát Lendvai István készítette.⁸⁴

⁸³ Rózsás János: *Riadalom van a lágerben...* Ekibaszttuz, 1952. október. In: „Uram... segíts haza minket...” 205. <http://mek.oszk.hu/13800/13830/13830.pdf> (Letöltés: 2017. 05. 10.)

⁸⁴ Forrás: Lendvai Jenőné (Nova Község Önkormányzata).

TORNYISZENTMIKLÓS

A községben született Goór Zoltán kezdeményezésére a helyi római katolikus templom kertjében közös emlékművet állítottak a Gulágon raboskodó volt hadi- vagy politikai foglyok, illetve a hortobágyi kényszermunkatáborba kitelepítettek emlékére. Tornyiszentmiklós lakói közül kilenc fő került részben jóvátételi kényszermunkásként a Gulág poklába – közülük ketten az ottani megpróbáltatások miatt életüket is veszítették –, míg a Hortobágyra tizennégy családot, vagyis ötvenkilenc személyt telepítettek ki.

Az emlékmű szimbolikus, hiszen a munkatáborok két külön korszakban, s földrajzilag egymástól távol helyezkedtek el, viszont az azokat életre hívó ideológia, illetve az emberi sorsok hasonlítottak egymásra. Ezért a két szárnyat közös talapzaton helyezték el.⁸⁵

⁸⁵ Gyuricza Ferenc: *A Gulag poklában: kényszermunkatáborban raboskodtak*. zaol.hu/hirek/a-gulag-poklaban-kenyszermunkataborban-raboskodtak-1412229 (Letöltés: 2017. március 5.)

ZALAEGERSZEG

A zalaegerszegiek 1945-ben Gulágra való elhurcolását idézi fel az emlékmű, melynél minden évben február 25-én megemlékezést tartanak.

ZALASZENTGYÖRGY

A Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékműve Zalaszentgyörgyön: Zalaegerszeg felől érkezve Zalaszentgyörgyre, bal oldalon, a Testvértelépülési Parkban, a Kossuth út 1/12 hrsz. alatt található

Zalaszentgyörgy Községi Önkormányzat Képviselő-testülete koncepciója alapján készült az emlékmű látványterve, a kötömb monumentalitását és természetességét hangsúlyozva.⁸⁶

⁸⁶ Forrás: Zsirka Erika (Községi Önkormányzati Hivatal, Zalaszentgyörgy).

HATÁRON TÚLI EMLÉKMŰVEK

ERDÉLY

CSÍKAJNÁD

A Szent István Szervezet állított emlékművet a Gulágra elhurcoltak emlékére. Az emléktáblán tizenkét csíkaajnádi személy neve, születési és elhalálozási éve jelenik meg. Mindannyian a szovjet fogságban haltak meg. Az emléktábla az 1927-ben állított első világháborús emlékoszlopon kapott helyet. Az emléktábla elkészítését és az emlékoszlop felújítási munkálatait a csíksomlyói Dóczy András szobrászművész végezte. A nevek dokumentálása, levéltári kutatása Csáki Klára anyakönyvvezető és Bogos Róbert helytörténész munkája.⁸⁷

KOLOZSVÁR

Az 1944. október 10-én Kolozsvárra bevonuló szovjet erők mintegy ötezer magyar civilt fogtak és hurcoltak el. A Kolozsvárról elvitt civilek tiszteletére több mint hetven évvel az események után, Benkő Levente történész, újságíró kezdeményezésére megalakult emlékbizottságnak 2014-ben sikerült háromnyelvű emléktáblát elhelyeznie a Házsongárdi temető evangélikus gondnoki épületének a falán, 2016 novemberében pedig ugyanitt emlékművet – Gergely Zoltán kolozsvári szobrászművész alkotása – helyeztek el.

TORDA

A málenkij robotra hurcolt magyar polgári áldozatok tordai emlékműve a központi magyar temetőben található a főbejáratnál szemben. Cím: Gheorghe Lazar utca 53. szám, Torda, Kolozs megye, Románia. Az emlékhely a második világháború végén kényszmunkára hurcolt tordai magyar polgári áldozatoknak állít emléket.

Dr. Csetri Elek történészprofesszor A tordai halálmenet című írásában ezt írja: „Október 6-án Torda gazdát cserélt. Lakossága fellélegzett, hogy a front

lassan elvonult. De a város magyar népességére a pokol igazából most szabadt rá, az emberekre a legnagyobb veszedelem most leselkedett. A katonaság – kevés kivétellel – a lakosságot eddig nem bántotta, utánuk azonban ismeretlen fegyveresek jelentek meg, a Maniu-gárdisták és a rendőrség emberei. Ezek segítségével folyt le a város és a környező falvak magyar férfilakosainak az összeszedése. Nemegyszer magyar vezetővel, utcáról-utcára, házról-házra jártak, és vették őrizetbe a 16 és 60 év közötti férfiakat, öregedő embereket és gyermek-ifjakat is... Végzetes igazságtalanság polgári vértanúi ők, akiket 1944. október elején otthonukból kiszakítva elhurcoltak embertelen körülmények közé, és jó részüket a halálba kényszerítették. Pontos számukat nem ismerjük,

⁸⁷ A csíkaajnádi Szent István Szervezet közlése.

csak 207 személy nevét sikerült azonosítani, jelenti Pataky József, s hogy útban a Szovjetunió lágerei felé 87-en összeomlottak a megpróbáltatások súlya alatt.

Noha hivatalos lista nem készült róluk, valójában számuk jóval nagyobb volt. Az ott jártak 700 tordai deportáltról tudnak, más adatok 400-ról szólnak. De talán nem is a szám a fontos, hanem a tény, hogy több száz békés magyar polgárt, többnyire fiatalokat és öregeket – hiszen a katonakötelesek egyik vagy másik hadseregben, a fronton szolgáltak – egy szál ruhában, minden szükséges holmi, meleg ruha nélkül, rendőri erővel összefogdosták, és mint partizánokat kiszolgáltatták a megszálló szovjet katonai parancsnokságnak, hogy az a megsemmisítő munkatáborokba szállíttassa őket...

A bevonuló csapatok ellen egyetlen puskalövés nem dördült el a városban, a polgári lakosok békésen, meghúzódva várták az élet újraindulását, mikor a fegyveresek elfogták a férfiakat. Egy részüket a törvényszék fogdájából egyenesen az állomásra vitték és bevagonírozták, más részüket Nagyenyedig kísérték gyalog, és ott zsúfolták őket marhavagonokba...

Az elhurcoltak ismeretlen, borzalmas világba kerültek, olyan szögesdrótok közé, amelyeknek útját a cárizmus szibériai száműzetési rendszere készítette elő, amelyeket aztán a »Nagy Vezér« és a »Népek Atyja« internáló, emberpusztító lágerekké fejlesztett.

Az emlékmű megálmodója a néhai Pataky József tordai RMDSZ-elnök volt, aki 1995-ben közadakozásból egy kopjafás emlékoszlopot állíttatott az elhurcoltak emlékére. Időközben előkerült egy lista, amely kétszázhet elhurcolt nevét tartalmazta, amely később kétszázötvenhatra bővült. A listán szereplő nevek hitelességét ellenőrizték. Ennyi tordai személy vesztette életét a Szovjetunió lágereiben. Pataky József 2000-ben létrehozta a Tordai Honvéd Hagyományörző Bizottság elnevezésű civil szervezetet (THHB), amely elsősorban a tordai csata hősi halottainak felkutatásával, sírjaik megjelölésével, emlékhelyek állításával foglalkozik. Több mint ötven helyszínt tart számon. A bizottság tagjai célul tűzték ki, hogy a kényszermunka során életüket vesztett tordai magyar polgári áldozatok nevét is gránittömbbe vésetik. Ez a cél 2014 októberében megvalósult, a felújított kopjafa és az új, kétnyelvű tábla mellé két hatalmas gránittömb került az áldozatok nevével. Költségeit magánszemélyek adományaiból fedezték. Ezt sajnos Pataky József már nem érte meg.⁸⁸

⁸⁸ Forrás: Józsa István Lajos, dr. Cech Vilmos és Kékkői Károly.

KÁRPÁTALJA

SZOLYVA⁸⁹

Szolyván a kárpátaljai magyarság összefogásával és a magyar és német kormányzat támogatásával létrehozták a Kárpát-medencének a Gulág-jelenségre emlékeztető talán legnagyobb emlékhelyét, amely mostanra a térség magyarságának zarándokhelyévé vált, örök mementójaként egy letűnt kor sötét diktatúrája ártatlan áldozatainak. Az emlékparkot a több mint hetven éve itt létesített GUPVI (Hadifogoly és Internáltügyi Főparancsnokság – Glavnaja Upravlenyje po Gyelam Vojennaplennih i Internyiravannih) gyűjtőtábor es annak fogolytemetője helyén hozták létre. Az alapkövetételre 1990. november 24-én került sor.

1994. november 27-én avatták fela parkot, illetve a népnyelv által Siratófalnak elnevezett emlékhelyet. Ez utóbbi a park szerkezetének központi eleme, az emlékgűlések színhelye – egy sajátos fórum. A fórum körszelet alakú, pontosabban több körszeletből áll, amelyek a pokol körtereit jelképezik. A hat kör lépcsőzetet alkot. A felső kör nyílt teret, emelvényt képez. A Siratófal mögötti

⁸⁹ Forrás: Dupka György (Szolyvai Emlékpark Bizottság Kárpátaljai Jótékonyági Szervezet).

domboldalban lévő temetkezéshely-maradvány területét bokrok és fák borítják. A park területéhez tartozik az első világháborús katonatemető és emlékoszlop.

2004. november 20-án az elhurcolás hatvanadik évfordulójának szentelt gyászszertartás keretében felavatták százhuszonhat magyarlakta település emléktábláit. Ezeken, a Siratófalon elhelyezett a gránitkőtáblákon, több mint ötezer-ötszáz mártír neve olvasható.

Az emlékpark fenntartásáról és az évente megtartott megemlékezésekről a Szolyvai Emlékpark Bizottság Kárpátaljai Jótékonyági Szervezet gondoskodik.

FELVIDÉK

KIRÁLYHELMEC

Gróf Esterházy János mellszobra Királyhelmeceken, a Bodrogközi Magyar Közösség Háza udvarában található. Cím: Fő u. 787/87, 077 01 Királyhelmece.

Gróf Esterházy János mellszobrát a királyhelmecei székhelyű „Lorántffy Zsuzsanna a Bodrogköz Fejlesztéséért Társulás” állította a 2016-os évben. A szobrot ifj. Szabó István szobrászművész készítette a magyarországi Bencúrfalváról.

A szobrot gróf Esterházy János születésének száztizenötödik évfordulója alkalmából, egy ünnepi rendezvény keretében avatták fel, amelyen megemlékeztek a málenkij robotra elhurcoltakról, valamint az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseiről.

Esterházy Jánost, a Csehszlovákiában élő magyar politikus 1945. április 20-án tartóztatták le Gustáv Husák szlovák belügyi megbízott utasítására, majd 1945. június 25-én átadták a szovjet hatóságoknak. Esterházy Lujza emlékiratai szerint fivére jelenléte a magyarokat az országból eltávolítani szándékos Csehszlovákia számára akadályt jelentett volna, ezért mielőbb szabadulni igyekeztek tőle.⁹⁰

Esterházy János és a vele együtt letartóztatott Csehszlovákiában élő magyarok 1945. augusztus 20-án érkeztek meg Moszkvába, ahol a Ljubjanka börtönbe kerültek. Esterházyt 1945. szeptember 18-án tíz év javító munkatáborra és a tulajdonában lévő érték és pénz elkobzására ítélték. Esterházyt elszállították

Gróf Esterházy János mellszobra Fotó: Szeder László

⁹⁰ Molnár Imre: Esterházy János élete és mártírhála. Méry Ratio Kiadó, 2010, 309.

a Komi Köztársaságban lévő Knyazs-Pogosz melletti gyűjtőtáborba, majd a rakpaszti munkatáborba került.⁹¹

A szlovák nemzeti bíróság távollétében, 1947. szeptember 16-án „a fasiszta rendszer kollaboránsaként” halálra ítélte, később az ítéletet életfogytiglanra változtatták. A szovjet hatóságok kiadják Esterházyt Csehszlovákiának, ahol börtönbe került. A súlyos beteg Esterházy 1957. március 8-án hunyt el.

Budapesten az V. kerületben, a Szép utca 3. szám alatt a Rákóczi Szövetség, az Esterházy János Emlékbizottság és az V. Kerületi Önkormányzat állított emléktáblát a tragikus sorsú politikusnak.

⁹¹ Uo. 315.

VISSZAEMLEKEZÉSEK, KORDOKUMENTUMOK

MEGEMLÉKEZÉS A MÁLENKIJ ROBOTRÓL

Még a háború dúlt az országban, de nálunk már áthaladt a front. Lövöldözés, robbantás akkor már itt nem volt. 1945. január 25-én mégis nagyon rossz napra ébredtünk. Én édesanyámmal és bátyámmal együtt éltem egy kis faluban, Bájón. Édesapám meghalt 1943-ban, a bátyámat elvitték katonának 1944 tavaszán, 21 évesen. Így ketten maradtunk édesanyámmal, aki beteges, szív-asztmás volt. 1945. január 25-én bejött hozzánk egy falubeli fiú egy orosz katonával, hogy menjek fel a községházához egy kis megbeszélésre. Ekkor még ágyban voltunk, és mondtuk, hogy csak felöltözöm és megyek. Negyedóra múlva megint lejöttek, de akkorra már három helybéli fiú is nálunk volt érdeklődni, hogy engem hívtak-e?

Édesanyám azt mondta, hogy ő majd felmegy és megérdeklődi, hogy hová kell menni. Így is történt. Ott azt mondták neki, hogy csak két hétre mennek Tiszalökre a katonákra mosni, és a konyhán segíteni kell. Mindezt édesanyám elmondta, ahogy visszajött a községházáról. Mondta is, hogy gyertek gyerekek, csak Tiszalökre visznek titeket két hétre. El is indultunk két szomszéd fiúval. Alig léptünk ki a lakásunkból, megint jött az orosz katona a helybéli fiúval és mondta: „Épp értetek megyünk, mert csak ti hiányoztok.” Mikor felértünk a községházra, „betereltek” mindnyájunkat egy helyiségbe, ahol megszámláltak bennünket. Tolmácson keresztül mondta az orosz katona, hogy váltás fehérneműt és ruhát, valamint két hétre ennivalót készíttessünk össze. A hozzátartozók hozták el ezeket a dolgokat. Részemre is felhoztak egy zsák holmit, amiben volt egy csizma és nagykabát is. Így indultunk el gyalogosan Csobajon és Tiszatardoson át Tiszaladányra (kb. 15 km).

A mi falunkból 32 fiatalot szedtek össze, 26 férfit és 6 nőt, akik kb. 22–26 évesek voltak, csak én és még két lány voltunk 16 évesek. Ebben a csoportban volt még három fő cigány, akiket hazaküldtek, mert azt mondta az orosz katona, hogy „nye nada” (nem kell).

Tiszaladányon a lányok az iskolában, a fiúk a templomban voltak elszállásolva. Engem az orosz katona hívott oda magához, de nem mertem odamenni;

csak ültem a kis holmimon, mert csak ülni tudtunk, olyan sokan voltunk. A tolmács mondta, ne féljek, menjek oda nyugodtan. Odamentem. Volt a katonánál egy térkép, és azon megmutatta, hogy hová fognak vinni bennünket. Mondta nekem, hogy nagyon fiatal vagyok, és hogy miért visznek el? Még a szeme is könnybe lábadt, ahogy ezt a pár szót mondta. Kérte, hogy mutassam meg a tenyeremet. Megmutattam és jósolt: „Sokat fogok szenvedni, éhezni és fájni, de egy idő múlva hazakerülök.” Huszonkét hónap lett a két hétből.

Tiszaladányban két napot voltunk, és utána elindultunk gyalogosan Szerencsre, télvíz idején. A csomagokat és a nagyon fáradtakat tehenes szekér vitte.

Egy alkalommal pihenőt tartottunk (este volt), a cigányokat félreállították; „nye nada”, és hazaküldték őket. Többek között még félreállítottak engem és két falumbeli fiút, és mondták, menjünk haza. Ez este 10 óra körül volt. Azt mondták, nem kellünk, mert cigányok vagyunk (nekem szép fekete hosszú hajam volt, a fiúk is barna bőrűek, de nem cigányok voltak), és a cigányok nem szeretnek dolgozni. A három cigány hazament, de mi nem vállaltuk, hogy cigányok vagyunk, így mentünk a tömeggel tovább Szerencsre, ahová éjjel körül érkeztünk meg. Ahonnan elküldtek bennünket, mert cigányok vagyunk, kb. 6 km-re volt a falunktól. Mondta is nekem az orosz katona: „Durak barizsnya, miért nem mentél haza?” Erősen bizonyítottam, hogy én nem vagyok cigány. Az egyik fiúval – aki barna bőrű, és ezért el akarták őt is küldeni, de nem vállalta, hogy cigány – azóta is testvérnek hívtuk egymást. Sajnos ő már meghalt 74 évesen.

Nagyon hideg és hó volt, ahogy Szerencsre értünk. Nagyon fáradtak voltunk. A mezőgazdasági osztályra vittek bennünket.

Ma is elég gyakran járok Szerencsre, és ha elmegyek az épület elé, mindig eszembe jut az a borzalmas nap, azok a napok, mert egy pár napot eltöltöttünk Szerencsen. Olyan sokan voltunk, hogy csak ültünk összehúzódnva éjjel-nappal. Ebben az épületben 2-3 napot töltöttünk. Onnan átvittek a Járásbíróság épületébe, ahol már nagyon sokan voltak, és a laktanyában is, mivel itt voltak a környező falvakból is az „összeszedettek”. A bíróság épületében csak egy éjszakát aludtunk, már ha azt alvásnak lehet nevezni. Innen indultunk a vasútállomásra.

Míg Szerencsen voltunk, addig egy nagybátyám hozott nekem csomagot és meleg ruhát. Arra még most is emlékszem, hogy a csomagban volt egy nagy kerek házikenyér, mákos kalács, zsír, sült hús. Nem kell mondanom, milyen nagy volt az a csomag. Alig bírtam cipelni, de a Jóisten adott erőt, hogy kibírtam.

Szerencsen a laktanyából elindultunk a vasútállomásra. Gyalog mentünk a városon végig. A helybeliek nem mertek kijönni a kapu elé, mert sok katona kísért bennünket, mintha Isten tudja milyen nagy bünt követtünk volna el. Mikor kiértünk az állomásra, marhavagonba bevagoníroztak, ránk zárták az ajtót és 1945. február 2-án elindult velünk a szerelvény.

Ahogy Bájrról elindultunk Ladányba, bizony a szüleink sírtak, ordítottak, de nem tudtak mit tenni. Édesanyám szívasztmás beteg volt és nem tudott egyedül otthon maradni. Egyik testvére vitte el magához és amíg a bátyám haza nem került, ő ott volt velük. Ezzel a családdal úgy éltünk, mintha egy család lettünk volna. Emlékszem arra, hogy elájultak a szülők. Az egyik bácsi is elájult, mert egyetlen fiúgyermeküket is elhurcolták. Ő sajnos nem jött haza, meghalt kint.

Szerencsen menetelve a vasútállomás felé, a következő nótát énekeltük:

*A szerencsi pályaudvar indulási oldalán,
könnyes szemmel búcsúzik el a sok magyar lány.
Szomorúak a leányok, könnyes az orcájuk.
Vágyódás és keserűség látszik az anyákon.
Ne sírj anyám, én mint hős
a mennyországba szállok,
engem látsz, ha nézed majd
a sápadt holdvilágot.*

Keserűségünkben odakint is költöttünk egy hasonló nótát.

Szerencsről tehát február 2-án este 9 óra körül elindultunk. Nappal sokat álltunk, inkább éjjel haladtunk. Mikor állt a szerelvény, le lehetett 5 percre szállni, de a vagonból 2-3 m-re lehetett csak elmenni. Az útra beadtak nekünk egy kis száraz babot, de víz nagyon kevés volt. A vagonban volt egy kis kályha, azon melegítettünk, és ez fűtött, ha volt mivel tüzelni. Ha erdőn mentünk át, ott lehetett fát szedni. Szükségünket a vagon alján kivágott lyukon végeztük el.

„Úti célunk” a Dombasz környéki bányavidék volt. Február 21-én éjjel értünk egy nagy bányatelepre. Nagy hó volt és nagyon hideg. A lágerig még vagy 3 km-t kellett gyalogolni. Mire odaértünk, nagyon elfáradtunk. A lágerban ötezer nő és férfi volt, ebből kb. háromezer nő. Természetesen külön pavilonban szállásoltak el bennünket, nőket-férfiakat. Kellett vagy másfél hónap, míg elrendezkedtünk és munkába álltunk. Én csak április elején álltam ki dolgozni, mert nagyon sovány gyerek voltam. És amíg nem dolgoztunk, addig enni sem kaptunk. Amit itthonról vittünk, azt osztottuk be. Igaz, száraz babot vagy kukoricát adtak.

Engem először házépítőkhöz osztottak be, de dolgoztam téglagyárban, fűrésztelepen, építkezésen és kolhozban. Mi csak kétszer kaptunk enni, 70 deka kenyeret. Az általam vitt nagy házikenyérből még márciusban is volt. Március végén úgy vagdaltuk fel apróra és adtunk az ismerősöknek. Ott testvériesen megértettük egymást. Amikor a bányában dolgozók kezdtek elgyengülni, közülünk is válogattak. Egyszer engem is kiválasztottak, de hála Istennek nem sokáig voltam, mert volt egy jó „komandom”, egy székely bácsi, aki beszélt magyarul, németül, románul, oroszul, és engem nagyon szeretett. Volt neki egy kicsi szobája, én azt kisépitem, felmostam neki, és mondta, hogy ne féljek, nem sokáig járok siktába, majd ő kivesz. Úgy is lett. Áldja meg az Isten! Én Istenfélő ember vagyok és bíztam akkor is a Jóistenben, hogy majd megsegít és mellettem lesz és hazavisz ebből a borzalomból. Így is lett.

Minden reggelre burizsleves, délre káposztaleves és gerslífőzelék egy gyűszű faggyúval volt az eledelünk. Ezen éltünk majd két évig. El nem lehet mondani, milyen volt.

Mi vasárnap nem dolgoztunk, akkor kimentünk a kolhozba, és onnan hoztunk, amit tudtunk. Még a nyers kukoricát is megettük. Nyáron pedig a levesbe tettek csalánt, hámozatlan krumplit, hámozatlan cukorrépát. A krumpli csak úgy marta a torkunkat.

Volt minden hajnalban egy napos, aki már hajnal 2 órakor ment a kenyérért. Meg volt engedve, hogy a darab kenyerekből összeszedjen. Mi negyvenketten

voltunk egy helyiségben, emeletes fapriccseken aludtunk. Egy priccsen ketten aludtunk. Én egy kislaludi lánnyal kerültem össze. Két pokrócot kaptunk, és én itthonról vittem egy kispárnát.

A tisztálkodás olyan lemeztepszerűben történt. Le kellett teljesen pucérra vetkőzni. Még egy zsebkendőt sem volt szabad bevinni. Két orosz katona állt az ajtóban és figyeltek bennünket. Aki nem akart vetkőzni, ütötték. A ruháinkat berakták fertőtlenítőbe, és ott kellett sorba állni, ahogy adogatták ki a ruhánkat. Idővel mindent megszoktunk.

Nekem az volt a rossz, hogy egy falubéli fiú adta ki a ruhánkat, és először nagyon szégyelltem magamat. Ő azt mondta, hogy: Erzsike, ne szégyelld magad, és ha nem jössz ide, megvernek. Úgy megszoktuk, mintha így lett volna normális. Kissé el is fásultunk. Így fürödtünk egy darabig, de később megcsinálták zuhanyosra. Akkor kaptunk egy kockacukor méretű szappant, az is olajszappan volt. Ha kimostam a hajamat, úgy összeállt, hogy egy éjszakán át cibáltuk szét a kislaludi lánnyal. Nem is mostam ki azóta egyszer sem a két év alatt, de még a tetű sem esett bele. Engem sem a tetű, sem a poloska sem „szeretett”. Egy alkalommal nézték a hajunkat, hogy nincs-e benne tetű, és engem félreállított a tiszt.

Megijedtem, hogy talált valamit, de megdicsért, hogy nézzék meg, milyen szép hosszú hajam van, és tiszta. Volt olyan láger, hogy mindenkinek lenyírtak minden szőrzetét; de nálunk csak azoknak, akikben volt bogár.

Reggel hétre mentünk dolgozni, este hatig. A vasárnap szabad volt, akkor a kolhozba vittek ki. Egy kislánnyal jártam, olyan IFA-val dolgozni. Nagy fehér termésköveket kellett felrakni a kocsira. A téglagyárban pedig nagy „kirpics téglát” – ami 30 kg volt – fel kellett tenni a szárítókemence polcaira, ami nagyon magasan volt, és fel kellett emelni a „kirpicset”. Az építkezésen meg két darabot kellett vinni „slagon”, mindig én voltam hátul, ahol nehezebb volt, mert a másik kislány még gyengébb volt, mint én. Rendes piros téglából 32 darabot kellett vinni, hasonlóan az emeletre. Ugyanis mi Dombaszon voltunk, Sztalinóhoz nem messze, és az nagyon le volt rombolva. Nagyon sok romot takarítottunk el. Ezekről a nehéz emelésekről, amikor hazajöttünk, nagyon megduzzadtak az erek a kezemen. Kellott egy fél év, mire visszahúzódott.

Dolgoztak velünk orosz lányok is, akik hozzánk hasonlóan el voltak hurcolva, az ország egyik végéből a másikba.

Mikor bent voltunk a láger területén, az oroszok kívülről kiabáltak be, hogy adjunk nekik egy kis kenyert, mert nincs semmijük. Ők is sokat szenvedtek. Voltak közöttük féllábú, 12-13 évesek. Mikor a táborból mentünk a munkahelyre, a helyiek szidalmazó szavakat kiabáltak ránk, többek között „Kurva nemci fasiszta!”. De én még mindig nem tudom, hogy miért vittek el. Szüleim semmilyen pártnak tagjai sem voltak, nevünk sem német hangzású. Akkor ugyanis ezeket az indokokat lehetett hallani magyarázatképpen. Biztosan a tolmács és a falu bírja haragudott valamiért ránk. Bennünket fiatalokat elhurcoltak, de a politizáló nyilasok meg itthon maradtak. A szomszéd faluk bírja egy embert sem adott ki, inkább lőjék őt agyon. Igaz, aki a falunkban tolmács volt, amikor hazajöttünk, elüldözték a faluból, a bíró pedig megzavarodott.

Amikor már mindenkit beosztottak dolgozni, éjjel, ha szóltak, hogy megjött a konyhára a főznievaló, felköltöttek bennünket és be kellett hordani. Mindegy,

hogy éjjel 1-2 óra volt. Emlékszem, egy alkalommal káposztát pakoltunk hatan, és egy nagy fejet bevittünk a szobába, ahol aludtunk. Negyvenkét darabra vágtuk és úgy ettük, mint a nyulak. Ez így ment 22 hónapig.

Aztán mindig mondták, hogy a bájiak mennek 1-jén, 10-én haza. A ladányiak már 46 tavaszán hazajöttek. Azóta bennünket mindig hitegettek. Egyszer aztán végre eljött a mi időnk is, és mint korábban említettem, egy kislaludi lánnyal voltam együtt. Ő eleinte nagyon vallásos volt, mert zárdában nevelkedett. Együtt jártunk dolgozni, fürdeni. Volt neki olvasója, katolikus lévén. Egy alkalommal a fürdőben hagyta az olvasót, amit csak a pavilonba érve vett észre. Visszamentünk, de már nem találtuk. Ez időtől kezdve káromkodott, nem hitte, hogy mi onnan valaha is hazajövünk.

Én viszont mindig hittem a Jóistenben, hogy megsegít, hogy hazajövünk. Mondta is a társam, hogy csak várjad, itt döglünk meg. Én pedig mondtam erre, hogy én nem, te csak azt hiszed. A szobában negyvenketten voltunk, de csak én voltam egyedül református, a többiek katolikusok. Minden este énekelünk. Az én kedvemért a 90. református zsoltárt, a „Tebenned bízunk eleitől fogva”-t. Nem volt olyan este, hogy ne énekeltek volna el, mert azt sokan tudták, én pedig megtanultam sok katolikus éneket. Nagyon megértettük egymást.

Végre eljött az az idő is, hogy szedték össze a bájiakat, hogy mennek haza. Már mindenki a stábon volt, ami ott volt a kijárat kapunál. Az emeletről kiabáltak le, hogy: Erzsike, hova mész, már mindenki itt van, csak te hiányzol. Erre én mondtam, hogy én itt maradok. Mondta is a kislány, akivel együtt voltam, na látod, mondtam, hogy nem megyünk mi innét már sohasem haza. Ez így ment egy hétig, de én nem keseredtem el. Sokan mondták is, hogy: Erzsike, én már megbolondulnék. Erre nagy nyugodtan azt mondtam, hogy majd hazakerülök én is, csak ki kell várni. Nem sírtam, nem voltam ideges sem egyáltalán. A mai napig nyugodt vagyok.

Egyszer eljött az én időm is. Egyik nap kimentünk dolgozni és úgy dél felé jött egy lovas futár a brigádunkhoz. Kiabálta, hogy: „Szalai kak?” Heten dolgoztunk egy brigádban. A komandóm egy német – Grósz bácsi – volt, és ő szólt, hogy: „Szalai pasli doma!” Felültetett a ló hátára, a háta mögé és mondta, hogy kapaszkodjak erősen, le ne essek, mert a tábor 3 km-re volt a munkahelytől.

A lágerban leadott, átvettek és beöltöztettek. Egy férfiinget, alsónadrágot, munkásruhát és egy 42-es méretű bakancsot adtak rám. Hála Istennek eljött az az idő, hogy sorakoztattak bennünket és elindultunk az állomásra, Sztalinóba. Amikor a láger udvaráról elindultunk, akik ott maradtak, bizony sírtak. Az én kis sorstársam is összekulcsolta a feje felett a kezét és azt mondta: „Na, Szalai, most már elhiszem, hogy van Isten. Mindig mondtad és nem voltál elkeseredve soha.”

Én egész idő alatt, a mai napig is hiszek az Istenben. A sorstársam, aki szintén Erzsike volt, még egy évet ott töltött, egy év múlva jöttek haza. A búcsú pillanatát sosem fogom elfelejteni. Elindultunk. Amikor odaértünk, kellett venni vonatjegyet Sztalinóig. Nagy csoportosulás volt. Nekem egy fillérem se volt. Még vacsorát sem kaptunk, mert nem kerestünk annyit, hogy megvegyük. Mi csak reggelit és ebédet kaptunk, nem jutott vacsora. Amikor este 10-11 órára megjöttek a bányászok, akkor kiabálták „Dombázist roj vacsorázni!”. Amit ők nem ettek meg.

Az állomáson egy csobaji fiú szólt rám, hogy vedd már meg a jegyet. Mondtam, hogy nincs egy fillérem sem. Akkor itt maradsz – mondta. Akkor itt maradsz – mondtam. Ő csak viccelt, mert adott 20 rubelt, amiből 10 rubelt adtam a jegyre. Most is velem volt a jó Isten. Így indultunk el 1946. október 11-én Sztalinóból. Október 29-én érkeztünk Debrecenbe. Ott bevitték egy laktanyába. Mielőtt Debrecenbe értünk volna, Nagyváradon és Kolozsváron kaptunk gulyáslevest, a férfiak cigarettát is.

Debrecenben megfűrödtünk és orvosok megvizsgáltak, megint kaptunk enni és egy szatyor száraz kenyeret, valamint 5 pengőt. Ezért az 5 pengőért egy pohár szódavizet és egy kg almát tudtam venni. Másnap indultunk Debrecenből. Megkérdezték tőlünk, melyik állomásra megyünk. Mi a tiszalöki állomásra mehettünk, mert az volt hozzánk közelebb.

Megkérdezték, értesítsenek-e valakit. Mi azt mondtuk, hogy ne, mert meglepetést akarunk szerezni. Kikísértek bennünket az állomásra, mint a katonákat és ott ki merre ment; felszálltunk a Tiszalök felé menő vonatra. Most már személyvagonba, nem úgy, mint amikor kifelé vittek marhavagonban. Énekeltük: „Ez a vonat most van indulóba / A belseje fel van virágozva / A belseje sárgára / Leszerelő magyar lányok számára.”

Az utasok csak néztek, ki sírt, ki nem. Így érkeztünk Tiszalökre. Onnan aztán gyalog haza, vagy 15 kilométerre. Nagy sár volt. A tiszalöki állomáson volt egy báji férfi, aki Debrecenbe utazott, mert ott lakott. Nagyon jó emberünk volt, és kérdezte is mindjárt, hogy Szalai Erzsike hazajött-e, és mondták neki, hogy igen. Oda is jött hozzám. Rögtön azt kérdeztem tőle, hogy anyukám él-e, és a bátyám otthon van-e már? És mondta, hogy igen, aminek én nagyon megörültem, és újabb erőt adott.

Tiszalökre este 10 órára értünk. Gyalogosan elindultunk a Tisza, a rév felé, ami az állomástól kb. 3 km-re van. Nagy zajjal vonultunk a sötét éjszakában. Kb. vagy 50-en voltunk csobajiai, bájiak. Mikor a Tiszához értünk, kórusban kiabáltunk a révészeknek, hogy jöjjenek értünk. A tardosi révészek jöttek is vagy 10-en, hamarosan, mivel az éjszakai csendben meghallották a kiabálásunkat. Azt gondolták, az ő hozzátartozóik jöttek. Sajnos a tardosiak csak egy évvel utánunk jöttek haza.

Így indultunk haza a nagy sárban, 42-es bakancsban, de már amikor Csobajra értünk, nagyon fáradtak voltunk. A fiúk csak biztattak, kitartás, mindjárt hazaérkezünk. Volt olyan fiú, aki nem hagyta el a lányokat, együtt ballagott velünk.

Mikor kifordultunk a báji útra Csobajról, elláttunk a kastélyig. Baloldalt, ahogy jöttünk, volt a csendőrlaktanya a háború előtt, aztán meg a rendőrség, egy kis lámpafény szűrődött ki. Ez az út kb. 2 km, nyílegyenes, jobbra van a kastély, de amikor ezeket megláttuk, nagyon boldogok voltunk, még az erők is több volt. Mikor befordultunk a kastély előtt balra a templom felé, már mindenki ment a saját otthona felé. Két fiú nem hagyott el bennünket, három lány és két fiú arra lakott, mint én. Ekkor már csak két fiú volt velünk, a többiek elhagytak bennünket, de semmi félelem nem volt bennem. Én mentem a legmesszebb. Az egyik fiú mondta, hogy elkísér, de mondtam, hogy köszönöm, nem félek, már itthon vagyok; ha odakint nem félttem felülni a ló hátára a katonák mögé, itt már nem félek.

Mikor aztán odaértem a házunk elé, a kapu nyitva volt, de anyukám és a bátyám már aludtak. A bátyám ugyanis cipész volt és este ott voltak a barátok 11 óráig. Amikor bekopogtam magam az ablakon, a bátyám rögtön felébredt és elkiáltotta magát: „Anyuka, itthon van Erzsike!” Ő szegény le sem tudott szállni az ágyról, úgy megilletődött.

Első utunk a nagynénémhez vitt, ahol anyukám lakott, amikor elhurcolták, és a bátyámat is elvitték. Mire mi onnan hazamentünk, a mi házunk megtelt a falubeliekkel, és megvártak ott bennünket. Mi a lakást be sem csuktuk, már akkor megkezdődött a látogatás úgy 3 óra körül, mert azt gondolták, ha mindenki haza is jön, de én soha, mert egy sovány kis, vékonypénzű gyerek voltam. De a Jóisten megsegített és ezt is kibírtam. Arra még most is emlékszem, hogy aztán aki a férjem is lett, az is jött hajnalban egy másik fiúval meglátogatni, és mondták egymásnak, hogy most megpusztiljuk, csak nem fognak haragudni, mert még akkor nem úgy volt, mint most, hogy egyszer találkoznak és már puszkálnak is. Másnap mentünk a templomba, megterítették az Úr asztalát, úrvacsorát vettünk, mert ez a község református. Annyian nem is voltak a templomban talán még soha, megköszöntük a Jóistennek, hogy mégis hazasegített.

Amikor hazajöttünk 1946. október 31-én, ez a reformáció ünnepe is. Az imént említett két fiú közül az egyik a férjem is lett (Virág József). 1948. október 16-án megesküdtünk, nagyon boldog házasságban éltünk 51 év 2 hónapig. Sajnos 1999. december 22-én meghalt, 72 évesen. Egy lányunk és egy fiunk született, négy unokánk van. Nagyon szerette a családját. A fiunk Miskolcon, a lányunk Barcikán él. Én meg már nemsoká 79 éves leszek, pedig többen azt jóstolták, hogy ha mindenki, de én biztos nem jövök haza. Három erős férfi halt meg odakint, én meg hazajöttem. Hála Isten, nem is vagyok oly beteges, a lábaim nagyon fáznak. Egyedül élek, igaz a gyerekeim minden hétfőgőn jönnek, ha csak jönnek, meg mennek is, nagyon aranyosak. Hogy mi lesz még velem, azt nem tudni, arra kérem a Jóistent, hogy ha lebetegszem is, ne szenvedjek soká.

A Bájról elhurcoltak nevei: Bányik Gyula, Bányik László, Bolha Lajos, Begre József, Bozsvai László, Debreczeni József, Huszti Lajos, Kamarás József, Kékedi Imre, Kékedi Jolán, Kiss István, Kicsi Ferenc, Kolozsi Borbála, Luther László, Magyar Julianna, Mile István, Mile Sándor, Nagy Zoltán, Németh Dávid, Németh László, Osváth Zoltán, Polonkai Benjámin, Porkoláb Dávid, Rácz Mihály, Szalai Erzsébet, Szaniszló Julianna, Szabó Sándor, Szőke András, Vadászi Aladár, Vadászi Otília, Vaskó Mária, Virág Ilona.

2007. augusztus

Virág Józsefné született Szalai Erzsébet
(1928. 05. 02.),
Taktabáj

EMLÉKEK EGY AGYONHALLGATOTT KORRÓL

Édesapám, Récsi Mihály 1943-ban vonult be behívóparanccsal. Az alapkiképzés után kikerült Németországba, Schongauba (München mellett). A légvédelemhez került, mai szóval: lokátoros lett. Lőelemképzést kapott, beosztása: irányzó lett. Ide a 30 legjobb képességű honvédot válogatták ki. Édesapám jó értelmi képességű, kitűnő tanuló volt, jó fizikai állóképességgel rendelkezett, egészségi állapotát 1. osztályúnak minősítették.

Németországból történt visszavezénylése után Budapest ostrománál harcolt a németekkel együtt. Felszereltségük rossz volt. Ő a Kelenföldi pályaudvarnál harcolt. 1944 decemberében, karácsony előtt esett hadifogságba. Előtte nem sokkal eltávozást kapott, hazajöhetett néhány napra. Ekkor a front nem messze, a szomszédos településen, Szilváson állt, a szovjet csapatok már egészen közel voltak a Dózsa-telepi lakásukhoz. Vissza is rendelték az alakulatához, de mivel a vonatok nem közlekedtek, német teherszállítóval vitték vissza Pestre. És ahogy már említettem, itt esett hadifogságba. Szegedre vitték társaival együtt a gyűjtőhelyre, a Csillag börtön épületébe. Innen szállították a Szovjetunióba, Csecsenföldre, Groznijba. Fogolytársaival együtt többnyire olajvezetékeket fektettek, építkezéseken dolgoztak, embertelen körülmények között.

1947 karácsonyán tért haza. Apja már nem érte meg ezt a napot, menyasszonya időközben férjhez ment, mivel semmi hír nem volt róla, nem lehetett tudni, él-e, hal-e.

A megpróbáltatásairól keveset beszélt, néhai katonatársával, a szintén szelei Czakó Bélával meglátogatták egymást, és akkor felidéztek egy-két dolgot. Például elbeszéltek a rendkívül rossz ellátást, hogy a nehéz munka ellenére milyen kevés ennivalót kaptak. Ezért próbáltak szerezni valami kiegészítést. Kukoricát mentek lopni, de a helyiek észrevették és megkergették őket. A táborban malacokat tartottak, és olykor a nekik szánt moslékot ették meg. Apám az „ürgeöntés szakembere” lett, mert bizony nem egyszer arra is ráfanyalodtak, hogy az ürgét megfőzzék és megegyék. Az ennivaló nagy kincs volt.

Az örök rosszul bántak velük, de azt kiemelte, hogy a csecsenek rosszabbak, kegyetlenebbek voltak, mint az oroszok.

Édesapám 80 éves korában halt meg. Jó lett volna, ha erre a beszélgetésre korábban sor kerülhetett volna, akkor még többen éltek azok közül, akik mindent átéltek.

Récsi László,
Tápiószele
(Récsi Mihály elhurcolt hadifogoly fia)

A MÚLT MEGIDÉZÉSE

Édesapám, Ali Lajos szabómester volt, akkoriban a mai Coop áruház helyén lévő házban laktunk. Egy november végi vagy december eleji napon édesapámat hívták a község házára. Felállították a székből, úgy ahogy volt, azonnal mennie kellett. Magára kapott egy kabátot, mert hideg volt az idő, és ment eleget tenni a felszólításnak. A község házáról már nem engedték haza. A család később tudta meg, hogy Ceglédre vitték a fogolytáborba. Ott többen voltak szeleiek. Egyik ismerősének, Terék Attilának, aki szökésre készült, odaadott egy ezüst zsebórát, és kérte, hogy adják át a családjának, amit a családuk a mai napig őriz.

A ceglédi gyűjtőhelyről a Szovjetunióba került, pontosan nem tudom hova, talán a déli részre, ahol fakitermelésen dolgoztak. Mínusz 30–40 fokban hidegben végezték a nehéz munkát, sokszor negyvenen cipeltek egy-egy hatalmas fát. Aki nem bírta a munkát, a hideget, az ott fagyott meg. Az élelmezés nagyon gyenge volt, marharépat ettek, és még az élelmezésükre kipurciózott ennivalót is elcapcarázták az örök. Csak a maradék, a hulladék jutott nekik.

Édesapám 36 hónapig volt fogságban, a fogság ideje alatt keveset tudtunk róla. A levelében arról, hogy hol van, mit csinál, semmi nem szólt, később megtudtuk, hogy erről nem volt szabad írni; néhány mondatban csak azt tudatta, hogy jól van, és kifejezte reményét, hogy mi is jól vagyunk.

Bemutatom a megőrzött emlékeket, az ezüst zsebóra még mindig pontosan mutatja az időt, nem is adja ki a család a kezéből, a kézi varrással készített brifkót, és az oda-vissza küldött néhány levelet.

Érdekességként még megemlítem, hogy mi, a család nem tudtuk, hogy mikor érkezik haza édesapám, a kutyánk viszont megérezte, és kiszaladt az állomásra, s amikor megérkezett, összenyaldosta az arcát.

Itthon Csányi doktor, a falu orvosa figyelmeztette édesanyámat, hogy csak óvatosan a magyaros ételekkel, a csirkepaprikással, mert az végzetes lehet. Édesapám két hónapig csak a földön tudott aludni, mert a kemény deszkapriccshez volt szokva, és az ágyban nem bírt elaludni.

Ali Lajos,
Tápiószele
(Ali Lajos elhurcolt szabómester fia)

1945. JANUÁR–FEBRUÁR: MÁLENKIJ ROBOT

Községünkben, Tápiószelén málenkij robotra szólították fel a férfiakat, mondván, Tápiószentmártonban le kell takarítani a hótól a repülőteret. Édesapám – Frank Sándor – is, és a község kb. 50 embere jóhiszeműleg megjelentek a községházánál. Innen két orosz katona kíséretében indultak el szerszámokkal a vállukon. Az oroszok hazugságára akkor jöttek rá, amikor Tápiószentmárton helyett a több tíz kilométerre lévő Ócsa községig hajtották őket, Szentmártontól már sokkal több katona kíséretében.

Ócsa nem a végállomás volt, mert ott még több helyről összegyűjtött emberekkel Ceglédre indították őket, akkor már mint hadifoglyokat. A menetelő emberek közül többen kövekre, fadarabokra kötözött papírcetlikre felírták nevüket, címüket és eldobálták az úton, bízva abban, hogy jó szándékú emberek eljuttatják a családjukhoz és így hírt kaphatnak hollétükről. Mi is így tudtuk meg, hogy a községből elhurcolt emberek Ceglédre kerültek.

A tápiószelei asszonyok nyolcas-tízes csoportokba összefogva – köztük édesanyám is – indultak a csomagjaikkal (benne élelemmel, ruhaneművel) „fel-fedezőútra”, hogy hol is vannak a férjeik mint hadifoglyok bezárva. A laktanyánál nem jártak sikerrel, elzavarták őket, de az ott lévő foglyok utánuk kiabáltak, hogy a törteli erdőbe menjenek, és próbálkozzanak a favágóknál, mivel ők is foglyok voltak, hátha ők be tudnák juttatni a csomagokat. Az itt dolgozó foglyok nagy része budapesti rendőr volt, akiket egyenruhában ejtettek fogságba, amit azért hagytak rajtuk, hogy szökés esetén könnyebben felismerhessék őket. Szerencse folytán egy Tápiószeléről származó rendőr is volt közöttük, így ha a csomagokat nem is adhatták át, de üzeneteket tudtak ki-be továbbítani. Ezek a találkozások nem voltak egyszerűek, mert az örökön múlt minden. Volt olyan, hogy a közelbe se engedték az asszonyokat, de volt, amikor közel engedték őket. A csomagokat letetették a földre, és ütlegelve zavarták el onnan az asszonyokat, majd a csomagokat elzabrálták. Volt, amikor lovas katonák voltak az őrök és úgy zavarták el a nőket, botokkal ütlegelve. Egy alkalommal édesanyámat is úgy oldalba ütötték, hogy a karját egy hónapig nem tudta mozgatni. A csomagviteli utak kegyetlenek voltak, mert éjjel két órakor indultak mínusz 10–15 fokban, hóviharban, később sárban, esőben, és 20–25 km-t kellett odafelé és vissza is megtenni, s mindezt gyalogosan. Késő este értek haza. Az üzenetekből tudták meg a hozzátartozók, hogy a foglyok vagonos elszállítása Oroszországba folyamatos, így állandó rettegésben éltünk, szeretteinkért aggódva.

Május környékén édesapám kiszabadult, mert a táborban balesetet szenvedett a lábára. A sérülése súlyos volt, így őt is elengedték több más beteggel együtt. Sajnos többen kikerültek a vagonos szállításokkal az oroszokhoz, ahol több évet dolgoztak, és voltak, aki hazakerültek, voltak, akik nem. Szomorú dolog, hogy akik ezeket a hónapokat vagy éveket átérték, lelkileg, fizikailag életük végéig hordozták a kegyetlen emlékeket.

Emlékszem, Jászberényből Tápiószelén keresztül is kísérték foglyokat Ceglédre. Tápiószelén az egyik kastély udvarán töltötték az éjszakát. A felnőttek gyerekekkel próbálták enivalót beadatni a foglyoknak, de az őrök sajnos közbeléptek. Reggel, amikor újra útnak indították a szerencsétlen embereket, a falun keresztülmenve közel voltak a házakhoz, így hozzánk is több cédulát dobtak be a címük közlésével, amit édesanyám továbbított is a címzetteknek. Édesapám, aki ilyen menetben korábban részt vett, rohant be a házba, ajtóablakot becsukva, hogy még egy hangfoszlány se jusson a fülébe. Sajnos a félelem, a rettegés a markában tartotta.

Úgy gondolom, hogy a velem korabeliek még mindig őrzik ezeket az emlékeket, hogy milyen érzéssel, arról jobb nem beszélni. Én tizenegy éves voltam akkor, de sajnos a tőlem fiatalabbak már kevésbé fognak ezekre a borzalmakra visszaemlékezni.

Tápiószele, 2017. január 30.

Kovács Lászlóné született Frank Róza

HADIFOGSÁGBAN

A nagyapám, Urbán Károly mint besorozott katona vett részt a háborúban. 1944 októberében a Kolozsvár melletti Szamosfalván esett hadifogságba. A Szovjetunióba vitték, az Ural melletti Cseljabinszkbe. Az oroszoknak ott katonai légitámaszpontjuk volt.

1947 szeptemberében érkezett vissza Magyarországra, Debrecenben 1947. szeptember 11-én vették nyilvántartásba, ott kapott papírokat, amivel hazajöhetett Szelére. Nagyapám katonakönyve, egyéb iratai megvannak.

Nagy Krisztina unoka

FOGADALOM⁹²

Mindennapom ünnepnap lesz, hogyha hazatérek! Egy száraz darab barna kenyér kalácsként lesz éték. Verjen meg a nagy úristen, hogyha többet kérek.

Az élet nagy iskolát ad! leckéje egy tragédia, dráma, Tegnap még valaki voltam, senki vagyok máma! Átkozott légy mostoha sors, szennyes véres bűnös kezéd Semmi mást nem lehet várni csak rosszakat tetőled?

Széjjel zúztatd ifjúságom bohó szép világát, Rámtetted a rabkölöncöt Krisztus keresztfáját!

Tele könnytől, kínos úton csörgő béklyómat húzom Ki tudja, hogy meddig bírom?

Nagypéntek, egy új nagypéntek! Húsvétot már nem remélek. Felsikolt bennem a lélek! Miért? Meddig? Vagy míg élek? Nem! én már többet nem remélek nem is kérek. Szívem az ver! Még sem élek!

A végső erőm összeszedve öklömmel A sorskereke küllőibe vágok, S a mindentől megváltó halál! Terád várok!

Potyma, 1947.

Völgyi József,
Várpalota

⁹² In: Uram... segíts haza minket...! Lägerírások, versek, fohászok, levelek, naplórészletek a sztálini lágerekből (1944–1959) a „malenikij robot” 70. évfordulójára. Ungvár–Budapest, Intermix Kiadó, 2014, 207. <http://mek.oszk.hu/13800/13830/13830.pdf> (Letöltés: 2017. 05. 10.)

GYOMA

Gyomáról is többeket elhurcoltak „malenikij robot”-ra. A deportáltak között volt Muth Ádám, egykori vasbetonszerelő. Visszaemlékezéseit csak a rendszerváltás után, 1990 januárjában merete papírra vetni. Az embertelen időszakról, a deportáltak sorsáról több mindent megtud a mai kor embere írásából. Ádám bácsi az elhurcolás idején 17 éves volt, Ilona nővére pedig 18. Következzenek visszaemlékezéseinek részletei.⁹³

1945. január 2-án kidobolták, hogy a német ajkú egyének, férfiak 16-tól 45 évig, nők 18-tól 40 éves korig 20 kg élelmiszerrel, 2 pár lábbelivel kötelesek jelentkezni, 2, maximum 3 hetes robotra a szolnoki híd helyreállítási munkálataihoz. Az akkori orosz városparancsnok ígérete szerint 3 hét után leváltanak bennünket. Ennek folytán 1945. január 2-án és 3-án 167 embert begyűjtöttek az akkori Úri kaszinó és a Tanácsháza nagytermébe. Akik önként nem jelentkeztek, a policajok érte mentek. A névsort, hogy ki adta ki, a mai napig nincs tisztázva.

1945. január 4-én reggel 7-8 óra között felpakoltak bennünket az oroszok által berendelt lovas paraszt kocsikba, és megindultunk Gyulára orosz fegyveres kíséret mellett. Mezőberénybe érve majdnem minden kikapuban síró férfiakat, nőket láttunk, akiknek a gyermekeiket, hozzátartozóikat már az előző napokban elhurcolták. [...] Már sötétedett, mire Gyulára értünk, ahol 2700-2800 ember volt begyűjtve egy katonai laktanyába, Mezőberény, Gyoma, Túrkeve, Mezőtúr, Békéscsaba, Gyula, Almáskamarás, Nagykamarás, Elek községekből, akik között nagyon sok volt a 16-17 éves gyerek.

1945. január 5-én, az esti órákban kikísértek bennünket a gyulai vasútállomásra, ahol már készen állt a marhavagonokból álló szerelvény. Egy-egy vagonba 50-60 embert betuszkoltak. Én és a nővérem, hátunkon a 20 kg-os batyuval, kéz a kézben egy vagonba kerültünk, amit, mikor beolvastak bennünket, rögtön ránk is zártak. Akkor már az idősebb férfiak mondogatták, hogy ez a vonat nem Szolnokra visz bennünket, hanem Oroszországba. 1945. január 5-én a késői órákban elindultunk arra a végzetes útra, ami meghatározta sok embernek az egész életét, már azoknak, akik túléltek. Ezzel megkezdődött egy közel 3 hetes utunk a végcélig.

1945. január 27-én 3 hetes utazás után kinyitották a vagonajtókat és közölték velünk, hogy megérkeztünk. Szigorúan sorba állítottak bennünket, és szénhegyek között megindultunk a későbbi otthonunkba, a kb. 2-2,5 km-re lévő lágérba. Megérkeztünk egy 6 db 1 emeletes palatetős épületből álló, kétszeres drótkerítéssel körülvett, a 4 sarkon magas megfigyelő őrtornyokkal, a két drótkerítés között fölösött és elgereblyézett, úgynevezett lősávval ellátott klasszikus lágérbe. A bejárat kapunál már orosz katonatisztek vártak bennünket, s külön a nőket és külön a férfiakat épületenként bekísértek a szállásra, ami már precízen el volt készítve az emeletes, fából összeeszkábált priccsekkel.

⁹³ Hack Mária közlése (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Gyomaendrőd).

Ebben a helyzetben óriási szerencsének számított, hogy a nővéremmel egyáltalán együtt maradhattunk, látva azokat a szerencsétleneket, akiket szétválasztott a sors. Az elszállásolás után sorakozót rendelték el, és a közülünk kiválasztott, oroszul jól beszélő tolmácson keresztül el akarták hitetni velünk, hogy itt jó helyünk lesz. A rendes ételmezésről, tisztálkodási lehetőségről, orvosi ellátásról emberi módon gondoskodnak, cserébe viszont keményen megszabott norma szerint kell dolgozni, mert a mielőbbi hazatérésünk záloga az előírt norma teljesítése.

Ezek után pedig kihirdették, hogy kész az ebéd... már 3 hete nem ettünk főtt ételt, nehezen vártuk, hogy ránk kerüljön a sor. Annál nagyobb meglepetés ért bennünket: a szakácsok 3 db horganyzott vödör levest tettek elébünk nagy, hosszú nyelű merőkanállal. Kaptunk csajkákat, amibe az ételt szedhettük, fejünként kb. 1 liter leves jutott. Bizony sokan nem ették meg, mert savanyított káposzta volt megfőzve egy kis faggyús margarinnal a tetején, kellően megszóva és két szelet szörnyűséges fekete kenyérnek nevezett ragacs, kb. 10 dkg.

Muth Ádám
(Gyoma)

RIZÁK ISTVÁN SZEMÉLYES OKMÁNYAI

Rizák Istvánt (Nagymuzsaly, 1931. május 1.) 1951. június 18-án az Államvédelmi Hatóság emberei Debrecenben letartóztatták és még aznap átadták a szovjet hatóságoknak. A szovjetek Beregszászra, majd az ungvári börtönbe szállították. Öt hónap vizsgálati fogság után, 1951. október 14-én hadbíróság elé állították és 25 év kényszermunkára ítélték el. A vád szerint tagja volt a Magyar Szovjetellenes Ifjúságárdának. Lembergbe (Lviv) kerül, majd továbbszállítják a Komi Autonóm Köztársaságba, ahol az Inta környéki lágerekben dolgozik. 1957-ben szabadul, november 17-én kerül haza Debrecenbe.⁹⁴

⁹⁴ Forrás: Barna Attila: *Hat és fél év a Gulágon – Rizák István emlékei*. META-95 Bt., Debrecen, é. n., 19.

Выдан 16 мая 1956 г.
Действителен
до 31 июня 1956 г.
Продлен
" " 1956 г.

УПРАВЛЕНИЕ № 388
Временный пропуск № 56
Выдан 3/к Резак С.А.
На право входа в производственную зону
с 7-00 час. до 17-00 час.
Нач. упр. Г. Сивинский

A málenkij robotra elhurcolt Rizák István tábori kilépője...

СВЕДЕНИЯ				О РАБОТЕ		
№ записи	Дата			Сведения о приеме на работу и увольнении	работу, перемещения по (с указанием причин)	На основании чего внесена запись (документ, его дата и номер)
	Год	Месяц	Число			
1	1952	II	9	Колбинский Общий трудовой стаж до поступления в Колбинский "Иммануэль" составивший 7 месяцев 16 дней. Колбинский Кривой слесарь-электрик IV разряда Общепромышленного управления Уволен по собственному желанию. Кривой слесарь-электрик IV разряда СНХ СССР № 3219 от 24 XII. 1945 г. рабочий Кривой слесарь-электрик IV разряда У. В. Наз. к Колбинский Заключенный "Колбинский "Иммануэль" Верный ОК Иммануэль.	Колбинский "Иммануэль" с 7 мес. 16 дней. "Иммануэль" Кр. 166 ^а от 19 VI. 56 Кр. 130 2 IV. 57.	
2	1957	VII	1	Колбинский Кривой слесарь-электрик IV разряда Уволен по собственному желанию. Кривой слесарь-электрик IV разряда СНХ СССР № 3219 от 24 XII. 1945 г. рабочий Кривой слесарь-электрик IV разряда У. В. Наз. к Колбинский Заключенный "Колбинский "Иммануэль" Верный ОК Иммануэль.	Колбинский "Иммануэль" с 7 мес. 16 дней. "Иммануэль" Кр. 166 ^а от 19 VI. 56 Кр. 130 2 IV. 57.	

...és munkakönyvének belső lapja

AZ ÁLDOZATOK NÉVSORA

Bács-Kiskun megye

Harta¹

Allgeier Katalin
Arnold Márton
Arnold Salamon
ifj. Arrasz András

Arrasz Anna
Arrasz Boldizsár
Baier Frigyes
Baier Henrik
Baier János,
Baier János
Baier Márton

Barth János
Barth Katalin
Barth Krisztina
Barth Péter

Bernert János
Brenner Henrik
Brenner Magdolna
Brenner Margit
Brenner Márton

Dollenstein Krisztina
Dollenstein Péter
Égel János

Égel Krisztina
Égel Magdolna
Égel Mária

Eichhammer Henrik
Eichhammer Henrikné
Énisz Henrik Albert

Énisz Katalin,
Énisz Magdolna
Énisz Margit
Énisz Mária
Énisz Márton
Énisz Salamon

Feicht Péter
Flick Henrik
Flick János
Frei András
Frei János
Frei Krisztina
Frei Márton
Frits Henrik
Frits Henrik
Frits János
Frits Katalin
Frits Margit
Frits Péter

Fröhlich András
Fröhlich Ilona
Gallé András
Gillich János

Gillich Jánosné
Gillich Margit
Gillich Márton
Gillich Salamon
Gillich Tamásné

Gottschall Henrik
Gottschall Henrikné
Gottschall Márton
Gottschall Teréz

Gröb György
Gröb Henrik
Gröb Jánosné
Gröb Katalin
Gröb Mária
Gröb Péter

Haasz Konrád
Hachbold János
Hachbold Katalin
Hachbold Márton
Hachbold Mártonné

Hársfői Márton
Hauschen Mária
Hedrich Henrikné
Hedrich János
Hedrich János
Hedrich Károly
Hedrich Mária
Hedrich Péter
Hedrich Salamon
Helfrich Salamon
Hersch Péter
Himpelmann Henrik
Himpelmann Imre
Himpelmann Magdolna

Hinkel Henrik
Hinkel Katalin
Hinkel Márton

Jákob Henrik
Jákob Mária
Juhász István
Kachstadter Márton

Kaiber Henrik
Kaiber Henrik
Kaposvári Krisztina

Kaszt János
Kaszt Péter
Kaszt Péter

Kaszt Salamon
Kékesi András
Kékesi Péter

Klamm Márton
Klamm Teréz
Klein János

Klein Jánosné
Klein Péter
Knodel Henrik
Knodel Henrik

¹ Forrás: Keresztély László, Harta, műszaki vezető főtanácsos személyes közlése.

Knodel János
Knodel János
Knodel Márton
Knodel Péter
Knodel Péter
Kohlmann Krisztina
Kolb János
Kónya Henrik
Krausz Henrik
Krausz Krisztina
Krausz Krisztina
Krausz Tamás
Kugelman Margit
Kuncz Mária
Kuncz Salamon
Kurcz Mária
Kurucz Henrik
Lehoczki Henrik
Lehoczki János
Lehoczki Kristóf
Lehoczki Mária
Lehoczki Stefán
Leitert András
Leitert András
Leitert Henrik
Leitert János
Leitert János
Leitert Mária
Leitheizer Henrik
Leitheizer János
Leitheizer János
Leitheizer Krisztina
Leitheizer Péter
Leitheizer Teréz
Liszt Mayer Péter
Ludwig Salamon
Markó Krisztina
Markó Mária
Meixner András
Mergl Anna
Molnár Krisztina
Molnár Margit
Müller András
Müller Henrik
Müller Henrik
Müller Imre

Müller János
Müller László
Müller Márton
Naftz Mária
Naftz Márton
Öhl Márton
Pfundt Krisztina
Rettiger János
Rettiger Péter
Rich József
Roth Henrik
Roth János
Roth Márton
Roth Márton
Roth Péter
Schettner Frigyes
Schettner János
Schettner Margit
Schettner Péter
Schmehl Henrik
Schmehl Henrik
Schmehl János
Schmehl János
Schmehl Katalin
Schmehl Mária
Schmehl Mátyás
Schmehl Mátyás
Schmehl Teréz
Schmidt Péter
Schmidt Salamon
Schnautigel Jánosné
Schneider Henrik
Schneider Henrikné
Schneider János
Schneider Károly
Schneider Katalin
Schneider Péter
Schuckert Krisztina
Schwarz János
Sebestyén Salamon
Stefán András
Stefán Henrikné
Stefán Kristóf
Stefán Márton
Stefán Teréz
Stefán Teréz

Stein János
Stein Magdolna
Stein Péter
Szabó András
Szűsz János
Szűsz Jánosné
Szűsz Márton
Tell Henrik
Unger Henrik
Unger Henrik
Unger Konrád
Unger Margit
Unger Margit
Unger Mária
Vejtej András
Vigh Péter
Wéber Boldizsár
Wéber Henrik
Wéber János
Wéber Jánosné
Wéber Katalin
Wéber Katalin
Wéber Katalin
Wéber Krisztina
Wéber Magdolna
Wéber Mária
Wéber Márton
Wéber Salamon
Weibel András
Wolf Henrik
Wolf János

Kunszentmiklós²

Acsai Imre
Alföldi József
Alföldi Sándor
Antal József
B.Tóth Mihály
Bajnóczi János
Balatoni András
Balla József
Bernát Gábor
Bernát István
Bernát László
Berta Gábor

Bodelay Sándor
Bognár Lajos
Bolega János
Borbély Mihály
Búcsú Mátyás
Bukovics János
Czagányi József
Czégány József
Csik János
Csörgő Ignác
Dobrai József
Duzmath János
Duzmath Zsigmond
Eifeld József
Fábián Ferenc
Faragó József
Fekete János
Géczi József
Hajdú András
Hajdu László
Hajdu Sándor
Halmi Mihály
Hegedűs István
Hegedűs Pál
Heli János
Hingyi József
Horváth László
Hörömpö Károly
ifj.Molnár István
Jász Tóth János
Jásztóth Gyula
Juhász Gergely
Juhász Imre
Juhász István
Juhász János
Juhász László
Jutkovics Béla
K. Bernáth Lajos
Kádár Károly
Kálóczi Ferenc
Kálomista Gábor
Kánisz Ignác
Kánisz László
Kánisz László
Kanyik László

Kapui Béla
Kasza István
Kaszala Imre
Kercsuly Imre
Kiss Gergely
Kiss Imre
Knul Ferenc
Kontha Gábor
Kopányi Kálmán
Kovács Ferenc
Kovács Imre
Krémér József
Kunszentmiklósi János
Leismann Pál
Lovistyek Ferenc
Mészáros Dezső
Mészáros Ferenc
Mészáros Imre
Mezei Bálint
Miklós János
Mikus Mihály
Müller Antal
Nánási Péter
Naszvadi Pál
Németh János
Novák Sándor
Orgonás Sándor
Ozlánszki Pál
Párizs András
Pék György
Pelikán Ferenc
Polánszki András
Pozsári János
Priczel Vilmos
Pusztai István
Pusztai János
Rácz Ambrus
Rácz János
Rácz Miklós
Radics Károly
Reisz Miklós
Rózsa Imre
Rupa Kálmán
Samu István

Samu József
Sebestyén Lajos
Sebestyén Zsigmond
Siroki Antal
Siroki Sándor
Somodi József
Sonkoly Károly
Stirczula Gyula
Stróbli László
Sutus János
Szabados Sándor
Szappanos Bálint
Szappanos Ferenc
Szappanos Imre
Szappanos László
Szomora Zoltán
Szórádi László
Szórádi László
Sztójka Róbert
Szula Ferenc
Szűcs József
Szűcs László
T. Rác Albert
Tábori Ferenc
Takács István
Takács János
Takács Kálmán
Takács Pál
Tankó Miklós
Tenke András
Tóth Béla
Tóth Imre
Tóth István
Tóth István
Tóth József
Tóth Sándor
Török Imre
Varga Lajos
Vass Gábor
Vass Gábor
Virág András
Vörös László
Zátrók Ferenc
Zátrók László

² Forrás: Horváth Pálma városüzemeltetési ügyintéző (Kunszentmiklósi Polgármesteri Hivatal) személyes közlése.

Baranya megye

Babarc³

Ahmann Menyhért
Baches János
Baszler Erzsébet
Beck János
Beck Mária
Bergenröder Anna
Blandl József
Blandl Józsefné
Blandl Margit
Blum Ádám
Blum István
Blum Mária
Blum Péter
Brachman György
Brachman Hermína
Brachman József
Brachmann György
Brachmann József
Brachmann József
Brachmann Márton
Bucker Károlyné
Busz Katalin
Busz Margit
Gayer Terézia
Göbel Anna
Grosch Károly
Harich Margit
Hendinger János
Hendinger Terézia
Hendinger Terézia
Hergenröder János
Hergenröder József
Hermann Ádám
Hermann Ádám
Heumüller Ádám
Hohmann József
Jägl György
Kaiser Mária
Kertász Mária

Kirsching János
Kirsching Márton
Kräner Éva
Kresz Margit
Márkesz István
Mertes Margit
Mertes Mária
Mertes Mária
Mutzhausz Károly
Petrovics József
Pfeiffer Borbála
Polcs Ferenc
Rochner János
Ruppert József
Rürich Margit
Schäffer Ferenc
Schibelhuth György
Schiebelhut Ferenc
Schiebelhut György
Schiszler Ferenc
Schubert Ferenc
Schum János
Schum Terézia
Simon Ferenc
Simon Ferenc
Spitzer Károly
Stang József
Stang Mária
Stang Terézia
Straub Ádám
Straub József
Treitz Albert
Treitz Katalin
Treitz Márton
Treitz Regina
Treitz Regina
Trischler Margit
Trost Rudolf
Troszt Rezső
Troszt Sebestyén

Werner Erzsébet
Werner József

Endrőc⁴

Balogh Imréné
szül. Kuszinger Katalin
Beck János
Eller Mátyásné
szül. Studinger Julianna
Litter Istvánné
szül. Hoffman Mária
Litter Istvánné
szül. Kálmán Rozália
Malek Istvánné
szül. Pitz Julianna
Muthig István
Pitz György
Pitz Györgyné
szül. Nett Erzsébet
Pitz József
Studinger Mátyás
id. Topp István
ifj. Topp István
Schlichter Istvánné
szül. Mudig Rozália
Schneider Pálné
szül. Studinger Regina

Gödre⁵

Baumhagl Erzsébet
Baumhagl Mártonné
Beck András
Beck József
Beck Mária
Beck Mártonné
Bitto Ágnes
Blumenschein József
Blumenschein Józsefné
Czilják József

Czorn Erzsébet
Cseteli Mártonné
Daum András
Daum Mártonné
Engersbach Teréz
Fetzer Antal
Fetzer Antalné
Franczke Jánosné
Gungl Borbála
Gungl Katalin
Haberstroh Franciska
Hartmann Ferenc
Hell Anna
Herger Borbála
Hirth Erzsébet
Hirth Teréz
Hopp Katalin
Jung Borbála
Kohner György
Kiefer Mihályné
Klaus Anna
Klaus Mária
Klotz János
Kreninger Ferenc
Kugl Istvánné
Kuhl Magdolna
Landl Antalné
Lechert Jánosné
Maier Mária
Meződi Antal
Pappert Ádám
Pappert József
Pfundstein Ferenc
Rathgeber János

Rausch Henrik
Reiter Katalin
Ripl Anna
Roth József
Roth Katalin
Schaff Mária
Schaff Péter
Schiller Józsefné
Schlut Margit
Schlut Teréz
Schmidt Mártonné
Schneider Lőrinc
Schön Ferenc
Schranko Katalin
Schreck Mártonné
Schreiber Teréz
Stagl Mária
Stier Mária
Streitenberger Borbála
Streitenberger György
Szauter Mária
Tóth Borbála

Teklafalva⁶

id. Aschenbrenner István
ifj. Aschenbrenner István
Auguszt Ferencné
Balázs Józsefné
Czink György
Czink János
Czink Józsefné
Czolk József
Egréder Anna

Egréder József
Gebauer István
Gebauer Istvánné
Haugert Mária
Heizler Józsefné
Heizler József
Heim Károly
Hirt Teréz
Hubert Szepi
Keller János
Kempf György
Koller Leonárd
Kriszt János
Knéz András
Knéz Andrásné
Knéz Etel
Knéz Mária
Kriszt Mihályné
Landl Anna
Landl György
Landl Mária
Lempel Miklós
Peidl György
Pohnert István
Somos János
Somos Keresztély
Szalai Hermína
Szohr Antalné
Sztraka József
Vágner Regina
Véber Józsefné
Véber Jánosné
Vengert Ferencné
Zeidl János

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Edelény⁷

Antal Gyuláné
Bok Anna
Bok Erzsébet
Bok Margit
Éder Erzsébet

Éder Józsefné
Starsi Józsefné
Suszter Erzsébet
Székely Rudolfné
Wolf Blanka
Wolf Gizella
Antal Gyula

Baricska Pál
Bok István
Bok József
Csepcsényi Béla
Éder Károly
Friedler Ferenc
Géber Sándor

³ Forrás: Babarci Plébániahivatal; az áldozatok nevét feljegyezte Sarlós (Schlachter) Ferenc esperes.

⁴ Forrás: Éder József Jánosné endrőci polgármester személyes közlése.

⁵ Forrás: Gruber Marianna (Gödre) személyes közlése.

⁶ Forrás: Horváth György teklafulai polgármester személyes közlése.

⁷ Forrás: Száz Anett pályázati referens (Edelényi Közös Önkormányzati Hivatal) személyes közlése.

Hodossy Gyula
Hodossy Károly
Hodossy Sándor
Kaposváry Dezső
Kaposváry József
Kilner János
Kollár Dezső
Marsi Lajos
Melher István
id. Montágh István
ifj. Montágh István
Stark Lajos
Stark Sándor
Stíber Lajos
Szász István
Szász Pál
Szesze András
Székely Rudolf
Tuzár József
Vágó Géza
Vincze Gábor
dr. Zémann Imre

Sárospatak⁸

Bányai Anna
Baumgartner István
Baumgartner Katalin
Bichi Erzsébet
Blanár Józsefné
Blascsak János
Bodnár Lászlóné
Boós Ferenc
Braun András
Braun András
Braun Anna
Braun János
Braun János
Braun Jánosné
Braun József
Braun József
Braun Katalin
Braun Mária
Csanádi János
Csanádi Mária
Espák János
Espák János

Feigel Boldizsár
Feigel Margit
Felső István
Felső János
Fischer István
Fischer József
Fischinger Mária
Harmatos Józsefné
Frikker Anna
Frikker József
Frikker Mária
Frikker Mária
Frikker Vince
Göttli Fülöp
Göttli Mihályné
Götz Anna
Götz Anna
Götz Anna
Götz Antal
Götz Franciska
Götz István
Götz István
Götz János
Götz János
Götz Jánosné
Götz József
Götz József
Götz László
Götz Margit
Götz Mária
Götz Mária
Götz Mária
Götz Pál
Hajdu Jánosné
Harmatos József
Hoffmann Antal
Hoffmann Ferenc
Hoffmann György
Hoffmann Ilona
Hoffmann János
Hoffmann János
Hoffmann János
Hoffmann József
Hoffmann Magdolna
Csordás Györgyné
Hoffmann Mártonné

Hoffmann Mária
Göncfalvi Antalné
Hoffmann Mátyás
Hoffmann Mátyás
Hoffmann Mihály
Hoffmann Vendel
Hutka Józsefné
Hutka Vendel
Joósz József
Kerchner János
Kerchner Jánosné
Kerchner József
Kerchner József
Kerchner Katalin
Kerchner Margit
Kerli Erzsébet
Királyhegyi János
Kiss Mária
Klima János
Klima Júlia
Koczák Andrásné
Kovács Béla
Leitner Erzsébet
Leitner Ferencné
Leitner Mária
Matisz Antal
Matisz Erzsébet
Matisz Éva
Matisz Frigyes
Matisz Ilona
Matisz István
Matisz Jánosné
Matisz József
Matisz Mária
Matisz Mihály
Matisz Vendel
Molnár Jánosné
Molnár Károlyné
Naár Boldizsár
Naár István
Naár János
Naár János
Naár János
Naár József
Naár József
Naár József
Naár József
Naár Józsefné

Naár Vendel
Naár Vendel
Nádasi Bálintné
Nagy Erzsébet
Nagy Mária
Poósch György
Rák Anna
Rák Antal
Rák Antal
Rák Boldizsár
Rák Erzsébet
Rák Györgyné
Rák Ignác
Rák Ignác
Rák Ignác
Rák János
Rák Jánosné
Rák József
Rögler Mihály
Schmied Erzsébet
Rostás Jánosné
Solymosi Anna
Spala Istvánné
Stumpf Andrásné
Stumpf Andrásné
Stumpf Anna
Stumpf Antal
Stumpf Antal
Stumpf Antalné
Stumpf Erzsébet
Pacsuta Józsefné
Stumpf Flórián
Stumpf Flórián
Stumpf Flórián
Stumpf Flóriánné
Stumpf Frigyes
Stumpf István
Stumpf János
Stumpf János
Stumpf János
Stumpf Jánosné
Stumpf Jánosné
Stumpf Jánosné
Stumpf Jánosné
Stumpf Jánosné
Stumpf Józsefné
Stumpf Katalin

Stumpf Katalin
Hoffmann Jánosné
Stumpf Lászlóné
Stumpf Mária
Stumpf Mária
Stumpf Mihály
Stumpf Mihályné
Stumpf Rozália
Sütő Ferencné
Szemán Péterné
Ulimájer Antal
Ulimájer János
Winkler József
Winkler Józsefné
Zselenkó Józsefné

Szerencs⁹

Bikki Terézia
Bodó Pál
Böhm Erzsébet
Búza Lajosné
Czimmer Júlia
Czinke István
Dési Pálné
özv. Detki Józsefné
Elek Józsefné
Ferenczi Julianna
Fejes Ferenc
Führer Géza
Führer József
Herman Pál
Hoffmann Erzsébet
Jakab János
Jakab Vera
Jakab Ilona
Josefovits Julianna
Keilbach Ferenc
Keilbach Anna
Krupla Ilona
Krupla Erzsébet
Kristóf József
Kristóf János
Langveil Pál
Lefler József

Lekner Irén
Lekner Erzsébet
Lekner Istvánné
Lekner Magdolna
Magda György
Merk Zoltánné
Örkényi Ilona
Poncsuhár Ferenc
Poncsuhár Ferencné
Pöltendi István
Pusztai Margit
Reszler János
Ringer István
Ringer Istvánné
Ringer András
Schmella Rudolf
id. Stajz István
ifj. Stajz István
Sloszár Irén
Soltész András
Soltész Andrásné
Soltész Bálint
Sóvári János
Stéh Erzsébet
Smuczer Piroska
Siebenstich Ilona
Siebenstich Irén
Sproch József
Szeibert Ilona
Szeibert Istvánné
Szeibert Józsefné
Szepesi János
Szepesi Jánosné
Szerednyei János
Ugrin Erzsébet
Ugrin István
Üzelmann Ferenc
id. Üzelman József
Üzelman Józsefné
ifj. Üzelman József
Varsocki Erzsébet
Wenger Jenő
Zimmer Jánosné
Zimmer Júlia
Zimstick Ilona

⁸ Forrás: Vighné Fehérvári Zsuzsanna (Sárospatak) személyes közlése.

⁹ Forrás: Árvay Attila (Szerencs Város Német Nemzetiségi Önkormányzatának elnöke) személyes közlése.

Ond¹⁰

Apjok Erzsébet
Apjok Jolán
Balázs István
Barna Ilona
Dajka Rozália
Dajka Erzsébet
Földvári Borbála
Földvári Júlianna
Feksz Jolán
Flakk Ilona
Gál Béla
Gál Eszter
Géczi János
Hubay Miklós
Horváth Borbála
Hódos Jolán
Iván Eszter
Jancsik Sándor
Kovács Jolán
Lang Lajos
Mikulecz Erzsébet
Maczkó Julianna
Majoros János
Majoros Sámuel
Makkai György

Mikulecz Ernő
Nagy János
Nagy Veronika
Neubeller András
Neubeller Aranka
Neubeller Borbála
Pásztor Erzsébet
Pócs Ilona
Perecsi Jolán
Papp Erzsébet
Pusztai Margit
Rácz Emma
Róth András
Séllei Erzsébet
Soltész Etelka
Stark Zsuzsanna
Sztók János
Szűk József
Szűcs István
Tóth Ilona
Tóth Imre
Zentai Miklós

Taktabáj¹¹

Bárnyik Gyula
Bárnyik László

Begre József
Bozsvai László
Debreceni József
Husztai Lajos
Kamarás József
Kékedi Imre
Kékedi Jolán
Kiss István
Kicsi Ferenc
Koloszi Borbála
Luther László
Magyar Julianna
Mile István
Mile Sándor
Nagy Zoltán
Német Dávid
Németh László
Osváth Zoltán
Polinkai Benjámin
Porkoláb Dávid
Rácz Mihály
Szalai Erzsébet
Szaniszló Julianna
Szabó Sándor
Szőke András

Braun Mihály
Braun Mihály
Braun Sándor
Braun Zsuzsanna /
Buza Józsefné
Brücher Márton
Dévanszky Mária
Eiler Ádám
Eiler Erzsébet
Eiler Imre
Eiler László
Eiler Zsuzsanna
Erdei Erzsébet

Beinschróth Márton
Beinschróth Mihály
Beinschróth Mihály
Beinschróth Róza
Bodrogi András
Brandt József
Brandt Mária
Brandt Márton
Braun Erzsébet
Szilágyi Albertné
Braun Eszter
Braun Márton
Braun Márton

Fekete József
Fekete Róza
Fridrich Ferenc
Fridrich Márton
Haibach Ádám
Haibach Ádám Péter
Haibach Dániel
Haibach Gyula
Haibach Ilona
Haibach József
Haibach Márton
Haibach Márton
Haibach Róza
Hainfahrt Márton
Heinfahrt Irén /
Iványi Gergelyné
Heinfahrt Mária /
Susánszki Mihályné
Heinfahrt Márton
Heinfahrt Mihály
Herter Ádám
Herter Gyula
Herter Ilona
Herter Imre
Herter József
Herter Magdolna
Herter Márton
Hoffmann Zsuzsanna /
Bohráth Vincéné
ifj. Joó Gábor
Joó Magdolna
Joó Pirooska
Karbiner Mária
Karl Ádám
Kéri Róza (Stegmayer)
Solymosi Ferencné
Kiss András
Kiss Imre
ifj. Kiss István
Kiss Lajos
Kiss Márton
Klein József
Klein Julianna
Klein Mária
Klein Mihály
Kollmann Erzsébet
Kovács Imre
Köhler Ádám
ifj. Köhler Ádám (1924)

Köhler Mihály
Köszl Ottó
Krausz Márton
Krämmer György
Kreisz Imre
Kretschmaier Gusztáv
Kurtz József
Kurtz Mihály
Lehóczki Ádám
Lehóczki Mária
Lehóczki Mihály
Lehóczki Katalin
Luczi Anna Mária
Maász András
Maász Mária /
Bohák Jánosné
Malatinszki László
Maléth Márton
Maléth Mártonné /
Simon Ilona
Melicher Gyula
Mercz Béla
Mercz Géza
Mester József
Molnár Elek
Muth Ádám
Muth Ilona
Nagy Dezső
Nagy Ilona
F. Nagy Lajos
Nun Mária
Pájer József
Pájer Mihály
Pécs Mihály
Pfeiffer György
Pfeiffer Mária
Pfeiffer Márton
Piltz József
Renner Mihály
Roósz Ádám
Salgó Erzsébet /
Eiler Lászlóné
Sallai Mária
Sáfrí Erzsébet
Sánta Imre
Sánta Imréné /
Bánhegyi Pirooska
Schmidt Mária
Schmidt Péter

Schramm Ilona /
Krämmer Györgyné
Schramm József
Schubkégel Ádám
Schubkégel József
Schubkégel Magdolna
Schubkégel Márton
Schubkégel Mihály
Schwalm Magdolna
Schwalm Márton
Schwalm Mihály
Solymosi /Stegmayer/ Ferenc
Stegmayer Lajos
Stegmayer Róza
Szendrei Mihály
Urbancsek Ádám
Völgyi Anna
Völgyi Irén
Wagner Ádám
Wagner József
ifj. Wagner Márton
Wallner Zsuzsanna /
Molnár Elekné
Weigert Etelka
Weigert Irén
Weigert József
Weigert Lajos
Weigert Margit
Weigert Márton
Weigert Mihály
Weigert Mihály
Weigert Vilma
Winkler Gyula
Winter Ádám
Winter Mária
Wolf András
Wolf Ádám
Wolf Dániel
Wolf Erzsébet /
Szántó Józsefné
Wolf Erzsébet
Wolf József
Wolf József
Wolf Lajos
Wolf Mária
ifj. Wolf Márton
Wolf Mihály
Zémann Zoltán
ifj. Zémann Zoltán

Békés megye

Gyoma¹²

Deportáltak

Ailer Magdolna
Ailer Mihály
Bartolf Sándor
Báder János
ifj. Beinschróth Ádám
Beinschróth Ádám
Beinschróth Ádám
Beinschróth Dániel
Beinschróth József

¹⁰ Forrás: Árvay Attila (Szerencs Város Német Nemzetiségi Önkormányzatának elnöke) személyes közlése.

¹¹ Forrás: Virág Zoltánné polgármester (Taktabáj) személyes közlése.

¹² Forrás: Hack Mária (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Gyomaendrőd) személyes közlése.

Akik idegen földben nyugszanak

Ailer Mihály
Bartolf Sándor
Beinschróth Ádám
Beinschróth Dániel
Bodrogi András
Braun Márton
Braun Mihály
Braun Zsuzsanna
Eiler Ádám
Eiler Erzsébet
Haibach Ádám
Haibach József
Herter Imre
Herter József
Joó Gábor

Kiss Márton
Kovács Imre
Köhler Ádám
Köszl Ottó
Krausz Márton
Kretschmaier Gusztáv
Lehóczki Ádám
Lehóczki Katalin
Lehóczki Mihály
Melicher Gyula
Muth Ilona
Nagy Dezső
Páyer József
Pécs Mihály
Schramm József

Schubkégel József
Schubkégel Mihály
Szendrei Mihály
Urbansek Ádám
Wagner Ádám
Wagner József
Weigert József
Weigert Vilma
Winkler Gyula
Winter Ádám
Winter Mária
Wolf Ádám
ifj. Wolf József
Wolf József.

Heves megye

Kisnána¹³

Bíró József
Bíró Sándor
Belkovics István
Borsos Sándor
Csízik Pál
Csík József
Golyán Pál
Hadobás Sándor
Jurecska József

Kernács János
Kohajda Ferenc
Kohajda István
Kovács Ferenc
Kozák János
Krizsó János
Kurtulik István
Lakatos István
Lakatos János
Lakatos László

Lizák Ferenc
Lőrinc János
Safranka István
Safranka József
Sztancsik István
Tóth István
Tóth Sándor
Váradai Béla
Varga József
Zvara Ferenc

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Kötelek¹⁴

Elhurcolt civilek

Bene István
Bene József
Berényi István

Bodor József
Bózsó Ferenc
Bózsó Ferenc
Bózsó István
Bózsó István
Bózsó István
Bózsó István
Bózsó Kálmán

Bózsó Kálmán
Csapláros János
Csík György
Csikós István
Csikós József
Csontos György
Csurdi Mihály

¹³ Forrás: Krizsóné Kakuk Éva könyvtáros (Kisnána) személyes közlése.

¹⁴ Forrás: Dr. Holló József GESZ-vezető (Kötelek Községi Önkormányzat Gazdasági Ellátó Szervezet) személyes közlése.

Egyed Ferenc
Egyed Imre
Egyed Károly
Egyed Lajos
Egyed Mátyás
Egyed Zoltán
Fazekas Pál
Földes Ferenc
Földes Imre
Földes István
Földvári Mátyás
Garaguly Sándor
Gál Albert
Gödér Imre

Hajnal Béla
Horváth Illés
Horváth Mihály
Katona István
Kálmán István
Király Mihály
Kis György János
Kovács József
Lévai József
Lovász Ferenc
Lovász József
Lovász Lajos
Márkus Lajos

Nagy András
Nagy Imre
Nagy László
Pálinkó János
Póta Ferenc
Sinka József
Szabó Károly
Szabó László
Takács Győző
Tóth Károly
Tóth Lajos
Ungvári Károly
Vékás Gergely

A II. világháború kőteleki katona áldozatai

Bazsó Károly
Bocsó Imre
Bozóki János
Bozsó Imre
Bozsó Péter
Csánki János
Egyed Gáspár Menyhért
Egyed István
Egyed József
Egyed Lajos

Egyed Lajos
Földes Lajos
Göcő Imre
Gödér Mátyás
Jerkovics József
Kádár János
Kálmán István
dr. Kerényi Dezső
Kovolács János
Lesták Ferenc

Lovász Péter
Márkus Imre
Pongrácz János
Szabados Kálmán
Szabó Albert
Táncos Alajos
Tóth Imre
Ungvári János
Varga István
Vereb István

Nógrád megye

Szendehely¹⁵

Altsach András
Altsach Andrásné
Altsach Magdolna
Bach Anna
Bach Anna
Bach Borbála
Bach Borbála
Bach Erzsébet
Bach Erzsébet
Bach Erzsébet
Bach Erzsébet
Bach István
Bach János

Bach József
Bach József
Bach Mária
Bach Mária
Bonafert István
Bonafert József
Bonafert Mária
Endrész Antalné
Endrész Jakab
Endrész János
Endrész József
Endrész József
Endrész Magdolna
Gáspár János

Genzelman Erzsébet
Genzelman Ferenc
German Anna
German Anna
German Anna
German Antal subí
German Erzsébet
German György
German György
German Jakab
German Magdolna
German Magdolna
German Marianna
German Mihály

¹⁵ Forrás: Altsach Ignác polgármester (Szendehely) személyes közlése.

Grausmann János
Haffner Magdolna
Hanzlik Mária
Hauck Erzsébet
Hauck Jánosné
Horváth János
Jakal József
Jakal Magdolna
Kher Erzsébet
Kollár Magdolna
Kollár Mihály
Krauszmann András
Krauszmann József
Löffler Marianna
Menich György
Menich Mátyás
Menich Mátyás
Menich Mihály
Neumann Anna
Neumann János
Neumann Mihály

Neumann Mihály
Ogel Magdolna
Ogl Anna
Ogl Erzsébet
Ogl György
Ogl Magdolna
Ogl Mária
Ogl Mária
Ogl Mátyás
Óvári (Ogl) Erzsébet
Rakotta János
Rottenbacher György
Rottenbacher Jakab
Rottenbacher Jakab
Rottenbacher János
Rottenbacher János
Schlenk Anna
Schlenk Mária
Schmidt Anna
Schmittinger Erzsébet
Szegner András

Szegner Erzsébet
Szegner Jakab
Szegner József
Szegner Magdolna
Szegner Magdolna
Virringer (Várnai) János
Virringer Erzsébet
Virringer Erzsébet
Virringer Erzsébet
Virringer György
Virringer Jakab
Virringer János
Virringer János
Virringer János
Virringer János
Virringer János binder
VirringerKatalin
Virringer Mária
Záhorszki János
Záhorszki József
Záhorszki Mihály

Nikischer Antal
Nikischer Gusztáv
Nikischer István
Nyitrai János
Pierer Ede
Pierer István
Pierer Tibor
Poldauf Mária
Rixer Géza
Rixer Józsa
Rixer József
Rixer Rezső
Rixer Róbert
Scheili Kálmán
Schilt Valéria
Schuppauer Ádám
Siklósi Kálmán
Wiedermann Ferenc
Wiedermann Gyula
Wiedermann János
Wiesner Erzsébet
Wiesner János
Wiesner Margit
Wóhl Jakab
Wóhl Mihály
Zengő József
Zsigmond József

Potrogya István
Sági János
Sinka Ferenc
Somosvári József
Varró József

Tápiószele¹⁸

Ali Lajos
Árvai József
Czakó Béla
ifj. Dabis Mihály
Frank Sándor
Hajdu Mihály
Huzsvár Pál
Kalacsi Illés
Kas Vendel
Lázók István
Ledacs János
Makai Ferenc
Szobotka József
Orvos Pál
Rácz Sándor
Récsi Mihály
Turi Pál
Urbán Károly
Visnyei Mihály

Fajth Erzsébet
Fajth Ferenc
Fajth György
Fajth György
Fajth Györgyné
Fajth István
Fajth József
Fajth József
Fajth József
Fajth Lipót
Fajth Mátyás
Fajth Mihály
Fajth Mihály
Fajth Mihály
Fajth Mihály
Fajth Pál
Fajth Pálné
Fajth Rozália
Farkas Péter
Gergely Ferenc
Gergely Lőrinc
Herman Antal
Herman Antal
Herman János
Herman János
Herman János
Herman József
Herman Katalin
Herman Mihály
Hess Imre
Hornyák György
Horváth János
Hümpfner Pál
Kaldeneker András
Kaldeneker András
Kaldeneker György
Kaldeneker Györgyné
Kaldeneker Jakab
Kaldeneker János
Kaldeneker János
Kaldeneker József
Kaldeneker József
Kaldeneker Józsefné

Tápiógyörgye¹⁷

Barna István
Balázs László
Bene József
Bolgár János
Dömök András
Gál János
Juhász Béla
Koperneczki István
Ladányi Géza
Ladányi István
Lévai István
Megyes János
Miskolczi Béla
Petró János

Újhartyán¹⁹

Abonyi János
Arlát János
Arlát Pál
Arláth Mártonné
Assenbrenner Márton
Assenbrenner Mihály
Assenbrenner Sebestyén
Balázs Mária
Bartuszek György
Bekker Györgyné
Bekker József
Bekker Pál
Cumpf Anna
Cumpf Mária

¹⁷ Forrás: Németh Csaba: Emléktábla-avatás a málenkij robot helyi áldozatainak tiszteletére. Tápiógyörgyei Faliújság, 2011. decemberi szám.

¹⁸ Forrás: Vállaji Ottóné elnök (Együttműködő Közösségformáló Egyesület, Tápiószele) személyes közlése.

¹⁹ Forrás: Lauter Antal (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Újhartyán) személyes közlése.

Pest megye

Kisraros¹⁶

Bajai (Beja) János
Bányai Gabriella
Bányai István
Bauer Erzsébet
Bauer Teréz
Beja István
Beja Teréz
Bonifert István
Chovan István
Éberli János
Éberli Margit
Emmer József
Flamich Károly
Forró Imre
Hallinger Ádám
Herth Gizella
Herth Teréz
Hock Ilona

Hock István
Hock József
Hoffmann Ferenc
Hoffmann József
Kisraro István
Koch János
Koch József
Koch József
Koch Teréz
Konrád Antal
Krebsz Antal
Krebsz Béla
Krebsz Ede
Krebsz Vilmos
Liebhardt Ferenc
Liebhardt József
Liebhardt Vilma
Meiningner Erzsébet
Meiningner Irma
Meiningner Károly

Mester József
Miskolci Ferenc
Mohr Béla
Mohr János
Mohr Tibor
Müller Béla
Müller János
Müller Mária
Müller Róza
Müller Veronika
Nádasi (Néder) Erzsébet
Nádasi (Néder) József
Néder Erzsébet
Néder Margit
Néder Mária
Néder Veronika
Neubauer Antal
Neubauer Erzsébet
Neubauer Rudolf
Neuburger Károly

¹⁶ Forrás: Dr. Dabóczi Ákosgyűjteményvezető, titkár (Kisraro Sváb Muzeális Gyűjtemény, Kisraro Falu-múzeum Alapítvány) személyes közlése.

Kaldenekker Lőrinc
Kaldenekker Mihály
Kaldenekker Pál
Kaldenekker Rozália
Kaldenekker Teréz
Keindl Ádám
Keindl István
Keindl János
Keindl József
Keindl Magdolna
Keindl Márton
Kerekes Borbála
Kleineisel Borbála
Kleineisel György
Kleineisel Ignác
Kleineisel István
Kleineisel János
Kleineisel János
Kleineisel József
Kleineisel Pál
Klemensz István
Komjáti István
Komjáti József
Kucsera János
Kulima József
Lang Benő
Lang István
Lang István
Lang Pál
Lang Péter
Lang Péter
Lauter György
Lauter József
Lauter József
Lauter Pál
Macskó István
Majer Jakab
Ménich György
Ménich Ilona
Ménich István
Ménich István
Ménich Lipót
Ménich Pál
Metzger Mária
Monger József
Opóczki István

Pados János
Pekker István
Pekker Józsefné
Petrányi Tamás
Rajs Pál
Rizmajer György
Rizmajer Mátyás
Rizmajer Mátyás
Rizmajer Mihály
Rizmajer Pál
Ruttersmid András
Ruttersmid István
Ruttersmid János
Ruttersmid Sebestyén
Schenk György
Schenk József
Schenk Mária
Schenk Mihály
Schmauder György
Schmauder József
Schulcz Mihály
Serfel József
Stegner János
Strupka György
Strupka József
Surman Antal
Surman Erzsébet
Surman György
Surman György
Surman Ilona
Surman István
Surman Lipót
Surman Márton
Surman Pál
Svébis András
Svébis Antal
Svébis István
Svébis István
Svébis János
Svébis Lénárd
Svébis Mária
Svébis Márton
Svébis Mátyás
Svébis Mihály
Svébis Pál
Svébis Rozália

Szaller József
Szaller Pál
Szeidenleder István
Szolnoki István
Szolnoki Józsefné
Sztancsik István
Telepóczki Józsefné
Telepóczki Pálné
Tomona János
Tóth János
Tóth Józsefné
Tunner István
Tunner István
Tunner József
Tunner József
Turcsányi János
Turcsányi József
Újvári István

Vácrátót²⁰

Balázs Mihály
Dinka József
Gulyás János
Juhász János
Kirchhofer Ádám
Lukács János
Mészáros János
Száz Ferenc
Szlonkai József
Wildmann Ferenc
Wildmann Terézia

Vecsés²¹

Abander Antal
Abander Ferenc
Abander Ignác
Abander Nándor
Abander Róza
Abander Tamás
Allmann József
Almesbergers Sándor
Anderle Tamás
Árvai Pál
Augusztin József

Balogh Márton
Baumgartner Istvánné
Bayer Anna
Bayer Antal
Bayer Ferenc
Bayer Ignác
Bayer János
Bayer József
Bayer Katalin
Bayer Mihály
Bayer Teréz
Becker Antal
Becker János
Becker Józsefné
Becker Lőrinc
ifj. Becker Lőrinc
Becker Sándor
Becker Tamás
ifj. Beke Béla
Berger András
Berger Éva
Berger Éva
Brunner Nándorné
Berger Ignác
Berger János
Berger József
Bicskei János
Bíró Ferenc
Boda József
Bódi Pál
Bodnár Endréné
Bodor Mihály
Boros Bálint
Böckl Jánosné
Dax Anna
Böckl Lőrinc
Böckl Lőrincné
Dein Erzsébet
Brunner Mátyás
Brunner Nándor
Brunner Nándor
Brünner Nándorné
Burst József
Chósz Judit
Csanádi Sándor
Csapó István
Csonka Jenő
Dachs Márton
Dalnoki Ferenc

Dax Ferenc
Dein Antal
Dein János
Dein János
Dein József
Dein Mihály
Dein Róza
Dobrovitz István
Dobrovitz János
Dobrovitz József
Eizen Ignác
Eizen István
Eizen János
Eizen József
Eizen József
Eizen Mihály
Farkas Lajos
Farkas László
Fazekas János
Feit József
Feith Ferenc
Félix Károly
Fieder Ferenc
Fieder József
Fischer Mátyás
Fischer Nándorné
Herr Katalin
Fodor Béla
Frankhauser János
Frühwirth Adam
Frühwirth Antal
Frühwirth Ignác
Frühwirth Ignác
Frühwirth István
Frühwirth István
Frühwirth János
Frühwirth János
Frühwirth János
Frühwirth József
Frühwirth József
Frühwirth József
Frühwirth József
Frühwirth Róza
Frühwirth Teréz
Geda József
Geringer
Gönczö András
Gvatt Anna
Gvatt Gabriella

Gyalog Menyhért
Hackl Antal
Hanek Sándor
Hartmann Ádám
Hartmann Ferenc
Hartmann Ferenc
Hegyesalmi László
Heidl József
Heim Katalin
Bácskai Jánosné
Hercz József
Hercz József
Hercz Pál
Herr Antal
Herr Mátyás
Herr Mihály
Horn János
Kaári Ferenc
Kaári József
Kaldenecker Lőrinc
Kaltenecker Nándor
Kancsár Ferenc
Kancsár Márton
Kári István
Kári Márton
Kauremszki József
Kauremszki Nándor
Kellner Anna
Dobrovitz Györgyné
Kellner János
Kellner János
Kellner József
Kellner József
Kellner Sebő
Kellner Tamás
Kovács Gábor
Kovács István
Kovács József
Kranzinger József
Krausz Boldizsár
Krausz István
Krausz István
Krausz József
Krausz József
Krausz József
Krausz Mária
Zehetmayer Istvánné
Krausz Mátyás
Krausz Nándor

²⁰ Forrás: Matyó Anikó aljegyző (Vácrátót Községi Önkormányzat) személyes közlése.

²¹ Forrás: Tófalvi Mónika elnök (Vecsés Város Német Nemzetiségi Önkormányzat) személyes közlése.

Krausz Nándorné	Misztl Lőrinc	Stark József
Krausz Róza	Misztl Mátyás	Stász Ádám
Wirth Jánosné	Mohr Mihály Nagymaros	Stász Anna
Kravec Ferenc	Molnár Ferenc	Stász József
Kravez István	Monger József	Stász József
Krizinger Antal	Monger József	Stász Márton
Krizinger István	Monger Mihály	Stiller János
Krizinger Magdolna Mezőfiné	Monger Nándor	Stiller János
Krizinger Mátyás	Monger Tamás	Stiller József
Krizinger Mátyás	Mózer János	Stiller József
Kuni Mátyás	Mózer Márton	Stiller Kálmán
Kunszt István	Mózer Mihály	Stiller Mária
Ladoniczki Mihály	Muhr János	Stiller Mihály
Lauter János	Müller Vilmos	Strohmayr István
Lauter Nándorné	Németh István	Strohmayr János
Uitz Róza	Németh Lajos	Strohmayr János
Leé János	Neubauer István	Strohmayr József
Leé János	Nyilas János	Strohmayr József
Leé József	Osztertag József	Strohmayr Magdolna
Leéb Béla	Paár Ede	Kunsztné
Leimeter Adám	Palotai Ferencné	Strohmayr Mária
Leimeter Gyula	Pápai Iván	Galántainé
Leimeter János	Parák János	Strohmayr Márton
Leimeter József	Plattner Erzsébet	Strohmayr Tamás
Leimeter József	Pum Rudolfné	Szabó László
Leimeter Mihály	Plattner József	Szalontai János
Leimeter Nándor	Plattner Mihály	Szegvári János
Liebe Ádám	Pohl Antal	Szeidenléder István
Liebe István	Pohl József	Szekeres András
Liebe János	Polyovka József	Szeremet Gyula
Liebe Márton	Polyovka Józsefné	Szieber Éva
Liebe Márton	Krausz Róza	Simon Mátyásné
Liebe Márton	Polyovka Mária	Szieber István
Liebe Mátyás	Pröbsztl József	Szieber János
Lőrinci József	Pröbsztl Nándor	Szieber János
Máder János	Rézner	Szieber Mihály
Máder Katalin	Rézner Teréz	Szieber Nándor
Matheisz Ferenc	Ritz Lajos	Szlivka Ferenc
Matheisz Flórián	Rudolf Ferenc	Szlivka Tibor
Matheisz István	Rump Károly Rumpf	Szopper Boldizsár
Matheisz János	Schiller József	Szopper József
Matheisz János	Schiller Mihály	Szopper Márton
Matheisz Mária	Schmidt István	Tagscherer Ádám
Máder Jánosné	Schwan Pál	Tagscherer József
Matheisz Mária	Simon Béla	Tagscherer Mária
Mohr Mihályné	Simon Gusztáv	Dax Ferencné
Matheisz Márton	Simon Mátyásné	Tagscherer Mátyás
Mayer István	Stark Ádám	Tagscherer Nándor kitelepítve
Mészáros László	Stark József	

Tagscherer Tamás
Teichter Ignác
Teichter János
Teichter János
Teichter Jánosné
Dobrovitz Anna
Teichter Mátyás
Thallmayer Ferenc
Tóth László
Trautmann János
Uitz József
Uitz Márton
Uitz Márton

Uitz Pál
Vagyotszki Antal
Veszperényi Károly
Vogelsinger József
Vogelsinger József
Vogelsinger Nándor
Walder Béla
Wéber Márton
Winkler Nándor
Wirth István
Wirth János
Wirth János
ifj. Wirth János

Wirth Mária Kreisz Ferencné
Wirth Sándor
Wirth Tamás
Wirth Tamás
Zaruba Márton
Zehetmayer István
Zehetmayer Istvánné
Zehetmayer János
Zehetmayer Mária
Zehher Lajos
Zemmel István
Zemmel Mária
Zempléni Mátyás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Csaroda²²

Ábrány István
B. Sebestyén Sándor
Baráth Béla
Bartók Ferenc
Bihari Pál
Cserepes Albert
Cserepes Balázs
Cserepes Emil
Cserepes János
Cserepes József
Ecsedi Sándor
Filep Lajos
Kecskeméti Károly.
Király Béla
Kulcsár József
Nagy Elek
Nagy Géza
Nagy Károly
Nagy Sándor
Németh István
Orosz István
Rostás Béla
Rostás Károly
Sebestyén Béla
Sebestyén Béla

Szakács Gyula
Szakács József
Szakács Lajos
Végső András

Encsencsen²³

Albert Sándor
Balogh Bálint
Balogh Gyula
Balogh István
Balogh Károly
ifj. Balogh Károly
Bákonyi András
Bákonyi Gyula
Bákonyi István
Bákonyi Sándor
Bánosi Róbert
Bányai Imre
Beri Ferenc
Botár András
Botár József
Botár Lajos
Böszörményi Sándor
Bulátkó Péter
Bulyáki Lajos
Danó Aladár

Danó Jenő
Daróczi Mihály
Demendi János
Fedics Sándor
Fekete György
Fekete Mihály
Fülep Ferenc
Garai Sándor
Görög Sándor
Harcsa János
Harcsa Miklós
Hornyák József
Jakab Albert
Jakab András
Jakab Gyula
Jakab Imre
Jakab József
Jakab József
Jakab Károly
Kiss György
Kiss Lajos
Koleszár János
Koleszár Miklós
Kovács Zsigmond
Kóródi Ferenc
Kóródi Ferenc
Kóródi István

²² Forrás: Csaroda. (Tanulmányok Csaroda történetéről.) Szerkesztette: Dr. Nagy Ferenc. Csaroda Község Önkormányzata, 2000.

²³ Forrás: Nagy László jegyző (Encsencs Község Önkormányzata) személyes közlése.

Kóródi József
Lajti Ferenc
László József
Makrai János
Merics János
Milák Kálmán
Milák Gyula
Molnár Ferenc
Molnár Sándor
Murnyák Péter
V. Nagy András
Nagy Antal
B. Nagy Barna
Cs. Nagy János
G. Nagy János
Nagy Lajos
G. Nagy Lajos
Nagy Mihály
Nagy Péter
Nagy Sándor
Oláh Péter
Papp József
Páll Lajos
Puskás Lajos
Rajtik János
Somogyi Károly
Szakály Anna
Szedlár Mihály
Szilágyi István
Szilágyi József
Varga István

Gáva²⁴

Angel Erzsébet
Angel Károly
Angel Mihály
Barnák Etelka
Barnák János
Bodnár István
Bodnár Katalin
Bodnár Mária
Dátán Mihály
Dátán Mihályné
Dévald József
Dévald Mihály

Feffer László
Fekete Sándor
Feller Julianna
Feller Mária
Hengsperger János
Juhász János
Kajuha Mihály
Keller Ferenc
Kovács Anna
Kovács János
Kovács Margit
Kovács Mária
Kőpájer Borbála
Kőpájer János
Krakonperger Anna
Krakonperger Béla
Krakonperger Ilona
Krakonperger János
Krakonperger Károly
özv. Kratz Antalné
Kratz Béla
Lukács Anna
Lukács József
Magyar Andrásné
Mogyorósi Ferenc
Németh Piroska
L. Pájer Péter
T. Pájer Péter
Pásztor Imre
Pásztor János
Pisták Edith
Polyák Györgyné
Purger Katalin
Purger Mária
Román József
Román Józsefné
Román Károly
Smid János
Snekszer János
Vitéz Somogyi/
Suller Keresztély
Sváner Ágoston
Tilk János
Tilman Mihály
Tóth János
Türk Anna

Türk Éva
Türk Julianna
ifj. S. Türk Jakab
Türk Mihályné
Türk Miklós
Vachter János

Vencsellő²⁵

Albert Irén
Angel András
Angel Mária
Angel Sándor
Bacskai András
Bakosi Sándor
Baksi János
Bálint Margit
Balog Mária
Balogh Gyula
Beleon András
Berecz Lajos
Bodnár Anna
Bodnár Béla
Bodnár Ferenc
Bodnár István
Bodnár János
Bodnár Katalin
Bodnár Mária
Bodnár Mária
Bodnár Mihály
Bodnár Pál
Busai Margit
Busai Márta
Cziráki Mihály
Cserpák Antal
Cserpák Borbála
Cserpák Ferenc
Cserpák Ilona
Cserpák János
Cserpák József
Dankó Ilona
Dévald György
Dévald István
Dévald János
Dévald Konrád
Dezső Margit

Fecskó András
Fecskó János
Fecskó Mihály
Fekete Anna
Ficsor Anna
Frenkó András
Furman Antal
Furman Edit
Gégényi Béla
Gnant Magda
id. Gyuricza Péter
Hengsperger Ferenc
Hengsperger György
Hengsperger János
Hengsperger János
Henyusz András
Henyusz Mihály
Héri Anna
Héri Mihály
Hermli Károly
Jászai István
Jászai János
Jászai Mihály
Jenei József
Jenei Mária
Juhász Veronika
Karajz András
Kardos Mihály
Katona Erzsébet
Karajz András
Kleba Béla
Kleba József
Kovács Eszter
K. Kovács István
Kozák Mária
Kozma János
Kozma Mihály
Köteles Erzsébet
Kracz Anna
Kracz Mária
Kraimer György
Krakomperger Béla
Krakomperger Borbála
Krakomperger Ferenc
Krakomperger István
Krakomperger János
Krakomperger Mihály
Krakomperger Péter
Krámer József

Labancz Mária
Labancz Anna
Labancz Béla
Labancz Ferenc
Labancz István
Labancz János
Lakatos Béla
Lakatos Lajos
Laub János
Laub János
Lénárt Antal
Lengyel István
Majkó Béla
Márton Ferenc
Márton György
Márton Jakab
Márton János
K. Márton Mihály
Máthé Borbála
Mátyás Anna
Mátyás József
Mihalko Zsuzsánna
Mitró Ilona
Mitró József
Mokánszki Mihály
Müller Antal
S. Müller István
Müller János
ifj. Müller János
Nagy Antal
Nagy Julianna
Nagy Mihály
Németh Mihály
Novák Etel
Pájer András
Pájer András
Pájer Erzsébet
Pájer Ferenc
Pájer Ferencné
Pájer István
Pájer József
Pápai István
Pásztor István
Priksz Erzsébet
Rák Mihály
ifj. Sándor András
Sándor Borbála
Sándor Mária
Sárecki Sándor

Sáreczki László
Simai Mihály
Snekszer Erzsébet
M. Snekszer István
Soltész József
Somogyi István
Stemler János
Suller Dezső
Suller Mária
Suller Péter
Sváner Erzsébet
Sváner György
Sváner Mária
id. Sváner Péter
Sváner Rozália
Szabolcsi Béla
Takács Ilona
Tilman János
C. Tóth Ferenc
id. Tóth György
Tóth Gyula
Tóth Károly
Türk András
Türk András
Türk Anna
G. Türk Anna
Sz. Türk Anna
Türk Borbála
G. Türk Borbála
N. Türk Ferenc
Türk György
B Türk István
S. Türk Jakab
B. Türk János
F. Türk János
ifj. Türk János
K. Türk János
K. Türk János
S. Türk János
Sz. Türk József
Türk Károly
Türk Károly
Türk Mihály
Türk Péter
S. Türk Tibor
Vágner Anna
Vágner Erzsébet
Vágner István
Vágner Péter

²⁴ Forrás: Rusz Péterné (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Gávavencsellő) személyes közlése.

²⁵ Forrás: Rusz Péterné (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Gávavencsellő) személyes közlése.

Vágner Péter
Vágner Vilma
Vakhter Erzsébet
Vakhter György
Valter József
Varga Mihály
Vark Péter
Venczel László
Vinnai Anna
Vinnai Borbála
N. Vinnai Borbála
K. Vinnai Ferenc
Vinnai Géza
Vinnai Ilona
Vinnai János
Vinnai József
Vinnai Károly
S. Vinnai Mihály
G. Vinnai Tibor
Vojtó András
Vojtó Jakab
Zöldi Mihály
Zsolnai Karola

Mátészalkai járás²⁶

Fábiánháza

Czier Ferenc
Fernye József
Gólya Endre
Husztai László
Keller/Heller Gizella
Koch Béla

Hodász

ifj. Botos Sándor
Veress József

Kántorjánosi

Darvai Ferenc
Juhász Gusztáv
Kovács István

Luczai József
Németh Miklós
ifj. Pálóczi János
Sokovics János

Kocsord

Barta Károly
Jakab István
Jakab K. Ferenc
Jakab K. Tibor
Jakab K. Zsigmond
Kiss Gyula
Lőrincz/Lőrinc Ferenc
Szilágyi György
Varga Sándor

Mátészalka

Bunkóczi Ferenc
Deák Zoltán
Galgóczy Árpád
Gyügyei Sándor
Kádár Irma
Lakatos Sándor
Somogyi Gyula
ifj. Szilvássy József
Szilvássy László

Mérk

Albecz/Albets
(Aradi) Ferenc
Albecz/Albets Károly
Albecz/Albets Mária Reisz/
Reiz/Réz Béláné
Albets Martina
Dorner Kálmánné
Altfatter/Altvater Róza /
Schlachterné
Balázs Matild
Bauman/Baumann Anna
Kárpáti Vendelné
Bauman/Baumann János
Baumann Márton

Bodnár János
Bohr Antal
Bohr István
Bottyán János
Bottyán László
Bottyán Mihály
Bróthág/Bródhág Ferenc
Bróthág/Bródhág Mihály
Budai Mária
Rost Ferencné
Cier/Czier Mihály
Czier/Czir Leó
Czimmermann (Cserfalvi)
Károly
Czimmermann/Czimerman
Antal
Czimmermann/Czimermann
(Cserfalvi) Pál
Czimmermann/Czimerman
(Zeibli) Pál
Czireizer Antal
Czireizer/Czicreizer Erzsébet
Tirtschi Leóné
Czireizer/Czicreizer Mária
Szolomájer/Solomayer
(Szőlősi) Pálné
Csekmeiszter/
Czekmeiszter Elek
Csicsák (Csertő) Anna
Csicsák Antal
Csicsák Etelka
Reszler Pálné
Csicsák Julianna
Danka Erzsébet
Ilonczai Lászlóné
Debreceni Erzsébet
Lutz/Lucz Jánosné
Debreceni Mária
Demeter Miklósné
Demeter Miklós
Diószegi Károly
Ifj. Dorner (Dombrádi) Viktor
Dorner János
Dorner Lajos
Dorner Ottilia

Dorner Róza
Uhl Ferencné
Dorner Viktor
Faragó Miklós
Fedor Mihály
Felber János
Fischer (Fenyvesi) István
Fischer Ilona
Reiz Istvánné
Fleisz György
Freund Erzsébet
Reszler Istvánné
Freund Gizella
Freund Jánosné
Galambos Béla
Gnándt István
Gnándt/Gnándt Mária
Gutman/Gutmann Anna
Heidelsperger Jenőné
Gutman/Gutmann Anna
Wéber Istvánné
Gutman/Gutmann Erzsébet
Czireizer (Csongrádi)
Antalné
Gutmann Leó
Gutmann/Guttmann Ilona
Konczili Károlyné
Haller György
Haller György
Harász Anna
Tarnóczy Károlyné
Harász Erzsébet
Léber (Lovas) Károlyné
Heidelsperger István
Heidelsperger Mihály
Heidelsperger/
Heidelszperger Ilona
Keller Jánosné
Heidelsperger/
Heidelszperger Ilona
Vilmos Józsefné
Heim (Czigili) József
Heim (Harasztosi) József
Heim (Pecsek) József
Heim Erzsébet
Láng Istvánné
Heim Erzsébet
Reszler Béláné
Heim György

Heim István
Heim János
Heim Julianna
Reszler (Bottyán) Istvánné
Heim Julianna
Reszler Jánosné
Heinrich (Mezőfényi) Mihály
Heinrich József
Hevner János
Horn Ferenc
Ilonczai Gyula
Jankó Katalin
Szakács Istvánné
Janovszki Antal
Janovszki János
Janovszki József
Janovszki Leó
Jekli Aladár
Jekli Anna
Schwegler (Szilasi) Antalné
Jekli Antal
Jekli Ferenc
Jekli Julianna
Plánk Istvánné
Jekli Leó
Jekli Magdolna
Guttman (Galambos)
Vendelné
Jekli Mária
Tirtschi/Tircsi Sándorné
Jekli Miklós
Jekli Valéria
Láng Józsefné
Jekli Veronika
Pinkné
Juhász Sándor
Kákos Elek
Kákos Gizella
Juhász Jánosné
Keller Mihály
Keller Róza Czumbil
(Körtvélyesi) Józsefné
Kinczler/Kinczli Erzsébet
Kiss Elek
Koch Pál
Konczili Anna
Rothweiler (Radványi)
Józsefné
Konczili Károly

Konczili Róza
Radványi Antalné
Krizsan/Krizsán Anna
Metzner (Marosi) Istvánné
Krizsan/Krizsán Karolina
Metzner (Marosi) Józsefné
Kuncz Antal
Láng György
Láng (Lányi) István
Láng (László) Jenő
Láng András
Láng Antal
Láng Béla
Láng Kálmán
Láng Kálmán
Láng Lukács
Láng Márton
Láng/Lang Mária
Láng/Lang Sarolta
Léber (Lovas) Gizella
Léber Béla
Léber Erzsébet
Murnyák Józsefné
Léber Gyula
Léber István
Léber János
Léber Károly
Léber Mária
Tirtschi Jenőné
Lieb József
Lieb Mária
Reich (Reményi) Istvánné
Linzenbold Ferenc
Linzenbold György
Linzenbold Margit
Linzenbold Márton
Lucz Antal
Mackei (Maki) István
Mackei (Maki) Miklós
Májer/Majer/Mayer Julianna
Bróthág Jánosné
Májer/Mayer Gyula
Májer/Mayer János
Májer/Mayer Károly
Májer/Mayer Róza
Baumann Jánosné
Majsza Ilona
Maki István
Martin/Mártin Antal

²⁶ Emlékeztül. A málenkij robotra elhurcolt beregiek, szabolcsiak és szatmáriak névsora. Szerkesztők: Galambos Sándor, Kujbusné Mecsei Éva. A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára kiadványai, II. Közlemények 48.

Máté/Máthé Imre
 Mayer Gyula
 Mayer Lukács
 Meczner Rudolf
 Meczner/Metzner Mária
 Popomájer (Pilisi) Jánosné
 Meczner/Metzner Róza
 Reszler (Radnai) Istvánné
 Merk Ferenc
 Merk Mária
 Villi (Várhelyi) Antalné
 Meszlényi Gyula
 Metzner Béla
 Metzner Gizella
 Mézinger István
 Murnyák Mária
 Harász Istvánné
 Müller Angéla
 Tirtschi Mártonné
 Müller Gizella
 Löchli Józsefné
 Müller Ilona Schwegler/
 Schwegler Istvánné
 Müller Károly
 Nagy Elek
 Nagy Endre
 Nagy Ferenc
 Nagy Hermina
 Szalai Jenőné
 Oláh Mihály
 Pendli (Pozsonyi) István
 Pintye/Pinye Mihály
 Plánk Ferenc
 Plánk István
 Popomájer/Popomayer
 (Pilisi) János
 Popomájer/Popomayer
 Julianna
 Konczili Jánosné
 Popomájer/Popomayer
 Mária Konczili
 (Komáromi) Ferencné
 Rauch (Reményi) Pál
 Reich (Reményi) Julianna
 Solomayer (Szerdahelyi)
 Istvánné
 Reich Etelka
 Kiss Antalné
 Reich János

Reich Róza
 Reich Róza
 Marosi Jenőné
 Reisz/Reiz/Reis Matild
 Csicsák Pálné
 Reisz/Reiz/Reis Róza
 Tirtschi Viktorné
 Reiz Béla
 Reiz/Reis Leó
 Renn Mária
 Rittli/Ritli Béláné
 Renn/Ren Pál
 Répási József
 Reszler Anna
 Linzenbold Ferencné
 Reszler Anna
 Mézinger Istvánné
 Reszler Antal
 Reszler Erzsébet
 Reszler Etelka
 Májer/Mayer Mártonné
 Reszler Ferenc
 Reszler Gizella
 Soós Józsefné
 Reszler Ilona
 Reszler István
 Reszler Johanna
 Jekli Antalné
 Reszler Johanna
 Répási Józsefné
 Reszler Mária
 Dorner
 (Debreczeni) Jánosné
 Reszler Mária
 Müller Károlyné
 Reszler Mária
 Müller Károlyné
 Reszler Mariann
 Reszler Mihály
 Ritli Berta
 Reszler Jenőné
 Ritli Erzsébet
 Tirtschi/Tirtschi Vendelné
 Ritli Etelka
 Láng Józsefné
 Ritli Ilona
 Ritli Ilona
 Metzner/Meczner Béláné
 Ritli János

Ritli Julianna
 Ritli Mária
 Simák Viktorné
 Ritli Róza
 Bitó Józsefné
 Rost Mihály
 Rotweiler/Rotweiler Gizella
 Szolnoki Józsefné
 Sájerman/Scheuermann
 György
 Sájerman/Scheuermann
 István
 Sarkadi Gizella
 Juhász Jánosné
 Scheuermann István
 Scheuermann/Scheirman
 Róza
 Szilágyi Istvánné
 Scheurmann Ferenc
 Schink (Sinka) Julianna
 Hamzó Ferencné
 Schlachter Etelka
 Kovács Andrásné
 Schlachter János
 Schlachter Kálmán
 Schlachter/Schlakter János
 Schlachter/Schlakter Jenő
 Schlachter/
 Schlakter Julianna
 Schrek (Somogyi) Antalné
 Schmied Gyula
 Schmied József
 Schmied/Schmid/Schmidt
 Mária
 Fischer (Fenyvesi) Istvánné
 Schneider Erzsébet
 Ilonczai Lászlóné
 Schneider Ilona
 Freund Józsefné
 Schneider Mária
 Danka Pálné
 Schrek Mária
 Léber Józsefné
 Schrek Ottilia
 Albetz Antalné
 Schwegler/Schwegler János
 Simák Erzsébet
 Simák Pál
 Solomayer Károly

Solomayer Mihály
 Solomayer/Szolomájer Anna
 Solomayer/Szolomájer Anna
 Czimermann (Cserfalvi)
 Pálné
 Solomayer/Szolomájer Anna
 Fenyvesi Istvánné
 Solomayer/Szolomájer
 Erzsébet
 Konczili Józsefné
 Solomayer/Szolomájer Miklós
 Solomayer/Szolomájer Pál
 Solomayer/Szolomájer/
 Szolomayer (Szakolcai)
 József
 Solomayer/Szolomayer Ferenc
 Steiman Károly
 Szalóki/Szalóczi Béla
 Szántó Ferenc
 Szilágyi Piroska
 Ruff/Rof/Ruf Józsefné
 Szolomájer Antal
 Teiringer István
 Teiringer Julianna
 Reszler Antalné
 Teiringer Károly
 Teiringer Sándor
 Tinya Sándor
 Tinya/Tinyor Anna
 Képiró Jánosné
 Tircsi Ferenc
 Tircsi/Tirtschi (Csuti) István
 Tircsi/Tirtschi Anna
 Tircsi/Tirtschi Etelka
 Tircsi/Tirtschi Etelka
 Renn Istvánné
 Tircsi/Tirtschi Franciska
 Scheuermann (Csűrös)
 Józsefné
 Tircsi/Tirtschi Gizella
 Baumann Mihályné
 Tircsi/Tirtschi Julianna
 Tircsi/Tirtschi Lőrinc
 Tircsi/Tirtschi Mária
 Popomájer/Popomayer
 Istvánné
 Tircsi/Tirtschi Pál

Tircsi/Tirtschi Sándor
 Tircsi/Tirtschi Vendel
 Tircsi/Tirtschi Viktor
 Tirtschi (Veres) István
 Tirtschi János
 Tirtschi Jenő
 Uhl (Ugrai) Béla
 Uhl Antal
 Uhl Elek
 Uhl Etelka
 Vári Lajosné
 Uhl Gizella
 Heim Józsefné
 Uhl János
 Vaju Julianna
 Radványi Jenőné
 Véber Irénke
 Verőczy Ferenc
 Verőczy István
 Verőczy János Antal
 Viski Veronika
 Weber/Wéber Mária
 Lempák Istvánné
 Weber/Wéber/Véber Margit
 Willi/Vili Róza
 Tirtschi Istvánné
 Willi/Villi (Váradi) Elek
 ifj. Willi/Villi (Váradi) Elek
 Zólyomi (Maki) Lajos

Nagydobos

Asztalos István
 Lengyel András

Nagyecsed

Murguly Géza
 Radetzky Klára
 Zoltán Sándor

Napkor²⁷

Fodor Miklós
 Juráncsik Antal
 Sziklai György
 Vislóczki Mihály

Nyírcsaholy

Alexa/Olex József
 Bartku Mihály
 Daránszki János
 Hanusi József
 Herman Ferenc
 Kazomér Gyula
 Kicsák József
 Kondor Miklós
 Paszternák Elek
 Telapó János

Ópályi

Csicsák Ferenc

Őr

Jenei Pál
 Kapros Mihály
 Rác ...
 Tamási Imre

Szamoskér

Soós Ferenc

Szamoszeg

Benda Lajos
 Bodó Ádám
 Bodó Imre
 Bodó István
 Bodó János
 (a. n. Kósa Julianna)
 Bodó János
 (a. n. Bacskó Zsuzsánna)
 Bodó Kálmán
 Bodó Menyhért
 Bodó Sándor
 Bódor Miklós
 Bokor Lajos
 Bokor Menyhért
 Borbás István
 Cseleda István
 Csóka Imre

²⁷ Forrás: Támba Miklós, Napkori Erdőgazdák Zrt.

Dienes Balázs
Dienes Bertalan
Dienes Gedeon
Dienes Sándor
Döller Károly
Filep Imre MNL
Filep István
Fodor István
Gergely Ferenc
Gergely József
Icsó Béla MNL
Jakab Endre
Jakab Sándor
Kiss Sándor
Kósa Ignác
Kovács István
Kovács Károly
Kun Gedeon
Kun Gedeon
Kun Miklós
Lőrincz Gusztáv
Lőrincz István
Lőrincz Károly
Máté Béla
Paragh István
Paragh Lajos
Paragh Lajos
Puskás József
Ruha Károly
Szabó László
Szász Gyula
Szász Menyhért
Szilágyi Ferenc
Szőcs János
Tóth Gyula
Tóth Jenő
Tóth László
Varga Mihály

Vállaj

Altfatter József
Altfatter Margit
Farkas Ferencné
Altfatter Mária
Altfatter Róza
Schlakter Jánosné
Andréka Emma
Andréka Ferenc

Andréka László
Andréka Miklós
Balázs Ferenc
Balázs József
ifj. Balázs Károly
Balázs Margit
Koch Györgyné
Balázs Mária
Radványi Istvánné
Balázs Matild
Csécsesi Istvánné
Balázs Teréz
Bauman/Baumán (Kertész)
Antal
Baumann (Bársony) Veronika
Hajdú Ottóné
Baumli (Fácška) István
Baumli (Fácška) Margit
Baumli István
Baumli Mária
Czekmeiszter Elek
Czekmeiszter György
Czekmeiszter István
Czekmeiszter Mihály
Czimerman/Czimmerman/
Zimmermann/Zimermann
(Csongor) János
Czipper (Czeglédi) Ilona
Kovács Károlyné
Czipper/Czieper János
Czumbil/Cumbil/Zumbie
(Csaba) József
Danka Erzsébet
Danka József
Danka Márton
Danka Pál
Debreceni Róza
Echlinger (Erős) János
Echlinger István
Echlinger/Elchlinger Erzsébet
Echlinger/Elchlinger János
Echlinger/Elchlinger Mária
Gufárt Ferencné
Echlinger/Elchlinger Vendel
Erni (Eperjesi) István
Erni (Eperjesi) János
Erni (Erdős) Pál
Erni Ferenc
Erni István

Erni János Boldi
Erni János Fecserz
Erni János Náciz
Erni Margit
Erni Mária
Farkas Ferenc
Farkas István
Farkas János
Fogelsperger János
Fogelsperger Károly
Franzen/Francen Károly
Freund (Fehér) János
Freund Erzsébet
Freund János
Freund Katalin
Freund (Csongor) Istvánné
Freund/Fraund Anna
Andréka Miklósné
Freund/Fraund Erzsébet
Freund/Fraund Erzsébet
Freund/Fraund Ferenc
Fraund Gizella
Fraund Jánosné
Freund/Fraund József
Freund/Fraund József
Füzesi Gizella
Freund Jánosné
Füzesi János
Gábrriel/Gabriel Antal
Gazdag Mária
Pisák Pálné
Gnandt (Babos) Adél
Nagy Ferencné
Gnandt Ernő
Gnándt Etel
Gnandt János
Gnándt József
Gnandt/Gnándt (Babos)
Ferenc
Gnandt/Gnándt Antal
Gnandt/Gnándt Ferenc
Haneszez
Gólya Sándor
Gufárt Ferenc
Gufárt János
Győrfi Ilona
Hack/Háck Ferenc
Hack/Háck János
Haim Anna

Haim Erzsébet
Haller (Halmos) Gabriella
Somfai Bertalané
Heim Anna
Heim Erzsébet
Heim Ferenc
Heim György
Heim Vendel
Heinrich (Hazai) Antal
Heinrich (Hevesi) József
Heinrich (Homoki) János
Heinrich Antal
Heinrich Gyula
Heinrich János Linjóziz
Heinrich János Pap Henrikez
Heinrich Viktor
Hevner János
Hevner János
Hochvart/Hochvart (Havasi)
Etelka Polgári Jenőné
Jankó Katalin
Szakács Istvánné
Jankó Matild
Szalai Józsefné
Kádár István
Kálmán Mária
Keller Etel
Keller János
Keller János
Keller Mária
Képiró Lajos
Kiffer/Kieffer Imre
Kinczler/Kincler (Krasznai)
Aladár
Kind István
Koch (Kézdí) Gyula
Koch (Komáromi) Ferenc
Koch János
Koch József
Kovács Lajos
Köllő Anna
Kuk/Kuck Gusztáv
Kuni Anna
Kuni Etelka
Kuni György
Kuni Róza
Lang (Lányi) Vendel
Láng (László) Sára
Láng György

Lang István Glarabeze
Láng József
Láng Vendel
Láng/Lang (László) András
id. Láng/Lang István
ifj. Láng/Lang István
Lehrer (Galambos) Béla
Lézer/Leser (Lovász) Anna
Lini Gyula
Linzenbold (Ladányi) Antal
Linzenbold (Ladányi) János
Linzenbold (Ladányi) Matild
Magyarosi Jánosné
Linzenbold Antal
Löchli János
Lupsa József
ifj. Macsuga József
Májér János
Májér Mária (1926)
Májér/Majer/Mayer (Majoros)
József
Májér/Mayer (Majoros) Mária
Májér/Mayer (Meszlényi)
Gyula
Májér/Mayer (Meszlényi)
Tibor
Májér/Mayer (Mező) István
Májér/Mayer Vendel
Maurer Teréz
Mellau (Mester) Árpád
Mellau (Mester) János
Mellau Anna
Scheibli Ferencné
Mellau Mária
Mellau Vendel
Mellau/Mallan (Marosvári)
János
Mellau/Mallan (Mester) Etel
Mellau/Mallan Anna
Serényi Ferencné
Mellau/Mallan Gizella
Hack Istvánné
Mellau/Mallan János
Mellau/Mallan Mária
Schwegler Ferencné
Mellau/Mellan (Magyar)
István
Mellau/Mellan
(Maros) Ilona

Mellau/Mellán (Marosvári)
Ferenc
Mellau/Mellán (Mester) Mária
Mellau/Mellan István
Hanzirliz
Mellau/Mellan István Jakiliz
Merk János
Mezinger/Mézinger Ferenc
Mezinger/Mézinger János
Müller Ádám
Müller Pál
Nagy Hermina
Szalai Jenőné
Nagy Sándor
Plánk (Poharas) Pál
Plank (Rudolf) István
Plánk István
Plánk István
Plank János Kispaliz
Plánk Márton
Plank Veronika
Ludescher Györgyné
Plánk/Plank Anna
Koch Jánosné
Plánk/Plank Ferenc Ferebeze
Plánk/Plank Ferenc Sustirliz
Plánk/Plank István
Plánk/Plank Mária
Galambos Jánosné
Plánk/Plank Vendel
Popomajer/Popomayer
Ferenc
Porset Mária Etel
Váradí Elekné
Radetzky/Radecky Klára
dr. Nagy Istvánné
Rauch (Fürst) Ilona
Rauch (Füst/Fürst) József
Rauch Tibéria
Reich (Gazdag) Ferenc
Reich Mária
Reszler (Radványi) János
Reszler (Radványi) Viktor
Reszler (Rendes) Ferenc
Reszler (Rendes) János
Reszler (Révai) Károly
Reszler Irén
Löchli Jánosné
Reszler István

Reszler István
 Reszler János
 Reszler Mária
 Seibli Antalné
 Reszler Mária
 Vilhelm Józsefné
 Reszler Róza
 Reszler Viktor
 Rist Anna
 Rock József
 Rost Antal
 Rost János
 Sájblai Mária
 Sájerman (Sajtó) Róza
 Sájerman Ferenc
 Sájerman János
 Sájerman/Scheiermann István
 Sájerman/Scheiermann Mihály
 Sájerman/Scheiermann Pál
 Sájerman/Scheiermann Andor
 Sájerman/Scheiermann
 Ferenc
 Sájerman/Scheiermann/
 Scheuermannn (Pataki)
 János
 Sájerman/Scheiermann/
 Scheuermannn
 (Pataki) Károly
 Scheibli (Szilágyi) Mária
 Tirtchi Polikárpné
 Scheibli/Sájblai István
 Scheibli/Sájblai
 (Serényi) Pál
 Scheibli/Sájblai
 (Szamos) Ferenc
 Scheibli/Sájblai (Szamosvári)
 György
 Scheibli/Sájblai Mihály
 Scheibli/Sájblai Pál
 Scheibli/Seibli (Serényi)
 Ferenc
 Scheibli/Seibli Anna
 Scheibli/Seibli/Sájblai
 (Sajtós) Etel
 Gyopár Ferencné
 Scheibli/Seibli/Sájblai János
 Scheibli/Seibli/Sájblai Jenő
 Scheiermann/Sájerman István
 Scheuermann (Csűrös) Andor

Scheuermann (Forgács) Márton
 Scheuermann (Pataki) Ferenc
 Scheuermann (Pataki) János
 Scheuermann (Pataki) Károly
 Scheuermann (Szigeti) Ferenc
 Scheuermann (Szigeti) Pál
 Schlachter/Schlahter/
 Schlacter/Schlakter Etel
 Kovács Andrásné
 Schneider (Somogyi) Mária
 Schneider Irén
 Schrádi István
 Schrádi/Srádi Mária Anna
 Altfatter Jánosné
 Schrepler/Srepler István
 Schupler/Supler Erzsébet
 Schupler/Supler Margit
 Balázs Ferencné
 Schupler/Supler Mária
 Szatvári Ferencné
 Schwegler János
 Schwegler (Serényi) János
 Schwegler/Schwegler/Svegler
 (Somogyi) József
 Schwegler/Schwegler/Svegler
 (Somos) Mária
 Semperger József
 Solomayer (Szakolcai) Mária
 Stier (Székely) Erzsébet
 Stier (Székely) Ferenc
 Svarc György
 Svegler Ferenc
 Szántó György
 Szatvári János
 Szatvári János Frikjóziz
 Szatvári Mária
 Mayer Vendelné
 Szeibel (Szabadi) János
 Szeibel (Szalontai) Ferenc
 Szeibel Margit
 Uhl Jánosné
 Szeibel Mária
 Szatvári Ferencné
 Szeibel Pál
 Szeiler (Szolnoki) József
 Szeiler Anna
 Szeiler Ferenc
 Szeiler István
 Szeiler Vendel

Szeiler/Seiler (Szilágyi) János
 Szeiler/Seiler (Vállaji) János
 Szendrei Mária
 Szendrei Matild
 Gabori Lászlóné
 Szolomájer Erzsébet
 Szolomájer Etel
 Szolomájer Sándor
 Szolomájer/Solomayer Anna
 Szolomájer/Solomayer Anna
 Talabos Gyula
 Talabos János
 Teiringer István
 Teller Etel
 Tirtschi/Tircsi Antal
 Uhl (Újvári) Ferenc
 Uhl (Utas) Ferenc
 Uhl Ferenc
 Uhl Margit
 Forgács Józsefné
 Uhl Mária
 Uhl Mária
 Székely Ferencné
 id. Ungvári Ferenc
 ifj. Ungvári Ferenc
 Vándor Emília
 Varga Erzsébet
 Szántó Györgyné
 Varga Gyula
 Varga János
 Vilhelm József
 Vilhelm Mária
 Vilhelm/Wilhelm Gizella
 Vilhelm/Wilhelm János
 Vilhelm/Wilhelm Mária
 Erni Jánosné
 Villi/Wili (Várhelyi) Mária
 Pataki Ferencné
 Vilmos Antal
 ifj. Vilmos József
 Vilmos Mária
 Vilmos Róza
 Koch Istvánné
 Vilmos Teréz
 Viski Veronika
 Voleitz Ernő
 Vurner József
 Zimmermann/Zimermann
 (Csongor) Gyula

Tiszabecs²⁸

Adorján Béla
 Balogh Albert
 Baji László
 Bilák Jenő
 Bilák Mihály
 Bácsi Bertalan
 Botos Bertalan
 Debreczeni György
 Dicső Bálint
 Elek Gerzson
 Elek Károly
 Fazekas Gusztáv
 Fábián József
 Fekete Bálint
 Fekete Lajos
 Fellegh Bálint
 Filep István
 Fogarasi Bertalan
 Gacsályi Bálint
 Gacsályi Károly
 Gacsályi Lajos
 Gál Endre
 Gál Sándor
 Gál István
 Gáti László
 Gáti Gyula
 Gerzsenyi Béla
 Horváth Endre
 Horváth Gusztáv
 Homoki Sándor
 Hentes Sándor
 ifj. Hentes Sándor
 Hegedűs István
 Illyés Zsigmond
 Isticai Pál
 Kalmár István
 Kánya Antal
 Kánya Bálint
 Kánya Béla
 Kánya Gusztáv
 Kánya Jenő
 Kánya István

Károlyi Sándor
 Kerti Áron
 Kondor Albert
 Kondor Csaba
 Kondor Imre
 Kovács Gábor
 Kovács Sándor
 Kövér Bertalan
 Kövér Gusztáv
 Kövér János
 Kövér Sándor
 Lőrinc István
 Jászek Sándor
 Mester István
 Nagy Bálint
 Nagy Gusztáv
 Nagy Sándor
 Neviczki József
 Németh Gyula
 Oláh Zsigmond
 Ombodi Gusztáv
 Ombodi Sándor
 Orosz Bálint
 Orosz Gusztáv
 Pál Géza
 Pál Gusztáv
 Pinczés Elemér
 Sarkadi Sándor
 Sáfi Béla
 Siket András
 Siket Sándor
 Simonyi Tibor
 Szabó Gergely
 Szabó László
 ifj. Szabó László
 Szabó Károly
 Szilvási András
 Sztároszta Péter
 Tamás Bertalan
 Tamás József
 Tamás István
 Tokaji Béla
 Tóth Bálint
 Tóth Gusztáv

Tóth János
 Tóth Lajos
 Török József
 Varga József
 Vári Antal
 Váczi Gáspár
 Váczi Károly
 Váczi József
 Veres János

Gergelyiugornya²⁹

Ambarus Sándor
 Bácsi Sándor
 Baki Ferenc
 Bakó Endre
 Baksa Sándor
 Balog Sándor
 Bankó János
 Baranyi Ferenc
 Baráth Árpád
 Baráth Balázs
 Baráth Bertalan
 Baráth Elek
 Baráth Endre
 id. Baráth Endre
 Baráth Gyula
 Baráth Gyula
 Baráth István
 Baráth István T.
 Baráth János
 Baráth Pál
 Baráth Sándor
 Baráth Sándor
 Baráth Sándor
 Beregnyi Mihály
 Berki József
 Biró István
 Bodnár András
 Bodnár János
 Bodnár Sándor
 Czapári Pál
 Dauci Lajos
 Dons József

²⁸ Forrás: Dajka Csaba tiszabecsi református lelképásztor által fellelt és 2015. december 9-én megküldött, II. Világháború polgári áldozatai Tiszabecs községből megnevezésű, 1991-ben portabéjárásal összeállított névsor.

²⁹ A neveket Tóth Lajos címzetes iskolaigazgató kutatásai alapján jegyezték le.

Ducsi Gábor	Huszti András	Simon István
Ducsi Gyula	Huszti Gyula	Szabó Bálint
Ducsi Pál	Huszti Sándor	Szabó Béla
Dul Ferenc	Illés Imre	Szabó József
Farkas Elek	Illés László	Szabó József
Farkas József	Jés Gedeon	Szabó Pál
Fazekas Sándor	Kálmán Miklós	Szabó Sándor
Fejes Bertalan	Kálvin József	Szászi Imre
Fejes Gusztáv	Kári József	Szászi Kálmán
Fejes István	Kári János	Szombatty Béla
Fejes Lajos	Kiss Gábor	Szűcs István
Fejes Sándor	Kiss Gusztáv	Szűcs Károly
Fekete Menyhért	Kiss Tamás	Török Bertalan
Ferenczi András	Kocsis János	Török János
File Endre	Kocsis János	Tóth József
File Gyula	Kocsis Zsigmond	Tóth József
File János	Kokas András	Tóth Kálmán
Filep Gyula	Kokas Pál	Tóth Lajos
Filep József	Kokas Sándor	Tóth Menyhért
Filep Károly	Koncz Gábor	Tóth Mihály
Filep Lajos	Koncz Gábor	Tóth Pál
Filep Pál	Koncz István	Váradi Elek
Foriska Gusztáv	Koncz József	Varga Gyula
Gál István	Koncz József	Varga Sándor
Gergely Árpád	Koncz Menyhért	Vezse András
Gergely Endre	Koncz Pál	Vezse András
Gergely Endre	Koncz Tamás	Vezse András G.
Gergely Endre	Kósa Sándor	Vezse Árpád
Gergely Gábor	Kresés József	Vezse Béla
Gergely Gyula	Mándi Ferenc	Vezse Endre
Gergely Imre	Mándy Elek	Vezse Endre
Gergely István	Mándy Miklós	Vezse Ferenc
Gergely István	Mándy Pál	Vezse Géza
Gergely János	Mándy Pál	Vezse Gyula
Gergely József	Mándy Sándor	Vezse István
Gergely József	Megyesi Bertalan	Vezse János
Gergely József	Megyesi István	Vezse János
ifj. Gergely József.	Megyesi József	Vezse László
Gergely Lajos	Megyesi Pál	Vezse Sándor
Gergely Sándor	Pál Gyula	Vezse Sándor
Gergely Sándor Sz.	Pál József	
Gulyás Endre	Rebi Ferenc	
Gulyás Ferenc	Sebők István	
Gulyás Károly	Siket Lajos	
Horváth József	Siket Sándor	
Horváth Sándor	Simon Imre	

Gavallér István
Hájer Ferenc
Kőrízs József
Nagy Ferenc
Rózsa Béla
Rózsa Zoltán
Szabó István
Toldi Sándor

Tóth József
Vaska Imre
Vedres András

Vitka³¹

Balázs Mihály
Balázs Sándor

Fórizs Gyula
Koncz Bertalan
Kormos István
Neviczki Antal
Orbán Mihály Gusztáv
Orosz Ferenc

Tolna megye

Felsőnána³²

Aszmusz Henrik
Bach Györgyné
szül. Walter Éva
Bach Henrik
Bach Henrik
Bach Henrik
ifj. Bach Henrik
Bach János
Bach Katalin Erzsébet
Beck Györgyné
szül. Goldmann Erzsébet
Beck Henrik
Beck Henrikné
szül. Dörmer Katalin
Beck Henrikné
szül. Frank Katalin
Beck Jánosné
szül. Koch Zsuzsanna
Beck Péterné
szül. Milbert Katalin
Becker Lajosné
szül. Beck Erzsébet
Bindenwald János
Bindewald Györgyné
szül. Koch Erzsébet
Bindewald Henrik
Birkenstoch Péter
Blesz György
Blesz Mátyás
Bodó Gyula

Braun Henrik
Braun János
Braun Zsuzsanna
Bretlfinger János
Csöglei Jánosné
szül. László Erzsébet
Dächert Illésné
szül. Mülbart Katalin
Dörmer Frigyes
Dörmer Frigyesné
szül. Dörmer Katalin
Dörmer Konrádné
szül. Weisz Erzsébet
Dörmer Péter
Engel János
Engel Jánosné
szül. Helfenbein Éva
Engemayer Jánosné
szül. Häuszer Katalin
Engemayer Jánosné
szül. Pleil Katalin
Fein János
Friedrich Jánosné
szül. Schmidt Katalin
Glöckner Henrik
Glöckner Miklósáné
szül. Glöckner Erzsébet
Graulich Jánosné
szül. Birkenstoch Katalin
Guttrung Péterné
szül. Häuszer Erzsébet
Günther Erzsébet

Hackmayer János
Hamburger Györgyné
szül. Theisz Katalin
Hatter János
Häuszer Henrik
Häuszer Henrik
Häuszer Henrikné
szül. Gróth Katalin
Häuszer Jánosné
szül. Glöckner Katalin
Häuszer Péterné
szül. Meng Katalin
Hauszmann Jánosné
szül. Helfenbien Erzsébet
Heinek Henrikné
szül. Löbel Erzsébet
Heinek Henrikné
szül. Walter Katalin
Heinek Jánosné
szül. Goldmann Katalin
Erzsébet
Heller Jánosné
szül. Schmidt Erzsébet
Hütter Henrik
Iffland Ádám
Iffland Henrikné
szül. Reining Éva
Iffland János
Jahn János
Jahn Katalin
Jákob Henrik
Kirchner János

³¹ A neveket Tóth Lajos címzetes iskolaigazgató kutatásai alapján jegyezték le. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára, Nyíregyháza.

³² Forrás: Trautmann Imre (elnök, felsőnánaei Német Nemzetiségű Önkormányzat) személyes közlése.

³⁰ A neveket Tóth Lajos címzetes iskolaigazgató kutatásai alapján jegyezték le. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára, Nyíregyháza.

Knisz Katalin
 Koch Henrik
 Koch Henrik
 Koch János
 Koch Konrád
 Koch Péter
 Kriszt György
 Kriszt Henrik
 Lehming Jánosné
 szül. Till Erzsébet
 Leisz Péter
 Leisz Péterné
 szül. Koch Erzsébet
 Lőbel Jánosné
 szül. Weiszling Katalin
 Ludvig Jánosné
 szül. Lindheimer Katalin
 Meng Jánosné
 szül. Döring Erzsébet
 Muth János
 Muth Jánosné
 szül. Friendricz Erzsébet
 Mülbert Frigyes
 Mülbert Henrik
 Mülbert Henrikné
 szül. Dörmer Erzsébet
 Mülbert Jánosné
 szül. Fein Erzsébet
 Mülbert Péter
 Mülbert Péter
 Özv. Dörmer Henrikné
 szül. Weiszling Erzsébet
 Piegner Erzsébet
 Plattner Erzsébet
 Plätzer György
 Plätzer Györgyné
 szül. Weiszling Éva
 Plätzer János
 Poschett Henrikné
 szül. Marburger Katalin
 Rauch Ádám
 Rauch János
 Reining Jánosné
 szül. Heinek Katalin
 Reith Péterné
 szül. Bach Katalin
 Erzsébet

Ringert Jánosné
 szül. Schmidt Katalin
 Ruppert Henrik
 Ruppert Henrikné
 szül. Weiszling Katalin
 Erzsébet
 Ruppert Henrikné
 szül. Ruppert Erzsébet
 Rüll Györgyné
 szül. Dörmer Erzsébet
 Schäfer Henrikné
 szül. Weisz Éva
 Scherer Jánosné
 szül. Heinek Katalin
 Schleicher György
 Schleicher Györgyné
 szül. Schleicher Erzsébet
 Schleicher Györgyné
 szül. Bach Katalin
 Schleicher Henrik
 Schleicher Henrikné
 szül. Lőbel Erzsébet
 Schlitt Katalin Erzsébet
 Schmidt György
 Schmidt György
 Schmidt Györgyné
 szül. Weiszlin Katalin
 Erzsébet
 Schmidt Györgyné
 szül. Weiszling Erzsébet
 Schmidt Henrik
 Schmidt Henrik
 Schmidt Henrikné
 szül. Weiszling Éva
 Schmidt Katalin
 Schönfeld György
 Schönfeld Györgyné
 Schönfeld Henrik
 Schönfeld Jánosné
 szül. Lőbel Katalin
 Szameth Jánosné
 szül. Janszon Éva
 Szauer János
 Szauer Jánosné
 szül. Lencz Éva
 Szlatki Henrikné
 szül. Schmidt Erzsébet

ifj. Theisz János
 Theisz János
 Török Erzsébet
 Trautmann Henrik
 Walter Henrik
 Walter János
 Weber János
 Weisz Henrik
 Weisz Henrik
 Weisz Henrikné
 szül. Weisz Zsuzsanna
 Weisz János
 Weisz János
 Weisz Jánosné
 szül. Landmann Katalin
 Erzsébet
 Weisz Katalin Erzsébet
 Weiszling Györgyné
 szül. Helfenbien Erzsébet
 Weiszling Henrik
 Weiszling Henrikné
 szül. Gróth Katalin
 Weiszling Henrikné
 szül. Walter Katalin
 Weiszling Jánosné
 szül. Gróth Erzsébet
 Weiszling Péter
 ifj. Weiszling Péter
 Wendling Henrik
 Wendling Henrikné
 szül. Plattner Éva
 Würtze Henrikné
 szül. Walter Éva
 Zarth János
 Zulang Jánosné
 Hackmayer Katalin

Gyöök³³

Auth Éva
 Auth Margit
 Baáth Erzsébet
 Baáth György
 Baáth Jánosné
 szül. Loch Erzsébet
 Baáth Katalin
 Becker Ádám

Becker Konrád
 Berg Henrikné
 szül. Resch Erzsébet
 Berg Jánosné
 szül. Muth Annamária
 Berg Konrád
 Berger Mária
 Boza Józsefné
 szül. Wagenbach Erzsébet
 Böcz Ádám
 Brill Henrik
 Brill János
 Brisching Ádám
 Bruck Ádám
 Bruckner József
 Bucholcz Ádámné
 szül. Uszinger Erzsébet
 Bucholcz János
 Bucholcz Henrik
 Dahmer János
 Döring János
 Eich Jánosné
 szül. Uszinger Erzsébet
 Erdmann Henrik
 Fauszt György
 Fauszt Henrik
 Fauszt János
 Fauszt Konrád
 Fauszt Margit
 Fauszt Margit
 Frischkorn János
 Funk Henrik
 Gerhard Jánosné
 szül. Zirkel Annamária
 Gerhard József
 Gerth Erzsébet
 Gerth Henrik
 Gerth János
 Gerth Margit
 Gerth Zsuzsanna
 Gutermuth Ádám
 Gutermuth András
 Gutermuth András
 Gutermuth Erzsébet
 Gutermuth Erzsébet
 Gutermuth Henrik
 Gutermuth Henrik
 Gutermuth Konrád
 Haffner József

Hamar Konrádné
 szül. Reining Margit
 Hartenstern Erzsébet
 Heidt István
 Heidt János
 Heidt Jánosné
 szül. Jákob Zsuzsanna
 Heil Ádám
 Heil Ádám
 Heil Annamária
 Heil Erzsébet
 Heil Henrik
 Heil Jánosné
 szül. Erdmann Annamária
 Hof Henrik
 Hoin Annamária
 Jáhn Ádámné
 szül. Schneicker Krisztina
 Jáhn Annamária
 Jákob György
 Jákob Henrik
 Jákob Henrik
 Jákob Istvánné
 szül. Reidl Margit)
 Jákob Jakab
 Jákob János
 Jákob János
 Jákob Jánosné
 szül. Groth Margit
 Jákob Jánosné
 szül. Schmidt Erzsébet
 Jákob Konrádné
 szül. Eiring Margit
 Jákob Konrádné
 szül. Stósz Annamária
 Jákob Krisztina
 Jákob Margit
 Juszt János
 Keller Jánosné
 szül. Lerch Katalin
 Klingenstein Ádám
 Klingenstein Ádámné
 szül. Müller Katalin
 Klingenstein János
 Klingenstein Konrád
 Klingenstein Konrádné
 szül. Dachmer Annamária
 Koch Ádám

Krausz András
 Lerch Ádámné
 szül. Muth Mária
 Lerch Ádám
 Lerch Erzsébet
 Lerch Henrik
 Lerch Henrikné
 szül. Heil Erzsébet
 Lerch János
 Lerch Jánosné
 szül. Konrád Katalin
 Lerch Katalin
 Lickert Ferenc
 Lindheimer Henrik
 Loch Erzsébet
 Loch János
 Mayer Mártonné
 szül. Eich Katalin
 Muth Ádámné
 szül. Weigel Annamária
 Muth Ádám
 Muth Ádámné
 szül. Jákob Margit
 Muth Ádámné
 szül. Wilhelm Katalin
 Muth Erzsébet
 Muth Erzsébet
 Muth Henrikné
 szül. Schneicker Erzsébet
 Muth Istvánné
 szül. Berg Zsuzsanna
 Muth János
 Muth Jánosné
 szül. Pétermann
 Annamária
 Muth Katalin
 Muth Konrádné
 szül. Erdmann Margit
 Muth Margit
 Müller Ádám
 Müller Ádám
 Müller Annamária
 Neidert Henrik
 Németh Henrik
 Németh Rudolfné
 szül. Wolf Mária
 Niedermayer Erzsébet
 Oberlender Ádám
 Otterbein János

³³ Forrás: Kocsis Sándorné (Gyöök Német Nemzetiségi Önkormányzatának elnöke) személyes közlése.

Otterbein Jánosné
szül. Stósz Erzsébet
Pétermann András
Pétermann Erzsébet
Pétermann Erzsébet
Pétermann Henrik
Pétermann Henrikné
szül. Resch Erzsébet
Pfeil Jakab
Rack György
Rack Györgyné
szül. Jákob Erzsébet
Reidl Ádám
Reidl Erzsébet
Reidl János
Reidl János
Reidl Konrád
Reidl Konrád
Reidl Konrádné
szül. Kemler Margit
Reinhardt Henrikné
szül. Gutermuth
Annamária
Reinhardt János
Reining Erzsébet
Reining Henrik
Resch Ádámné
szül. Werling Katalin
Resch András
Resch Henrik
Resch Henrikné
Resch János

Resch János
Riegelmann János
Róth Jánosné
szül. Jákob Erzsébet
Schleicher György
Schleicher János
Schmidt Ádám
Schmidt Ádám
Schmidt Ádám
Schmidt Ádámné
szül. Lerch Katalin
Schmidt Henrik
Schmidt Henrik
Schmidt Henrik
Schmidt Henrik
Schmidt Margit
Schneicker Ádám
Schneicker János
Schott Erzsébet
Schott Krisztina
Schott Margit
Schulteisz István
Steitz Ádám
Steitz Konrádné
szül. Resch Annamária
Steitz Margit
Stósz Konrád
Stósz Margit
Unger János
Uszinger Ádám
Verter Imre

Weigel Ádám
Weigel Jakab
Weil Erzsébet
Weil Erzsébet
Weil Gábor
Weil Imre
Weil János
Weil Katalin
Weisz Erzsébet
Weisz János
Weisz Krisztina
Werling Henrik
Wiedemann Jánosné
szül. Buholcz Erzsébet
Wiedemann Margit
Wiedemann Péterné
szül. Reinhardt Erzsébet
Wild Henrik
Wilhelm János
Wilhelm Konrádné
szül. Jákob Annamária
Wolf Henrikné
szül. Hill Krisztina
Wolf János
Ziegenheim Ádám
Zirkel Henrik
Zirkel Henrik
Zirkel János
Zuschlag András
Zuschlag Andrásné
szül. Wink Erzsébet

Veszprém megye

Várpalota³⁴

Antalovics József
Bíró Sándor
Bodnár Gábor
Borbás István
Borbás József
Csupecz József
Dénes József
Dubovics János

Friss József
Horváth István
Horváth Jüözsef
Karker Ferenc
Kázik József
Kocs Gyula
Kovács András
Kovács István
Kovács Lajos
Kovács József

Lengyel Lajos
Lippert Ferenc
Lukács József
Mahik István
Rotter László
Stanka László Sándor
Sturm János
Szecsődy János
Sziklai Gyula
Szobonya Károly

³⁴ Forrás: Méreg József (Várpalota) személyes közlése.

Troják Ferenc József
Troják József
Völgyi (Vicizina) József

Tapolca³⁵

Ács László
Bárka József
Borsai Andor
Buzás László
Csede Vince
Cser László
Csuba Antal
Deák Kálmán
Gál Lajos
Gángó László
Gelencsér József
Gubián László
Holczbauer Kálmán
Hobok József

Köves István dr.
Majer József
Németh Jenő
Somogyi László
Szeitl László
Táncsics László
Tarján László
Virág József

Tés³⁶

Aigner László
Antalovics József
Borbás István
Bozsoki Gyula
Csincsi István; Csőszpuszta
Horváth József
Hullám István, Csőszpuszta
Hullám Lajos

Jencski János
Karher Ferenc
Koch Gyula
Kovács András
Kovács István
Kovács Lajos
Kovács Sándor
Lippert Ferenc
Mahik István
Mazák Nándor
Németh Ferenc
Németh János
Rotter József
Rotter László
Stanka László
Stanka Sándor
Szecsődi János
Sziklai Gyula
Troják József

Zala megye

Felsőraj³⁷

Bakos József
Belső István
Benczik Sándor
Gerbel György
Harcz József
Keglovics Jenő
Kovács József
László István
Lőcz István
Lőcz János
Nagy Illés
Nagy János
Németh Árpád
Németh József
Pompor János
Sabján Dénes

Schwarz József
Szeglet György
Tóth István
Vigh István
Vigh János
Vigh Mihály
Vigh Szilveszter

Keszthely³⁸

Bajzik Lajos
Balogh Lajos
Bende Tivadar István
Csikos Béla
Csikós József
Fonyó László
Fordán Lajos
Góth Lajos

Hegyi István
Hobár János
Huber János
Ihász Zoltán
Kiss Rezső
Koltay István
Kopácsy Zoltán
Kovács István I.
Kovács István II.
Láb Lajos
Leiner Lajos
Marton Géza
Nagy István
Nemes István
Oláh Gábor
Osztermann Gábor
Páki Tibor
Papp István

³⁵ Forrás: Ságvári Lászlóné (Tapolcai Közös Önkormányzati Hivatal) személyes közlése.

³⁶ Forrás: Kovács István és Lippert Ferenc (Tés) személyes közlése.

³⁷ Forrás: Horváth Zsuzsanna (Felsőraj Községi Önkormányzat) személyes közlése.

³⁸ Forrás: Gyetvai Alexandra (Közösségi Értékekért Egyesület, Keszthely) személyes közlése.

Papp Károly
Papp Károly
Pölöskei István
Rózsa László
Soproni Ferenc
Szabó György
Szabó Károly
Töpfel György
Vidi József

Nova³⁹

Babos József
Becze László
Bokronyi Lajos
Lukács László
Mátai Ferenc
Németh János
Pál Károly
Pálcás Károly
Pálcás Lajos
Peszleg József
Szentés József

Zalaegerszeg⁴⁰

id. Bánfai János
ifj. Bánfai János
Becze László
Borsai Sándor
Csitkey István
D Sorgo László
Fangler Imre
Fatér János
Fekete Lajos
Gerencsér Irén
Ihász Béla
Jakab István
Kovács Ferenc
Krizsán Vilmos
Lang János
Lakatos József
Lendvai Endre
Miszori Géza
Nagy István
ifj. Piff István
Piff Béla
Pintér János

Rédei István
Sipos Béla
Sipos György
Simon Imre
Simon István
Szili János
Szili László
Takács László
Tompá Gyula
Zsuppányi József

Zalaszentgyörgy⁴¹

Cinkóci Péter
Deák István
Elek Elemér
Farkas István
Frank Antal
Jenőfi Vendel
Könczöl Géza
Rádics-Tóth Sándor
Schneider József
Simon Dezső
Tölli István

A GULÁG ÉS A MÁLENKIJ ROBOT VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA

A kommunizmus fekete könyve. Közreműk.: Stephane Courtois, Nicolas Werth, Jean-Louis Panné, Karel Bartosek, Jean-Loius Margolin, Andrzej Paczkowski. Budapest, Nagyvilág, 2000.

Applebaum, Anne: Gulag: a History of the Soviet Camps. London, Penguin, 2004.

Bardach, Janusz: Surviving Freedom: After the Gulag. University of California Press Berkeley and Los Angeles, California University of California Press, Ltd. London, 2003.

Bien György Zoltán: Elveszett évek: egy magyar diák raboskodása a Gulág kelet-szibériai lágereiben: Kolima, 1945–1955. Budapest, Püski, 2000.

Bognár Zalán: Magyarok hadifogságban Magyarországon. Hadifogoly-gyűjtőtáborok Magyarországon, 1944–1945, Argumentum, 2010.

Bognár Zalán: A polgári lakosság tömeges, szovjet fogságba hurcolásának okai és módszerei Magyarországon 1944/45-ben. Acta Beregsiensis 2005/4., 37–47.

Bunyan, James: The Origin of Forced Labor in the Soviet State, 1917–1921. Documents and Materials, Stanford, 1967.

Clairmont, Frederic F.: The Rise and Fall of Economic Liberalism: The Making of the Economic Gulag. Goa, Other India Press, Penang, Third World Network, 1996.

Dupka György – Korszun Alekszej: A „malenkij robot” a dokumentumokban. Ungvár–Budapest, Intermix Kiadó, 1997.

Forgon Pál: Ott voltam, ahol a legszebb virágok nyílnak. Egy kárpátaljai magyar református lelkész a Gulagon. Budapest, Kálvin, 1992.

Füzes Miklós (szerk.): Modern rabszolgaság: „Malenkij robot”. Magyar állampolgárok a Szovjetunió munkatáborai 1945–1949. Budapest, Formatív Kft., 1990.

Istenhez fohászkodva... 1944 Szolyva. (Verses levelek, imák a sztálini lágerekből, szemelvények a hozzátartozók visszaemlékezéseiből.) Összeáll.: Dupka György. Ungvár–Budapest, Intermix Kiadó, 1995.

Krausz Tamás (szerk.): Gulag. A szovjet táborrendszer története. Budapest, Pannonica, 2001.

Dr. Keményfi Béla – Lukács Gyula: Magyar foglyok a szovjet lágerekben és a börtönökben 1945–1953. Moszkva nem hisz a könnyeknek. Kaposvár, Somogy Megyei Levéltár – Somogy Megyei Pedagógiai Intézet, 1996.

Molnár Imre: Esterházy János élete és mártírhalála. Méry Ratio Kiadó, 2010.

Rózsás János: Gulag lexikon. Budapest, Püski, 2000.

Stark Tamás: Genocide or Genocidal? The Case of the Hungarian prisoners in the Soviet Union. Human Rights Review, 2000, April-June, Vol.1, Num. 3. 109–120.

³⁹ Forrás: Lendvai Jenőné (Nova Községi Önkormányzat) személyes közlése.

⁴⁰ Forrás: Horváth Gábor közművelődési szakreferens (Zalaegerszeg MJV Polgármesteri Hivatal) személyes közlése.

⁴¹ Forrás: Zsírka Erika (Zalaszentgyörgy Községi Önkormányzat) személyes közlése.

- Stark Tamás: Magyar foglyok a Szovjetunióban. Kisebbségkutatás könyvek. Budapest, Lucidus, 2006.
- Stark Tamás: „Malenkij robot”. Magyar kényszermunkások a Szovjetunióban (1944–1955). Kisebbségkutatás, 2005/1.
- Stark Tamás: Magyar foglyok a Szovjetunióban. Budapest, Kisebbségkutatás könyvek, 2006.
- Szebeni Ilona: Merre van a magyar hazám? Kényszermunkán a Szovjetunióban, 1944–1949. Budapest, Széphalom könyvműhely, 1991.
- Szekeres Imre Gyula: Nyolc év rabmunka a Szovjetunió munkai lágerében, 1945–1953. Budapest, Püski, 2003.
- Szöllősy Marianne: Újpestről jöttünk. Budapest, Kossuth Kiadó, 2010.
- Szente Zoltán: Magyarok a Gulag-szigeteken. Szeged, JATE, 1989.
- Várdy Huszár Ágnes: Magyar nők szovjet kényszermunkatáborokban, 1944–1949. Valóság, 2002/11. (45. évf.).
- Várdy Béla – Várdy Huszár Ágnes: Magyarok a Gulag rabszolgatáborában. Kairosz Kiadó, 2007.
- Varga Éva Mária: Magyarok szovjet hadifogságban (1941–1956). Az oroszországi levéltári források tükrében. Russica Pannonica, 2009.
- Zsiros Sándor (szerk.): Emberek az embertelenségben. Gulág-kutatók Nemzetközi Társasága, 2010.

Visszaemlékezések

- Adorján Sándor: Halál árnyékában. Magyar rabszolgák Szibériában. Pápa, magánkiadás, 1993.
- André Gide: Visszatérés a Szovjetunióból. Interart Stúdió Kiadói Iroda, 1989.
- Balog Sándor: Sorsüldözöttek. Ungvár–Budapest, Galéria Kiadó, 1992.
- Bien György Zoltán: Elvesztett évek. Egy magyar diák raboskodása a Gulag kelet-szibériai lágerében (Kolima 1945 – 1955). Budapest, Püski, 2000.
- Bordi Imre: A Gulag rabja voltam. Székesfehérvár, Történelembarátok Köre Alapítvány – Szabdművelődés Háza, 1995.
- Böröcz Sándor: Kiáltás a mélyből. Ordass Lajos Baráti Kör, 1993.
- Csiby Mihály: Szu-rágtá 1459 nap. EFO Kiadó és Nyomda, 1995.
- Csikós György: Események a pokolból. Hálózat, 1989.
- Csizsek István: A G.526. számú Gulag-lakó – fogolynapló. Tatabánya Alkotó Művészeiért Közalapítvány, 2003.
- Ézsiás Erzsébet: A hit pajzsa. Olofsson Placid atya élete. Papirusz Book, 2004.
- Fejezetek Pocsay István életéből. Lejegyezte: Végh Ferenc. (Készült a „Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére” keretében megrendezett Országos Tanulmányi Verseny keretében, 2016)
- Galgóczy Árpád: Magyarok a Gulag haláltáborában, Valo-Art, 2007–2009.
- Gereben Ágnes: Beszélgetések a Gulágról. Helikon, 2008.
- Horkay Barna: A Keleti Baráti Kör. Képek a kárpátaljai ébredésből. 1998. (s. n.)
- Kassay Kázmér: A vörös pók hálójában. Budapest, szerzői kiadás, 1993.
- Keményfi Béla: Magyar leventék a sarkkörön túl. Magvető Könyvkiadó, 1989.
- Kilyén Károly: Fennmaradni! Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 1997.

- Komáromi Attila: Életre ítélték. Gilde Verlags- und Handels-GMBH, Svájc, 1994.
- Kovács Zoltán: Bilincsen is békefényben Istennel – szibériai rabságom története. Magyarországi Református Egyház Zsinati Iroda, 1990.
- Léber-Somogyvári Mária – Somogyvári Vilmos: „Ahol én voltam, ott nem voltak hősök...” Női Gulag – szovjet hadifogság. Auktor Könyvkiadó, 2003.
- Lovas Márton: Magyar voltam a Gulágon. Széchenyi Művészeti Központ, 1989.
- Menczer Gusztáv: A Gulág rabtelepei – A bolsevizmus népiértésének színtere, Századvég Kiadó, 2016.
- Olofsson Placid: Élet és imádság. Éghajlat Könyvkiadó, 2016.
- Örkény István: Lágerek népe. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1981.
- Örkény István: Amíg idejutottunk... Magyar hadifoglyok emlékeznek szovjet hadifogságban. Jövendő Könyvtár. 1. A Magyar–Szovjet Művelődési Társaság kiadványa, 1946.
- Rózsa Péter: Ha túléléd, hallgass! Szabad Tér Kiadó, 1989.
- Rózsás János: Keserű ifjúság. Szabad Tér Kiadó, 1989.
- Rózsás János: Éltető reménység. Szovjet fogságom naplója. München, 1987. (s. n.)
- Rózsás János: Duszja nővér. Nagykanizsa, Canissa Kiadó, 2001.
- Szekeres Imre Gyula: Nyolc év rabmunka a Szovjetunió munkai lágerében 1945–1953. Budapest, Püski, 2003.
- Szemelvények a Gulágok memoár-irodalmából: ártatlan magyar és német áldozatok sorsa a Gulágokon és a „malenkij robot” táborokban. (Összeáll. és szerk. Zsiros Sándor) Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre, 2013.
- Szigethy Lehel: Donon innen – Donon túl. Ahogy 50 évvel ezelőtt történt. Lakitelek Alapítvány, Lakitelek, 1992.
- Tatár Rózsa: Túlélők! emlékezések a malenkij robotra. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2008.
- Vallomások... Fogolynapló... Magyar sors (1944–1957) I. Szerk.: Magyar Kálmán. Kaposvár, Magyar Nemzeti Történelmi Társaság, 1992.
- Zsunyi Illés: Nehéz Idők. Magánkiadás, 2001.

TARTALOM

ELŐSZÓ	5
------------------	---

EMLÉKTÁBLÁK ÉS EMLÉKMŰVEK

Budapest

Karig Sára (1914–1999)	9
Emléktábla a szovjet kényszermunkára hurcolt magyar nők emlékére	10
Menczer Gusztáv (1921–2011)	11
Rohr Magdolna Pintér Károlyné (1928–2007)	13
Honvéd téri emlékmű	14
Emléktábla a szovjet fogság XI. kerületi áldozatainak emlékére	15
Ferencvárosi Málenkij Robot Emlékpark	16
Emléktábla a Kispestről a Szovjetunióba elhurcolt politikai, illetve hadifoglyokról	16
Szovjetunióba elhurcolt magyar politikai rabok és kényszermunkások emléktáblája Kőbányán	17
Óbuda	17
Rezső téri emlékmű	18
Elhurcolt soroksáriak emlékműve	19

Bács-Kiskun megye

Kecskemét	20
Harta	21
Hajós	23
Kiskunhalas	23
Kunszentmiklós	24
Vaskút	25

Baranya megye

Babarc	26
Endrőc	26
Fazekasboda	27
Kemestaródfa	27
Pécs	27
Villány	28
Teklafalu	29

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Bekecs	30
Edelény	30
Herceghút	31
Ond	32

Sárospatak	33
Szerencs	35
Taktabáj	35
Vilyvitány	36

Békés megye

Elek	37
Gyomaendrőd	37
Gyula	39
Orosháza	40
Fejér megye	41
Székesfehérvár	41

Hajdú-Bihar megye

Debrecen	42
Hajdúbagos	43
Hajdúnánás	44
Heves megye	45
Kisnána	45
Kerecsend	46

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Jászfelsőszentgyörgy	48
Kőtelek	48

Nógrád megye

Szendehegy	51
----------------------	----

Pest megye

Ceglédbercel	53
Érd	53
Kerepes	55
Kismaros	55
Nagymaros	56
Taksony	57
Tápiószele	58
Tápiógyörgye	58
Újhartyán	59
Vácrátót	60
Vecsés	60

Szabolcs-Szatmár megye

Barabás	62
Csaroda	62
Encsencs	63
Gávavencsellő	64
Napkor	65
Mérk	66
Milota	66
Nyíregyháza	67
Szamosszeg	71

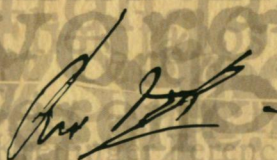
Tiszabecs	72
Vásárosnamény	73
Tolna megye	
Felsőnána	74
Szekszárd	74
Gyöngy	75
Veszprém megye	
Halimba	76
Tapolca	77
Tés	78
Várpalota	79
Zala megye	
Felsőrajk	80
Keszthely	80
Nagykanizsa	81
Nova	82
Tornyiszentmiklós	83
Zalaegerszeg	85
Zalaszentgyörgy	85
HATÁRON TÚLI EMLÉKMŰVEK	
Erdély	
Csikajnád	86
Kolozsvár	86
Torda	86
Kárpátalja	
Szolyva	89
Felvidék	
Királyhelmec	91
VISSZAEMLEKEZÉSEK, KORDOKUMENTUMOK	
Megemlékezés a málenkij robotról (Virág Józsefné)	93
Emlékek egy agyonhallgatott korról (Récsi László)	100
A múlt megidézése (Ali Lajos)	101
1945. január-február: málenkij robot (Kovács Lászlóné)	102
Hadifogságban (Nagy Krisztina)	104
Fogadalom (Völgyi József)	104
Gyoma (Muth Ádám)	105
Rizák István személyes okmányai	106
AZ ÁLDOZATOK NÉVSORA	109
A GULAG ÉS A MÁLENKIJ ROBOT	
VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA	143

A Nemzeti Örökség Intézete (NÖRI) azzal a céllal jött létre, hogy a nemzeti emlékezetet intézményes keretek között gondozza.

Intézetünk elkötelezettsége sokrétű: páratlan szépségű sírkertjeink működtetése és ismertebbé tétele minden korosztály számára ugyanúgy részét képezi, mint az emlékhelyeink népszerűsítése, vagy az országosan mintegy hatezer síremléket számláló nemzeti sírkerthez kapcsolódó feladatok.

Hiszünk abban, hogy a kulturális örökségünk nemcsak tárgyi szinten, hanem szellemi síkon is megőrzendő. A szovjet kényszermunkatáborokba kerültek sorsa emlékezetünk fontos része. Több mint 600 ezer magyar hadifogoly és civil raboskodott „Gulág” táborokban, ahol rettenetes körülmények között éltek. A táborokba hurcolt honfitársaink mintegy fele sohasem térhetett haza.

E kiadvány az ő emlékük előtt kíván tisztelegni.

Radnainé dr. Fogarasi Katalin

Főigazgató

Nemzeti Örökség Intézete

NEMZETI ÖRÖKSÉG
INTÉZETE